

פנינים לשבת

ממעייני היהדות

פרשת "מצורע"

ה' בניסן תשע"ד, (05/04/2014)

מוקדש לע.ג. בתנו היקרה

אודליה פינקלר ע"ה

בת זהבה ושמעון תורג'מן יבדלא"ו
נלב"ע ביום שלישי כ"ו סיון תשע"ג

ת.נ.צ.ב.ה

ליקט וערך:
שמעון תורג'מן

תשמונאים	באר-שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים	
18:42	18:39	18:31	18:41	18:25	כניסת שבת
19:39	19:39	19:39	19:40	19:37	יציאת השבת

השעות לפי שעון קיץ

בס"ד

תוכן עניינים

<u>מס'</u>	<u>הנושא</u>	<u>עמ'</u>
1 .	פרשת " מצורע " – על הפרשה	2
2 .	לקח טוב מהפרשה	6
3 .	דברי חכמה מחכמינו על הפרשה	19
4 .	מיצירתם ומורשתם של רבותינו חכמי ספרד ומרוקו	65
5 .	בין אדם לחבירו, מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית	68
6 .	סיפור ופתגם – עם מוסר השכל	89
7 .	החיים הבריאים	96
8 .	אירועים היסטוריים שקרו בשבוע זה	99
9 .	המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה	105
10 .	רשימת פרסומי גמ"ח תורג'מן בנושא מעגל השנה ובנושא מעגל החיים של היהודי	בכריכה האחורית

על הפרשה

1.

1.1. נתונים על הפרשה

פרשת מצורע היא פרשת השבוע החמישית בחומש השלישי – "ויקרא".. היא מתחילה בפרק י"ד פסוק א' ומסתיימת בפרק ט"ו פסוק ל"ג. שם הפרשה "מצורע" היא המילה התשיעית בה פותחת הפרשה: "וידבר ה' אל משה לאמור: זאת תהיה תורת ה' "מצורע" ביום טהרתו..." יש הקוראים לה בלשון נקייה "פרשת טהרות". בפרשת מצורע יש 90 פסוקים. בשנים שאינן מעוברות קוראים את פרשת מצורע ביחד עם הפרשה שלפניה, פרשת תזריע. בשנים מעוברות היא עשויה לחול בשבת שלפני פסח, שבת הגדול. השנה היא שבת רגילה.

נתונים סטטיסטיים – מספריים על פרשת "מצורע"

מצוות לא תעשה	מצוות עשה	סה"כ מצוות	סה"כ אותיות	סה"כ מילים	סה"כ פסוקים	סה"כ פרקים	סה"כ שורות בס"ת	ומסתיימת ב-		הפרשה מתחילה ב-	
								פסוק	פרק	פסוק	פרק
0	11	11	4,697	1,274	90	2	159	פסוק	פרק	פסוק	פרק
								ל"ג	ט"ו	א'	י"ד
9	4	9	5	4	5	6	4	דירוג פרשת מצורע בפרשות חומש ויקרא			
46	8	11	39	39	42	47	40	דירוג פרשת מצורע בפרשות התורה כולה			

1.2. הנושאים בפרשה

הפרשה עוסקת כולה בדיני טומאה וטהרה. חלקה הראשון עוסק בדרכי ההיטהרות מן הצרעת ובקורבנות שעל המצורע להביא. בנוסף יש תיאור של צרעת הבית. בחלק השני מתוארות טומאת הזב והזבה, טומאת קרי ודיני הנידה.

1.3. ההפטרה

מפטירים "וארבעה אנשים היו מצורעים" בספר מלכים ב' פרק ז', בסיפור על ארבעת המצורעים בעת המצור על העיר שומרון. הספרדים והאשכנזים מתחילים בפסוק ג' ומסיימים בפסוק כ' התימנים מתחילים בפסוק א', עד פסוק כ' ומוסיפים גם את הפסוק כ"ג במלכים ב' פרק י"ג אם השבת חלה בשבת הגדול מפטירים בהפטרות שבת הגדול.

1.4. הקשר בין פרשת "מצורע" להפטרות

פרשת מצורע עוסקת כאמור בדיני טומאה וטהרה בדיני נגעי הצרעת: בהפטרות זו מסופר על ארבעת המצורעים שישבו מחוץ לעיר בשל צרעתם. בשנים בהם שבת פרשת מצורע חלה בשבת הגדול מפטירים בהפטרות שבת הגדול.

1.5. תקציר מהנושאים בהם עוסקת פרשת "מצורע"

א. פרשת מצורע הינה המשך לפרשה הקודמת (פרשת תזריע). גם בפרשה שלנו ישנם דינים והלכות הקשורים בהלכות של אדם, כלים, בגדים וכן קירות של בתים אשר נגועים ב"צרעת".

ב. קיים מושג בהלכה היהודית הנקרא "טהרת המשפחה" אשר בו בני זוג נשואים מנועים מלקיים יחסי אישות בתקופה בה האשה נמצאת במחזור וכן בשבעה ימים שלאחר מכן ושלאחריו האשה טובלת במקווה מים.

ג. גם בפרשה שלנו וגם בפרשה שקראנו לפני שבועיים (פרשת שמיני) יש התייחסות לטומאת כלים ומה דין כלי חרס אשר בה במגע עם חיה טמאה או בנבלה "וְכֹל כְּלֵי חָרֶשׁ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם, אֶל תּוֹכוֹ: כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא, וְאֵתוֹ תִּשְׁבְּרוּ. מִכָּל הָאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל, אֲשֶׁר יִבּוֹא עָלָיו מִיַּם יִטְמָא; וְכֹל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה, בְּכֹל כְּלֵי יִטְמָא. וְכֹל אֲשֶׁר יִפֹּל מִנְבִּלְתָם עָלָיו, יִטְמָא תַּנּוּר וְכִירִים יִתֵּן" במילים אחרות הכלי נטמא ודינו שיש לשבור אותו. ישנו סיפור מעניין בגמרא הידוע בשם "תנורו של עכנאי"

תנורו של עכנאי

וכך מספרת הגמרא: מעשה באיש אשר שבר תנור חרס בגלל שנטמא ולאחר זמן מה הרכיב אותו מחדש תוך כדי שמשתמש בחול כדי לחבר את השברים ונשאלה שאלה האם התנור כשר או לא. "מועצת חכמי התורה" דאז אמרו טמא ואילו רבי אליעזר טען שטהור. במהלך הוויכוח אמר להם רבי אליעזר "אם אני צודק אזי עץ החרוב שנמצא לידינו יעקר ממקומו ויעוף 100 מטר" וכך היה. אמרו לו שאין הוכחה מהחרוב. אמר להם "אם אני צודק אזי המים שבאמת המים יחזרו לאחור" (מים בעלייה?). אמרו לו שאין הוכחה מהמים. אמר להם "אם אני צודק אזי קירות בית המדרש יזוזו" וגם כאן אמרו לו שאין הוכחה. ואז אמר רבי אליעזר במידה והלכה כמוני אזי השמים יוכיחו (נקבל תשובה מהקב"ה) ואכן יצאה בת קול משמים ואמרה שהלכה כמו רבי אליעזר.

קם רבי יהושע שהיה מהחכמים הבכירים ואמר "לא בשמים היא" במילים אחרות מרגע שהקב"ה נתן את התורה לבני אדם ומינה את החכמים (סנהדרין) כפוסקים אזי על פיהם יש לנהוג למרות שאפילו יש סתירה לכאורה בין התורה לבין פסיקת הסנהדרין וכאשר יש מחלוקת בסנהדרין פוסקים לפי הרוב. ממשיכה הגמרא ומספרת שלאחר זמן פגש רבי נתן את אליהו הנביא ושאל אותו מה היתה תגובתו של הקב"ה במהלך הוויכוח ענה לו אליהו הנביא שהקב"ה אמר "נצחוני בני, נצחוני בני". המשך הסיפור מעניין לא פחות היות ובאותו היום ביטלו את כל הפטורים שנתן רבי אליעזר והחכמים התייעצו ביניהם מי ילך להודיע לרבי אליעזר היות ויש חשש שרבי אליעזר בקנאתו יכול להשמיד את העולם לכן החליטו שרבי עקיבא ילך להודיע לו.

רבי עקיבא נקט בטקטיקה מעניינת (וכאן אני מצטט מילה במילה את הגמרא "אמר להם ר' עקיבא: אני אלך. שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיעו, ונמצא מחריב את כל העולם כולו. מה עשה ר' עקיבא? לבש שחורים, ונתעטף שחורים וישב לפניו בריחוק ארבע אמות. אמר לו רבי אליעזר: עקיבא, מה יום מיומיים? אמר לו: רבי, כמדומה לי שחבריך בדילין ממך אף הוא קרע בגדיו, חלץ נעליו, נשמט וישב על גבי הקרקע וזלגו עיניו דמעות. במקום אחר בגמרא נאמר "תנא: אף גדול היה באותו יום שבכל מקום שנתן בו עיניו ר' אליעזר נשרף."

רבן גמליאל היה באותה תקופה ראש הסנהדרין שקיבל את ההחלטה לנדות את רבי אליעזר ומספרת הגמרא: "ואף רבן גמליאל היה בא בספינה, עמד עליו נחשול לטבעו, אמר: כמדומה לי שאין זה אלא בשביל רבי אליעזר בן הורקנוס

עמד על רגליו ואמר: רבנו של עולם, גלוי וידוע לפניך, שלא לכבודי עשיתי,
ולא לכבוד בית אבא עשיתי, אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקות בישראל. נח
הים מזעפו.

במילים אחרות סיפור זה בא ללמדינו כשיש הנהגה מוסכמת (סנהדרין) חובה
עלינו לציית לה. וההלכה היוצאת מהסנהדרין היא על פי רוב

2. לקח טוב מהפרשה

2.1. "נקודה טובה" – רעיון מהפרשה, במבט עכשווי.

בְּרִית כְּהֵנֶת עוֹלָם / ר' משה רוט

המשורר והיוצר "שולי רנד" בשירו "המשורר", מתאר דיאלוג ומפגש בין אדם מאמין לאדם שאינו מאמין.

אֲדוֹנֵי הַמְּשׁוֹרֵר מְלוֹא כָּל הָעִיר כְּבוֹדָה,
אֶתָּה זֹכֵר אֵיךְ נִפְגַּשְׁנוּ בְּלֵב הַבְּרָכָה,
שְׁחִיתִי לְאֵט, שְׁחִיתָ מֵהָר, תָּזָה מְתוּחַת,
כִּיָּאָה לְמְשׁוֹרֵר.

עֲצֵרְנוּ לְפֹשֵׁי, גִלְגְּלָנוּ דְּבוּר
עַל טָמֵא וְטָהוֹר, עַל מְתָר וְעַל אָסוּר
תַּעֲנוּג לְדַבֵּר אֶתְךָ רַב מִג (קוּסֵס) שֶׁל מְלִים,
מָה כָּבֵר אֲמַרְתִּי, שֶׁשְּׁבַרְתָּ אֶת הַכְּלִים...

פרשתנו פרשת "מצורע", ממשיכה לעסוק בנושאי טומאה וטהרה על טָמֵא וְטָהוֹר, עַל מְתָר וְעַל אָסוּר, נושאים המטופלים באופן רוחני בהנחיית הכוהנים. ואנו נעסוק הפעם במעמדם ותפקידם של הכהנים, בבחינת "בְּרִית כְּהֵנֶת עוֹלָם" (במדבר כה, יג).

והשאלות הינן רבות ונוקבות:

- כיצד יתכן ש"מעמדו" של אדם (הכהן) נקבע עם לידתו?
- האם כהן הינו נעלה מכל השאר, רק עקב "מוצאו"?
- האם זו לא מערכת חברתית נוקשה של מעדות חברתיים "סגורים", כמו מערכת ה"קאסטות" בהודו, המסווגת את האדם רק לפי מוצא

הוריו ומונעת "תנועה" וערבוב בין המעמדות והרבדים השונים
בחברה?

בשולי הדברים נעיר, כי מערכת הקאסטות הינה מערכת "גזענית"
המחייבת הפרדה מוחלטת בין המעמדות השונים ומזכירה את משטר
ה"אפרטהייד" (הפרדה גזעית בין הלבנים, הצבעונים והשחורים) ששרר
בדרום אפריקה עד 1994.

הנה עיקרי התשובות, אותן נפתח בהמשך:

- מעמד ביהדות הוא תמיד תפקיד וחובה ולא זכות ושררה. תפקיד
הטומן בחובו בעיקר הרבה אחריות ודרישות.
- הכהנים יכולים להינשא עם בני ובנות השבטים האחרים.
- כהונה הינו פוטנציאל רוחני, אותו ניתן וצריך לממש. כמובן שכהן
שאינו מתנהג כראוי, יורד ממדרגתו הרוחנית.

היהדות רואה חשיבות גדולה במימושו של הפוטנציאל האנושי. אדם בעל
פוטנציאל הוא בבחינת "הבטחה" בעוד שאדם שמימש את הפוטנציאל
האנושי – רוחני הגלום בו, "קיים" את ההבטחה הזאת.

היהדות רואה חשיבות לא ב-מה אתה יכול ומסוגל ויכול לעשות, אלא
ב-מה עשית עם עצמך בפועל.

ולכן, כאשר חז"ל משווים בין ממזר (כגון: מי שנולד לאשה נשואה, שלא
מבעלה), שכן מימש את הפוטנציאל הרוחני שלו, למד ונהיה לתלמיד
חכם לבין כהן גדול, שנשאר "עם הארץ" ואינו יודע תורה כלל, התלמיד
חכם נחשב גדול יותר וחשוב יותר ויש לכך גם משמעות מעשית (מסכת
הוריות, פרק ג, משנה ח).

כלל הלכתי זה, מעיד כאלף עדים שהמערכת הרוחנית בעם ישראל איננה
מערכת של "קאסטות".

זאת ועוד. היהדות "פתוחה" (תחת "מסננת" הלכתית) לקבל גירי צדק
מכל לאום, דת וצבע, ללא כל מגבלה "גזעית".

וגם זו ראייה נוספת (למי שצריך...) שהמערכת הרוחנית בעם ישראל, איננה מערכת של "קאסטות".

זאת אינה מערכת המעניקה זכויות למיעוט אחד על חשבון הכלל, אלא מערכת המאתגרת את הכהנים להיות "חלוצים" רוחניים, המובילים את העם כולו.

וכעת, הבה נפתח את הדברים.

עם הקמת המשכן, נתן הקב"ה לחלק מבני שבט לוי (לאהרון ובניו) את תפקיד הכהונה – תפקיד הכולל את העבודה במקדש ואת ההנהגה הרוחנית בעם ישראל.

תפקיד נוסף שנועד לבני שבט לוי היה להיות שבט המורים ומלמדי התורה בעם ישראל, כפי שאומר ומצווה משה בדבריו האחרונים: "וְלֵוִי אָמַר... יִזְרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְתוֹרָתְךָ לְיִשְׂרָאֵל..." (דברים לג, ח-י).

עם כניסתו של עם ישראל לארץ המובטחת, מחלק יהושע (על פי גורל אלוקי) את חבלי הארץ לשבטים השונים. כל השבטים מקבלים נחלות (שטחי עיבוד ומרעה), למעט שבט לוי, הזוכה למגורים בערים (ערי הלויים וערי המקלט), ללא נחלות חקלאיות.

ממילא, מאחר והם לא קיבלו נחלה מוגדרת בארץ ישראל גרו בני שבט לוי במפוזר בכל רחבי הארץ וכך בעצם זכה עם ישראל למלמדי תורה בפיזור ראוי בכל המחוזות והאזורים.

ופרנסה מנין והרי הכהנים לא קבלו נחלקה חקלאית או שטחי מרעה?

עונה הקב"ה ואומר: "... אָנִי (ה') חֶלְקְךָ וְנַחֲלָתְךָ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר יח, כ). פרנסתכם, עלי עונה הקב"ה ואומר.

וממשיכה התורה ומפרטת כיצד זה יקרה: "וְלִבְנֵי לֵוִי הִנֵּה נָתַתִּי כָּל מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה חֶלְף עֲבֹדְתָם אֲשֶׁר הֵם עֹבְדִים אֶת עֲבֹדַת אֱהֵל מוֹעֵד" (שם, כא).

הכהנים והלויים התפרנסו ממתנות הכהונה השונות כגון תרומות ומעשרות, חלק מבשר הקורבנות ועוד.

והנה כך, באופן פשוט וגאוני, מינה הקב"ה את שבט לוי למנחילי ומורי התורה, פיזר אותם ברחבי הארץ ודאג להם למשכורת קבוע. ומדוע ה"תפקיד" הזה, עובר בירושה? אולי כי זה מנגנון אוטומטי שאינו תלוי במינוי, בחקיקה או בהחלטה אנושית, מנהלית, תקציבית, או חוקית כלשהי...

לא, מדובר כאן בשררה, אלא בעבדות...
ויוכחו זאת משפחות בית גרמו ובית אבטינס, ששילמו מחיר יקר של ויתור והקרבה אישית, כתוצאה מתפקידם.

א. מידי שבוע היו מביאים למקדש את "לחם הפנים". לחם זה נאפה על ידי משפחת גרמו. כדי שלא יחשדו בהם שהם לוקחים לביתם מן הקמח הלבן והנקי שהיה המיועד ללחם הפנים, קיבלו עליהם בני גרמו לאכול רק לחם שחור: "ומעולם לא נמצאה 'פת נקיה' ביד בניהם, (כדי) שלא יאמרו, ממעשה לחם הפנים ניזונים" (יומא לח, א).

ב. את הקטורת הכינה משפחת אבטינס. וכדי שלא יחשדו בהם שהם לוקחים מן הבשמים הביתה, הם החליטו שנשותיהם לא יתבשמו לעולם: "וכשהיו נושאים אשה ממקום אחר (שלא הכירה את המנהג הזה) היו מתניין עמה שלא תתבשם, שלא יאמרו ממעשה הקטורת מתבשמיין" (שם).

אכן, היו מקרים בהם הכהנים ניצלו את כוחם לרעה כדי לצבור מעמד וממון, אך במקרים רבים הם נענשו על כך. ונזכיר שני מקרים.
בני יעלי הכהן, נהגו לגבות מן העם חלקי בשר נוספים, מעבר ובנוסף למה לחלק המיועד להם. ואכן, הנביא קורא להם: "...בְּנֵי בְּלִיעַל לֹא יִדְעוּ אֶת ה' " וסופם, שמתו בחטאם (שמואל א ב, ב).

זאת ועוד, בתקופת בית שני, כיהנו כהנים רשעים, שלא הוציאו את שנתם (יומא ט ע"א). וממשיכה הגמרא ומפרטת, שבמשך 410 שנות בית המקדש הראשון כיהנו בו רק 18 כוהנים גדולים ואילו בבית שני שהתקיים

במשך 420 שנים, כיהנו יותר מ- 300 כהנים גדולים, שלא סיימו את שנתם...

כהונה אינה הבטחה, אלא אתגר רוחני. לא שררה, אלא עבדות ושירות לציבור.

כפי שהיה הרב הראשי לארץ ישראל - הרב אברהם צחק הכהן קוק חותם על כתביו: "עבד לעם קדוש על אדמת הקודש". ואכן כל חייו ומעשיו היו ברוח זו של מסירות ונאמנות והיו עדות נאמנה לחתימתו.

בברכת שבת שלום,

משה רוט

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל:

nekudatova.roth@gmail.com

אהבת? הפץ בין חבריך

2.2. השבוע בפרשה – מסרים אקטואליים הנלמדים מהפרשה

יש לך לב טוב או לב רע? / ניר אביעד

פרשת השבוע הנוכחית, כמו גם קודמתה, עוסקת בחלקה הגדול בדיני מחלת הצרעת, כאשר הפעם אנחנו קוראים ולומדים על כך שלנגע המחלה היו מספר אופני ביטוי – החל מצרעת בגופו של אדם, דרך צרעת בבגדים שלבש המצורע ועד לצרעת בבית עצמו שבו שהה. בתקופתנו בה המחלה הזו כמעט וחלפה לחלוטין מהעולם, חשוב להבין שהצרעת עליה מדברת התורה אינה רק מחלה פיזית ויש לה גם משמעויות רוחניות. זו הסיבה שהתורה הקדישה שתי פרשות שלמות שעוסקות בה, ועוד פסוקים רבים בשאר חלקי התנ"ך. גם במשנה הוקדשה מסכת שלמה לענייני הצרעת – מסכת נגעים, שכן יש משהו חשוב ושורשי מאוד בצרעת. במקורות ייחסו את ההדבקות במחלה לדיבור לשון הרע, לחשיבת מחשבות שליליות על הזולת, לצרות עין ולקנאה. מי שמדבר וחושב רע על הזולת יוצר מבחינה רוחנית בינו ובין השני חיץ והפרדה, ולכן באופן הגשמי לוקה בצרעת, שהיא מחלת עור קשה וכואבת, אשר מבטאת את הפרוד הזה. התורה מספרת לנו בפרשות אלה שעונשו של המצורע היה לצאת ממחנה ישראל ולשבת לבדו תקופה מסוימת בבידוד, כאשר המטרה הייתה לא רק שלא ידביק אחרים, אלא שיחווה בעצמו מבחינה רגשית את אותו ריחוק שגרם במעשיו. בזמן ההגליה היה עליו לעשות ברור פנימי וחשבון נפש. בשנים מעוברות, כמו השנה הנוכחית, הפרשה מופיעה מעט לפני חג הפסח וליל הסדר, ובכך היא נותנת לנו הזדמנות לעשיית סדר ובדק בית פנימי ביחס לדפוסי ההתנהגות והרגשות שלנו כלפי הזולת וכלפי עצמינו.

מצד מידת הדין היינו אמורים למעשה לראות היום את רוב בני האדם מצורעים, שכן ידוע שרובינו נופלים ולוקים באותן המידות הרעות הגורמות למחלה. למרות שאנו רואים אנשים המדברים לשון הרע בלי הרף ו/או

מקנאים וצרי עין, הם נראים על פניו בריאים ושלמים ואין שום פגם בבשרם. רמז לפשר העניין מספקים ספרי הקודש, אשר מגלים לנו שהצרעת שהתורה מדברת עליה באה לידי ביטוי לא בהכרח רק בגוף, אלא גם בנשמה (ראשית חכמה, שער הקדושה י"ג). כלומר, אם הצרעת אינה פוגעת בגוף היא פוגעת בנפש והביטויים הנוכחיים שלה יכולים להיות כל מיני מרעין-בישין שאנשים סובלים מהם היום כדוגמת עצבות, פחדים, חרדות, כעסים וכו'.

האם הלימוד על הצרעת רלוונטי לחיים של כולנו כאן ועכשיו או רק לרופאים הניגשים לקורס בפרמקולוגיה? האם גם אנחנו חשופים לנוקי הצרעת (אם לא בגוף אז בנפש)? האם יש חיסון נגד המחלה הקשה? התשובות הן שכן, כן וכן, וכדי להבינן טוב יותר ראוי להכיר ולדון במונחים בסיסיים שהמהר"ל מפראג מכנה "לב טוב" ו"לב רע". "לב רע" זה כשאדם שמח מכישלוננו של אדם אחר. שני אנשים יכולים לשבת שנים יחד במשרד אחד, לחייך אחד אל השני, לפטפט בהפסקות הצהריים ולשדר מצג שווא של רעות וחברות, אבל כשאחד מהם יום אחד ייכשל בדבר כלשהו או יתפס בקלקלתו, השני בתוך תוכו ישמח לראות את "חברו" נופל. לרוב הוא לא יראה את זה החוצה וישמור על המסכה המזויפת, אבל בתוכו הוא יתענג. אנחנו יכולים להתנהג בנימוס מזויף כלפי אדם מסוים ובלב לשנוא אותו ואף לאחל לו אי אילו "איחולים" לא נעימים. מעטים הם האנשים הישרים והכנים עליהם ניתן להעיד ש"תוכם כברם". לעומת צרות עין ו"לב רע", ישנם אנשים עם "לב טוב". "לב טוב" זה כשאדם רוצה בטובת חברו (בלי קשר לאינטרסים אישיים ולטובתו האישית) ותמיד שופט אותו לכף זכות. אדם כזה לעולם ינסה למצוא "תירוץ" והסבר מדוע השני הוא אדם טוב וחיובי. כיצד נוכל לדעת היכן אנחנו נמצאים? לב טוב ולב רע זה לא משהו שניתן לזייף, זאת מדרגה רוחנית שאדם יכול להגיע אליה רק בעמל רב ובחינוך עצמי. הבעל שם טוב אמר שאחת הדרכים לגלות האם לאדם יש לב טוב או לא זה לפי המחשבה הראשונה שעולה לו כשהוא רואה מישהו אחר

במעידתו וחולשתו. אם המחשבה הראשונה היא שלילית והוא חושב עליו דבר רע או אפילו חלילה שמח מכישלונו, אזי יש לו עוד הרבה מקום לעבודת תיקון המידות. ישנם אנשים שבאמת רוצים לבחור בטוב, אבל המחשבה הראשונה שלהם תהיה שלילית ורק אח"כ יתפסו עצמם ובעזרת השכל ינסו לחשוב ולהרגיש אחרת. גם לאנשים אלה יש עוד דרך ארוכה. את המחשבה והרגש הראשוניים אי אפשר לזייף והם שמעידים על המקום האמיתי של האדם.

בהקשר הזה, אומרים שהדרך של אישה לדעת האם בעלה אוהב אותה באמת זה לפי התגובה הראשונה שלו לבקשותיה. אם כשהיא מבקשת משהו הוא תמיד מיד מסכים ורוצה לרצות ולשמח אותה – משמע שהיא באמת יקרה לליבו. ייתכן שאחרי שהוא יענה מיד בחיוב הוא יגלה שבעצם יש לו אילוצים אחרים, ולכן לא יקיים את מבוקשה, אולם הרצון הראשוני שלו היה כן לעשות את זה.

רוב האנשים כשחותכים אותם בכביש מתרגזים על הנהג ה"חצוף", שהעז לעשות להם את זה, וחלקם אף ימהר ויסנן לעברו איזו קללה עסיסית. לעומתם, ישנם אנשים עם לב טוב שישפטו מיד את אותו נהג לכף זכות ויחשבו שכנראה אשתו יולדת בספסל האחורי, ולכן הוא כה ממהר לבית החולים, או שהוא נזעק לעזור לילדיו שנתקעו מחוץ לבית בלי מפתח. דוגמא נוספת היא כשמישהו אחר (כולל קרובים לנו) מקבל משהו שאנחנו עצמנו רצינו – האם אנחנו שמחים עבורו או שמקנאים ועסוקים במחסור ובכאב שלנו? האם מישהי, שמחכה הרבה זמן לבן זוג עמו תקים בית, תשמח בלב שלם כשתשמע שחברה טובה שלה מתחתנת או שתהייה אכולה בקנאה, כעסים ותסכולים? האם האיחולים שלה יהיו כנים ונקיים מרגשות שליליים? כלפי חוץ אפשר לשקר, אבל בפנים אדם מרגיש את האמת!

במציאות של היום, עם החינוך המערבי לתחרותיות, אנחנו רחוקים מהמקום הנכון והטבעי שלנו אלפי שנות אור. כל הסביבה מלמדת אותנו שהצלחתנו תלויה בכישלוננו של הזולת. הגדילו ועשו תכניות

הריאליטי בטלוויזיה, בהן משתתף אחד צריך להיבנות על חורבן חברו כדי להתקדם לעבר הפרס, ושבפומבי מראות את מה שטמון עמוק בתוך הלב של רובנו ושראוי להתבייש בו. בטעות אנחנו חושבים שכדי שנצליח האחר צריך להיכשל. על כך נאמר ש"צור לא נבנתה, אלא על חורבנה של ירושלים".

על אהרון הכהן נכתב שהיה לו לב טוב. אהרון, כידוע, היה מנהיג העם במצרים לפני היציאה מהעבדות, ובאופן טבעי הוא היה אמור להיות המושיע שיוציא את העם לחרות. לאחר שדווקא אחיו הצעיר משה נבחר לתפקיד, מסופר שאהרון יצא וקיבל את פניו בשמחה שלמה ואמתית. על פניו היו לו סיבות טובות לקנא ולכעוס, אולם בתור בעל לב טוב התגובה הראשונת, הספונטאנית והכנה ביותר הייתה פרגון ואהבה אוטנטיים מעומק הלב.

בעל לב טוב יידע מהם הצרכים של הזולת, כולל של אנשים זרים ורחוקים ויידע לענות ולספק להם אותם. אדם כזה מחובר לכל יהודי בנשמה והוא באמת רוצה שיהיה טוב לכולם. לעומת זאת, אדם אגואיסט, שחושב רק על עצמו, אפילו אם לאשתו יהיה רע הוא לא תמיד ישים לב, ואם כבר ישים לב זה לא בהכרח יעניין אותו ויניע אותו לפעולה.

השורש של "לב רע", אם כך, הוא בקנאה. קנאה זה כשרוצים משהו שיש לשני ו/או כשרוצים שלשני יהיה לא טוב בלי שום סיבה אמתית והגיונית. הרב דסלר, שכתב ספרי מידות ומוסר נפלאים, אמר שזו המידה הכי טיפשית בעולם משום שהמקנא לא מרוויח כלום. בכל שאר המידות הרעות יש סוג של "הגיון", אבל בקנאה אין שום תועלת. לדוגמא: אדם שכועס לפחות מרוויח שאחרים מפחדים ממנו ועושים את רצונו, או אדם בוגדני לפחות מספק את היצרים הנמוכים שלו. לעומת זאת, המקנא לא מרוויח בפועל כלום. זה שמישהו מקנא שלאחר יש אוטו מפואר יותר לא מקדם אותו לשום מקום. אם הוא היה גונב לו את האוטו היה בזה שכל

מסוים (אומנם שכל של רשע, אבל לפחות הייתה יוצאת לו מזה תועלת ממשית). בקנאה, להבדיל, אין שום הגיון ותועלת. המקנא חושב בטעות שהטוב של האחר בא על חשבוננו ויש אנשים שממש עסוקים כל היום וכל הלילה במחשבות שאוכלות אותם מבפנים על מה שיש לאנשים סביבם וכמה אומללים הם עצמם שאין להם את זה. התחלה של מחשבה כזאת לרוב עוברת למחשבה ולתיקווה שלשני לא יהיה את מה שיש לו כדי שלא תהיה לו עליונות עלינו, ומשם לדיבור לשון הרע ולרכילות. זאת היא ממש שנאת חנם, עליה נאמר שבגינה נחרב בית המקדש השני, והיא משקפת את המהות של לב רע – להשוות, לקנא ולרצות שלשני יהיה פחות.

דרכו של אדם מתוקן היא לחשוב על כל אדם אחר משהו חיובי, לנסות לאהוב אותו, לפרגן ולרצות באמת ובתמים שהוא יצליח. אדם נאור מבין שההצלחה של האחר אינה באה על חשבוננו. זו טעות גדולה לחשוב שאם השני מצליח אז אני נפגע מכך משום שהוא לוקח מ"עוגת השפע הכללית" ולי נשארת פרוסה קטנה יותר. ניתן לראות את זה במקומות עבודה מסוימים בהן התחרותיות בין העובדים גדולה. במקום לעסוק מתוך קטנות מוחין במחשבות כיצד אני מתבלט על פני האחרים וזוכה להכרה "איזה אדם יוצא מגדר הרגיל אני", יש לרצות שכולם יצליחו, שיהיה לכולם את מלוא הטוב האפשרי ולהתכוון לכך בלב שלם. הצלחה של כל פרט ופרט מביאה להצלחתה של החברה כולה ובמילא במצב כזה כולם ירוויחו יותר. שגשוג ושפע של אחד פותחים שפע לכולם.

דוגמא ל"עין טובה" בין בני זוג זה כשאחד הצדדים בא הביתה אחרי יום עבודה מתיש ומוצא את הבית הפוך לחלוטין ומבולגן. אם המחשבה הראשונה שלו היא "איזה עצלן/ית בן/ת-זוגי. בטח היא/הוא לא עשה/עשתה היום כלום ורק קשקש/ה עם החברים/חברות שלו/ה בטלפון", אזי ממחשבה שכזו הדרך להטחת האשמות הדדיות ולריב קצרה ביותר. מאידך, יכול אותו אדם לבוא לביתו ולחשוב "בטח קרה משהו לבן/בת-זוגי. אולי היא/הוא לא מרגיש/ה טוב או אולי סתם בא לו/לה

קצת לנוח היום" ומיד הוא/ היא ישנס מותניים ויסדר את הבית בעצמו מבלי בכלל לעשות עניין מהסיפור. אדם כזה חי בסביבה פנימית וחיצונית טובים יותר ויוצר אווירה חיובית ונעימה בבית.

לרובינו המכריע יש "לב רע". זאת לא אשמתנו – נולדנו כך בכוונה ומתוך הרצון שנתקן בכוחות עמלנו את המידות הרעות ("יצר לב האדם רע מנעוריו"). כיצד מתחילים לשנות את זה? בעיקר ע"י התבוננות! יש להתבונן על "הילד הפרוע והבלתי מחונך" שקיים בתוכנו – אותו ילד שמקנא, כועס, מתגאה, מדבר לשון הרע, מרכל, וכו' ולאסוף ראיות על מצבינו. מתוך ההתבוננות, הרצון לשינוי והתפילה יבוא המפנה.

בהקשר הזה, יש המפרשים את שם הפרשה "מצורע" כצירוף של שתי המילים מצו (מיצאו) – רע. כלומר בקריאה לחיפוש ומציאת הרע (המידות המקולקלות) שבתוכנו. עם הזמן, כשהתמונה מתחילה להתבהר ומתגברים על מנגנוני ההגנה וההכחשה, שמספרים לנו שאנחנו בסדר ושהסביבה היא זו שעקומה, או אז מתחילה העבודה האמתית של עידון הלב והפיכתו לטוב. בלי השלב הראשון, שבדרך כלל אינו נעים, בלתי אפשרי לעשות שינוי בנפש ובמידות.

בהקשר של פסח שמתקרב, ההלכה אומרת על שלב ביעור החמץ מהבית: "אור לארבעה עשר בודקים את החמץ...". רבי נחמן מברסלב התייחס לסוגיה ואמר שהאור הגדול, המאיר בליל הסדר, מקורו בהבנה שלנו שהבעיות והלכלוך נמצאים קודם כל אצלנו בבית, ולכן אין להאשים אף אחד אחר במצבינו ובצרותינו. הבנה זו, לדבריו, משחררת מדמיונות שרק אם כך וכך יקרה במציאות החיצונית נהייה מאושרים. הרב קוק אמר גם כן שעדיין אין חירות בעולם מפני שכל אחד אוהב לחפש את הרע בבית של השני. לו היה העולם לומד שקודם צריך כל אחד לחפש את הקלקולים אצל עצמו – מיד הייתה באה הגאולה השלמה.

יחד עם זאת, חשוב לציין שעבודת הברור הזו צריכה להיעשות בשמחה ולא חלילה להביא את האדם ליאוש ממצבו. ליתר דיוק, יש להתבונן

רוב היום בצדדים הטובים שיש בנו ורק בחצי שעה בלבד של חשבון
נפש לתת את הדעת על השלילי. הבנה ש"לב רע" זה המצב הראשוני
אצל כולנו ושזה חלק מהמסלול שיש לעבור מחזקת וממלאת בחיוניות
הנחוצה למסע. רבי נחמן דיבר רבות על כך ואמר שההצלחה הגדולה
של היצר הרע היא לא בהבאתנו לידי עשיית חטא, אלא בעצבות
המתלווה אליו לאחר שאנו "תופסים את עצמנו" ומתייאשים מהפער בין
מי שאנחנו לבין מה שפעם חלמנו שנהייה. הטעות, לדבריו, היא שאנחנו
שוכחים שלצד הלב הרע יש עמוק עמוק בפנים גם נשמה מתוקה וזכה
ושביכולתנו לשוב בתשובה ברגע אחד. כדי לעשות את הסדר לקראת
ליל הסדר ולשוב להאמין בקדושה שלנו יש להתבונן בנקודות הטובות
שוודאי יש בנו ולשמוח בהן. כל נקודה טובה ומעשה אחד של חסד וטוב
שעשינו בעולם (בנינו, מי לא עושה לפחות מעשה אחד כזה בשבוע?) הוא
נקודה של אור שחושפת את כל האור שיש לנו עמוק בפנים. כמו כוכב
שמאיר מרחוק, אשר כידוע הוא גדול פי מיליון ממה שנראה לנו, כך גם
מעשה טוב אחד שלנו אולי נראה שולי, אבל חשיבותו ואורו גדולים פי
מיליון ואף יותר. גם הגמרא אומרת "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא",
כלומר בכל העולם אין שום דבר מספיק גדול כדי להיות שכר על מצוה
אחת בודדת. שווה לזכור ולחשוב על זה בפעם הבאה שאנחנו שוב פעם
חושבים על עצמינו דברים רעים ומסרסים. השילוב האופטימלי, אם כך,
הוא לזכור שיש בנו רע, שצריך לחשוף אותו ולשנותו, אך עלינו לעשות
זאת בעדינות ומתוך הבנה שכמו שאת הבית אנחנו מנקים מאבק וחושפים
את יופיו המקורי, כך גם את הלב אנחנו מנקים וחושפים את היופי הטבעי
שכבר קיים בו.

ובהקשר של חג הפסח והניקיונות המקדימים – ראוי לזכור שכמו שבשעת
הנקיון אנחנו מוציאים את החפצים והלכלוך החוצה, ונראה על פניו
שאנחנו דווקא עושים יותר בלגן, אזי כך הדבר גם עם עבודת הבירור
בנפש שנכתבה כאן – כשמתחילים לגלות את השלילי שבתוכנו נראה

שהאנדרלמוסיה הולכת וגדלה, אבל האמת הפשוטה היא שזה שלב
הכרחי בדרך לבית/לב נקי ומסודר.

בעזרת השם שנשכיל להיפטר מהצרעת למיניה, בגוף ובעיקר בנפש,
ונזכה כולנו ללב טוב ואוהב.
חודש ניסן שמח, ניר אביעד ☺

לאתר פרשות השבוע: <http://nir.benny-aviad.com>
לאתר העיסקי של ניר אביעד: www.wise-planning.co.il

תקציר ווורטים לפרשת מצורע

א . תקציר פרשת מצורע

מטרת ריחוקו מן המחנה אינה בגלל חשש מהידבקות, אלא כדי לאפשר לו להיות לבד, לעשות חשבון נפש ולהתחרט על מעשיו • זה שהכהן הוא המחליט אם אכן מדובר בצרעת או לא, מעיד כי מדובר בעיקר במחלה רוחנית, כי בנגע פיזי או פציעה, קובעת התורה את זכותו של הרופא לרפא

בפרשתנו אנו לומדים על אופן הטהרה מן הצרעת: הכהן יוצא למקום משכנו של המצורע, מחוץ למחנה ישראל, שם התבודד בימי טומאתו.

כאן המקום להזכיר כי חכמינו ז"ל מדגישים שהצרעת באה לאדם בגלל עוונותיו ובעיקר בגלל חטא לשון הרע.

מטרת ריחוקו מן המחנה אינה בגלל חשש מהידבקות, אלא כדי לאפשר לו להיות לבד, לעשות חשבון נפש ולהתחרט על מעשיו.

לאחר שאיבחן שפצעי הצרעת נרפאו כליל, לוקח הכהן שתי ציפורים (המצפצפות כל הזמן, רמז לפטפוטיו הרעים). האחת נשחטת ומדמה הוא מזה על המצורע לטהרו והאחרת נשלחת לחופשי. המצורע שב למחנה ישראל, אך עדיין הוא מחוץ לאוהל.

בחלוף עוד שבוע, עליו להביא את קורבנותיו והכהן משלים את טהרתו. התורה דואגת גם למי שאין לו מספיק כסף לכל הקורבנות ומפרטת סדר טהרה מיוחד בקורבנות זולים יותר.

כאמור, יכולה הצרעת להופיע גם בבגדים ובתים. סימנה – כתם ירקרק אדמדם. הבגד הנגוע עובר כיבוס ואם לאחריו עדין נראים מסימני המחלה, יש לשורפו.

בבית הנגוע בצרעת מוציאים תחילה את האבנים הנגועות ואם אין די בכך והצרעת מתפשטת בשאר הקירות, יש להרוס את הבית.

במקרה זה ובכל הקודמים לו, הפוסק היחידי הוא הכהן המחליט אם אכן מדובר בצרעת או לא.

דבר זה מעיד כי מדובר בעיקר במחלה רוחנית, כי בנגע פיזי או פציעה, קובעת התורה את זכותו של הרופא לרפא.

תורת המצורע

עונשו של המצורע קשה מאוד "והצורע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה, וטמא טמא יקרא בדד ישב מחוץ למחנה מושבו". עונש זה אינו מספיק! הלכות טהרה מפורשים נקבעו למצורע, עד שסדר זה הוגדר בתורה "תורת המצורע", כי תכלית עונשו הוא לטהר את פיו ולתקן את מעשיו, ועל כן נקבע לו סדר תשובה וחרטה.

בסדר הטהרה נאמר "ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארז ושני תולעת ואזוב" ואמרו בגמרא במסכת ערכין: מדוע הוזקק המצורע לציפורים? לפי שהנגעים באים על לשון הרע, שהוא מעשה פטפוטי דברים, לפיכך הוזקקו לטהרתו צפרים שמפטפטים תמיד בצפצוף קול. ועוד אמרו שם שעץ ארז בא משום שהנגעים באים על גסות הרוח, ועל כן מביא גם שני תולעת ואזוב כדי שישפיל עצמו מגאוותו כתולעת ואזוב.

יש להבין את קורבנו של המצורע שנראה כסותר את עצמו. מחד מביא ציפורים משום פטפוטי דבריו, אך במקום לשחוט את שני הציפורים המסמלים את חטאי לשון הרע הוא משלח את הציפור השניה על פני השדה, דהיינו שנותן לה חיות? זאת ועוד, הוא מביא שני תולעת ואזוב כדי להורות על הכנעה ושפלות כתולעת ואזוב, אך מאידך מביא עץ ארז שמסמל גאוה, דבר שגם הוא לכאורה סותר את עצמו?

הרבי מאפטא האוהב ישראל זי"ע שיום פטירתו חל בשבוע זה פירש,

שהציפור השניה אותה משלחים חיה, מלמדת אותנו שלאחר ששחטנו את

הציפור האחת שהיא כנגד הדיבור האסור, צריך לחזק ביותר את הדיבור המותר, ועל כן מפריחים אותה ונותנים לה חיות מחדש, כדי שיגביר את עיסוקיו בלימוד תורה ובדיבורים המותרים. כי רק באמצעות העיסוק בתורה ניתן להמנע מדיבורים אסורים. כמו כן אף שלוקחים תולעת שני המרמזת על שפלות והכנעה לוקחים עמה עץ ארז, כדי לרמוז שבדברים שבקדושה יש להתחזק כארז בכדי לקיים את ציווי ה' במלוא הכוח ובמשנה תוקף.

כמה מתאים להוסיף פה את דבריו של האוהב ישראל זי"ע כי שבת הגדול נקראת ע"ש יציאתנו מקטנות לגדלות. כי בעת ההיא יצאנו ממצב של קיום מצוות מרצון והתנדבות כילד, למצב של גדול, העושה מתוך מצב של מצווה ועושה, כבר אמרו חז"ל (ע"ז ג') שגדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. תפקידינו לגדול, לפרוח ולהתחזק בקיום מצוות ה' ולא להיות מקטני האמונה בעניינים אלו ובכך ניתן לגבור על הרע.

הנגעים ולקחם

פרשת תזריע היא פרשה קשה הן מבחינת התוכן והן מבחינת ההסבר. קשה מאד להסביר את עניני הנגעים בכללן ובפרטן. אחדים מסבירים את הפרשה על רקע של רפואה ובידוד, חושבים כאילו הנגעים והסגרם נוסדו לפי חוקי הבריאות ונעשו כדי להרחיק את בני ישראל ממחלה מתדבקת.

גם ההלכות של נגעים הן עמוקות מאד וקשות יותר מכל שאר הלכות טהרות ולא רבים היו בקיאים בהן. בזמן הבית היו רבים עוסקים בזה, אולם אחרי החורבן רק יחידים התמחו בנגעים ואהליות. בתקופת התנאים הננו מוצאים שרבי אלעזר בן עזריה אומר לרבי עקיבא: עקיבא, מה לך אצל אגדה, כלה מדברותיך ולך אצל נגעים ואהליות שהן חמורים ובהם אתה מחודד ולא באגדה (סנהדרין). נגעים ואהליות הן הלכות עמוקות ובימי האמוראים הצטיין רבה בר נחמני בהלכות אלה ואמר על עצמו: "אני יחיד בנגעים, אני יחיד באהליות". גם בקשת האדם מישראל בתפילתו הראשונה במוצאי שבת אחרי תפילת ערבית היא: "לא תאונה אליך רעה

ונגע לא יקרב באהליך", ברכה ומשאלה מיוחדת במינה. ואם כי פרשת נגעים לא מובנת לנו במובנה המעשי, יש הרבה מה ללמוד ממנה בשטח המוסר והרוח.

הרמב"ם בפירושו למשניות במסכת נגעים אומר: "זוה על דרך המוסר והתוכחה, הלא תראה שהם דברים בלתי טבעיים ואינן חלאים טבעיים בשום פנים, לפי שהבגדים והבתים הם חומר דומם שלא יקרה בהם צרעת, אלא בקריאת התורה על הדמיון אשר זכרנו, וכן נגעי אדם תראה שישים הנתקים צרעת והוא חולי הנקרא חולי שועל, ויטהר הצרעת כאשר הפך כולו לבן, והוא תכלית הצרעת והיותר גדולה והיותר חזקה, ואמנם הם ענינים תוריים לפי מה שזכרנו" וכו'.

האלישיך אומר: "טעם ההסגר הוא כדי לחזור בתשובה. כי הצרעת באה על פתחי פיו מלדבר לשון הרע, על כן למען יתן אל לבו לתקן את אשר עוות, יצו האל שבהראות בו מראה הצרעת, יסגירו הכהן שבעת ימים, למען ישיב אל לבו כי הסגיר בעד רוע ניב לשונו ולרמוז שיפתחו פתח התשובה וישים לפיו מחסום". וממשיך האלישיך: "לפיכך אין מוצאים בדורותנו מראות – נגעים, משום שהנגע הרי נגרם כתוצאה מזה שיש בו באדם חטא, וחלק הקדושה שבו אינו יכול לסבלו והוא דחקו אפוא החוצה בצורה של נגע, שהוא באמת מטמא. ברם, היה זה רק בדורות הקדמונים, כאשר חלק הקדושה שבאדם מישראל היה חזק ועצום אפילו אצל החוטאים, והיה בכחו לדחוק החוצה את מעט הטומאה, אבל בדורותנו אין כח קדושה עצום כזה, ולכן אין נגעים".

כמובא, הנגע הפופולרי ביותר שחז"ל התריעו כל כך עליו, זהו לשון הרע. בנגע זה נתפסים גדולים וקטנים גם יחד. בשם גדול בעלי המוסר רבי ישראל מסלנט זצ"ל אומרים שהסביר את הסמיכות של פרשת תזריע לפרשת שמיני, כי בפרשת שמיני מדובר על טמאות וטהורות – מה מותר לאכול ומה אסור, והיות ואנשים אינם זהירים מלצער את הזולת, לשפוך את דמו ולהרוג אותו בלשון הרע ורכילות, אם כי זהירים הם בעניני

מאכלים אסורים, לכן הסמיכה התורה אחרי הטמאות והטהורות פרשת לשון הרע, להזהירנו שלא רק הטמאות אסורות לאכילה, אלא גם את האדם אסור לאכול ולשפוך את דמו.

מספרים על אחד מגדולי המוסר שחלה. בא אליו הרופא שבדק אותו ובקש להראות לו את הלשון. כשראה הלשון אמר הרופא: רבי, הלשון שלו אינה נקיה. על זה ענה הרב באנחה גדולה: ידוע לי, כי בעוונותינו הרבים, למי יש היום לשון נקיה ... ולכן נצטוינו "נצור לשונך מרע".

לפי דברי החפץ חיים זצ"ל, גם התלבושת ובגדים מהווים בימינו נגע גדול וגורם לכל מיני מכשולים וסכסוכים. הריצה אחרי בגדי פאר ומותרות מביאים למחלוקות ובמיוחד נכשלת בזה האשה, בכל מיני רכילות ולשון הרע, כדי להדביק את שכנתה, דבר המביא לקנאה ושנאה.

אולם הנגע הקשה ביותר הוא נגעי בנים, כדברי חז"ל במסכת סנהדרין על הפסוק "ונגע לא יקרב באהליך" – שלא יהא לך בן או תלמיד שמקדיח תבשילו ברבים. אוי לאותו הורה שבנו מקדיח תבשילו אפילו בינו לבין עצמו בחיים הפרטיים, גם אז הנגע עמוק בעור בשרו של ההורה, במיוחד אם מקדיח תבשילו ברבים שהנגע יצא לחוץ והצבור הרחב מצביע ומדבר על הנגע ואומר להורים ראו גידולים שגדלתם.

ברם, הילדים הם בבואה של ההורים כדברי הגמרא בסוכה ששיחת התינוק בשוק היא או של אביו או של אמו, ולכן הדרישה לתקון הנגעים צריכה להתחיל מההורים עצמם. כדי לשמור את הבית מנגעים, נתנו לנו חז"ל עצה מעשית: המדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה, עליו הכתוב אומר: "וידעת כי שלום אהלך".

עלינו לגרש את החושך מביתנו יחד עם כל הנגעים, נדליק את אור התורה ואז נזכה שיקויים בנו: "לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהליך".

ב . פרפראות מפרשת מצורע

1 . "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכְּבוֹ יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-
הָעֶרֶב." (טו,ה)

בתו"כ (קלג) איתא במשכבו ולא "הגזול", או יכול שאני מוציא את
"הגנוב" ת"ל טמא, ר"ש אומר במשכבו ולא "הגנוב", או יכול שאני מוציא
את "הגזול" ת"ל טמא, אמרו לו מה ראית לרבות זה ולהוציא את זה.

לכאורה תמוה, דהא אף הם ממעטינן גזול ומרבין גנוב ומה פשר שאלתם
לר"ש מה ראית לרבות זה ולהוציא את זה.

והנראה ע"פ מה דתנן בתוספתא (בבא קמא י, ב) זה הכלל כל גזילה
שהיא בעינה ולא שינה אותה מברייתה אומר לו הרי שלך לפניך, והובא
גם בירושלמי (ב"ק ט, א) משמיה דר' יעקב. ועיין בתוס' רי"ד (ב"ק סה)
שהוכיח באורך דגנב אינו יכול לומר הרי שלך לפניך משום דכתיב ביה
(שמות כב, ג) "חיים שנים ישלם", אחייה לקרן כעין שגנב.

וא"כ א"ש, דלעולם כולהו מיירי קודם יאוש אך הכא במשכב שאין לו
טהרה במקוה ואין לו תקנה אלא שבירה, וכדמשמע בתו"כ (שם), א"כ כיון
דנטמא הרי הפסידו הרבה כיון שעומד לשבירה, אמנם כיון שאין הגנב יכול
לומר הרי שלך לפניך לכך בגנב ריבתה התורה לטומאה דהוי כמשכבו,
דשוב אין בעל הבית מקפיד אם ישכב עליו כיון שבלאו הכי מחויב לשלם
לו אחר. משא"כ גזול כיון שיכול לומר הרי שלך לפניך א"כ מקפיד הבעל
הבית ולאו שלו הוא.

מעתה מובן למה טענו כלפי ר"ש למה מיעט מ"במשכבו" את הגנוב וריבה
את

2 . "וְהִדּוּהָ בְּנִדְתָּהּ וְהָיָב אֶת-זוּבוֹ לְזָכָר וּלְנִקְבָּה" (טו,לג)

איתא בגמרא (שבת סד, ב) תניא והדוה בנדתה, זקנים הראשונים היו
אומרים שלא תכחול ולא תפקוס ולא תתקשט בבגדי צבעונין, כלומר
שצריכה להיות מנודה ומרוקחת מבעלה למען לא יכשל בה ח"ו, עד שבא

ר"ע ולימד א"כ אתה מגנה על בעלה ונמצא בעלה מגרשה, אלא מה ת"ל והדוה בנדתה, בנדתה תהא עד שתבוא במים. ויש להבין מדוע לא חששו הזקנים הראשונים שמא יגרשנה.

וי"ל דכל חד לשיטתייהו אזלי, דאפשר דזקנים הראשונים הללו הינם ב"ש וב"ה (ע"ש שמאי הזקן, והלל הזקן), ולשיטתם שייך שפיר לומר שלא תכחול וכו' ואין חשש שמא בעלה עלול לגרשה, שהרי לדעתם אסור לו לאדם לגרש את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה וכו"ב, וכדתנן (גיטין ז, א) ב"ש אומרים לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה דבר ערוה וכו', וב"ה אומרים אפילו הקדיחה תבשילו וכו'. אבל ר"ע לשיטתיה אזיל שם במשנה דאפילו מצא אחרת נאה הימנה מותר לו לגרש את אשתו, וא"כ אם לא תתקשט הרי אתה מגנה אותה על בעלה והוא עלול לגרשה על דבר פעוט כגון זה, ולכן מותרת להתקשט לדעת ר"ע.

3 . "אָדָם כִּי-יְהִיָּה בְּעוֹר-בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוּ-סִפְּחַת אוּ בַּהֲרַת וְהָיָה בְּעוֹר-בְּשָׂרוֹ לְנֹגַע צָרְעַת" (יג,ב)

יד ה' בדבר

נגע הצרעת בא לאדם על חטא לשון הרע וגסות הרוח. הצרוע נענש גם בהגליה, הרחקה, והוא עצמו חייב להכריז: "טמא טמא יקרא". אין ספק, שעונש זה של ביזיונות הוא חמור ביותר והוא פוגע בדבר הרגיש ביותר אצל האדם – כבודו נפגע ונרמס.

ולפלא! התורה הרי יודעת לחוס על כבודו של אדם ומדוע כאן נענש האדם בביזיון גדול כל – כך?

לצערנו האדם מסתכל על ההתרחשויות כדבר שבאקראי, ואינו רואה את המהלכים המתנהלים בעולמות העליונים. חסרה לאדם התמונה במלואה. הוא רואה חלק ועוד חלק ואינו רואה את כל המערכה. כפי שמובא בסיפור המעשה להלן, הסיפור מובא בספר "אנשים מספרים על עצמם" לרב חיים ולדר:

אני תושב המרכז, ועוסק בליווי ובאבטחת טיולים. מטבע הדברים, המקצוע שאני עוסק בו מפגיש אותי לא רק עם מקומות ואתרים, אלא גם עם בני אדם מכל הסוגים, מכל הגילאים, מכל העדות ואפילו מכל הדתות.

זה היה לפני מספר שנים. ליוויתי קבוצת יהודים תושבי ארצות הברית, שהגיעו לטיולים מאורגנים בארץ. במשך כחודש היינו נוסעים לאותם מקומות, אומרים אותם דברים, מספרים אותן בדיחות חבוטות באותה אנגלית משובשת שישראלים אינם מסוגלים להשתחרר ממנה.

באחד הטיולים הודיע לנו מארגן הטיול שעליי לשבת בקדמת האוטובוס, כלומר בשני המושבים הראשונים הסמוכים לנהג. מיהרתי לאוטובוס שלי והתמקמתי במושב האמור. כאשר עלו הנוסעים והתמקמו, הודיע לי המארגן כי עליי לעבור לאוטובוס אחר. אספתי את חפציי וירדתי מהאוטובוס, אך ידעתי שככל הנראה המקומות הראשונים יהיו תפוסים, שהרי לא הייתי שם כדי לתפוס אותם.

ואכן כך היה. במושב הראשון התמקם יהודי בשנות השישים לחייו. הוא היה די רחב, כך שלא בדיוק נשאר לי מקום, ובכל זאת התיישבתי לידו. זה לא היה יותר מדיי נוח לשבת ליד איש שתופס לך מושב וחצי, וכעת מתחיל המאבק הבלתי רשמי "מי, מעיף את מי". אם הייתם רואים את הברנש, הייתם מבינים ש'להעיף' זו לא המילה הנכונה כאן. לא מעיפים אנשים כאלה. בעצם, בקושי מזיזים אותם. למען האמת, אפילו הם מזיזים בקושי את עצמם, כך שבאמת הכיוון באופן כללי זה לגרום לו להזיז את עצמו, וכמו שהוא נראה, הייתי צריך לספק לו סיבה טובה מאד לעשות כך.

ואז עשה האיש את הטעות הראשונה שלו. הוא מצא איזה חנימון ששכב באוטובוס שבועיים והחל לקרוא בו.

אם יש משהו שאני שונא, הוא שמישהו אחר קורא איתי, לא חשוב מה: ספר, עיתון, עלון משתמש לתרופה. כשאתה קורא – אתה רוצה לעשות

זאת לבד. בלי שותפים ובלי אחים לצרה או לבדיחה או כל מה שלא יהיה רשום שם.

חשבתי שאם אתחיל לקרוא איתו, יש סיכוי שהוא משתכנע לקחת את העיתון ולעבור למושב אחר.

אבל האיש התגלה כברנש די חברותי. הוא הניח לי לקרוא איתו, ואפילו, כמה מוזר, הזיז את העיתון לכיוון שלי כדי שארגיש בנוח, כמו שעושים בעלון של קידוש לבנה.

אם יש משהו שאני שונא יותר משקוראים איתי בעיתון הוא, שקוראים בעמוד שלי. בסדר, החלטת להיכנס לי לחיים – תעשה זאת בעמוד המקביל, בבקשה. העיתון גדול ואינך חייב לבחור דווקא בעמוד שלי.

ומה אתם חושבים שעשיתי, אם לא להתעניין דווקא בעמוד שלו? ואם לא די בכך, אפילו הבטתי בידיעה הספציפית שהוא קרא בה, כאשר אני מכין את עצמי לשלב המרגיז עד כדי סכנה: "לדבר איתו על הידיעה".

הידיעה עסקה בגופת נעדר, שהתגלתה באזור כפר סבא. על פי הידיעה היה זה נער שנעלם אחת עשרה שנים לפני כן, ואיש לא ידע מה עלה בגורלו, וכעת בעקבות מעצר של כמה צעירים התברר שהם אלה שגרמו למותו והחביאו את גופתו. זו הייתה פרשה שזעזעה את המדינה בשל הזילות שגילו הצעירים בחיי אדם. כאמור, היה זה עיתון משבועיים קודם לכן, ובינתיים הובא הנער למנוחות.

ואז שמעתי את עצמי אומר: "הייתי בהלוויה שלו. הוא נקבר בכפר סבא". מבלי משים עשיתי את הצעד של "לדבר על הידיעה". "מה היה לך לעשות שם?" שאל האיש.

"אני מתנדב ב'חברה קדישא' בכפר סבא" עניתי. "באמת???" אמר האיש, ומיד ידעתי שהוא לא הולך מכאן, יהיה מה שיהיה. הוא נשמע ממש מתעניין, בניגוד אליי, שדיברתי כדי לעצבן אותו.

"באמת", אמרתי. "אני אמנם מתפרנס מהדרכת טיולים, אך מתנדב בחברה קדישא. אתה יודע, הלקוחות לא מתלוננים..." נידבתי את אחת הבדיחות החבוטות של אנשי חברה קדישא.

"אני לא סתם מתעניין", אמר, "אני חושב שאבא שלי קבור שם". "אתה רק חושב? תגיד לי, ואיפה אתה חושב שאתה גר?"

"בלוס אנג'לס", מיהר לענות ולגרום לי לקלוט שלא הבין את הבדיחה על חשבוננו.

"לא הבנת", אמרתי, "מה פירוש 'אתה חושב שאבא שלך קבור שם'? אתה אמור לדעת, לא לחשוב".

הוא נאנח אנחה ארוכה ואמר: "אני יודע שהייתי אמור לדעת, אבל גם הוא היה אמור לדעת איך אבא מתנהג".

"אתה רוצה לומר לי שמעולם לא היית בקבר של אביך?" שאלתי.

"זהו, שהוא לא כל כך תיפקד כאבא שלי", אמר, "הוא נעלם מחיי בגיל 12, עזב את אמי ואת שלושת ילדיו. בתקופה מסוימת בגיל 16 ניסיתי ליצור קשר איתו. בכל זאת, רציתי אבא כמו כולם, אך הוא פשוט היה סגור בתוך עצמו, לא ידע לשמור על קשר, להחמיא, ליצור שיחה, כלום.

"בגיל 18 ראיתי אותו ברחוב. הוא עמד בצד השני של המדרכה, ואני נופפתי לו לשלום. הוא הביט בי. ראיתי שהוא מזהה אותי ולא יודע מה לעשות עם עצמו. הוא פשוט הסתובב והלך משם. זה הרגע שבו הבנתי שאין לי מה לחפש קשר איתו, שהוא אינו מעוניין או אינו מסוגל להיות בקשר איתי. הבנתי כי עליי לדאוג לעצמי, שלבי לא יישבר. חתכתי ממנו, עזבתי את הארץ, ניסיתי את מזלי בחו"ל, ואכן שם המזל האיר לי פנים. התחלתי בתחום המלונאות, ובגיל 25 כבר היה לי המלון הראשון שלי. לאחרים כבר הגעתי בלי בעיה. הבאתי לארצות הברית את אמי ואת אחיותיי, כולנו התחתנו שם, הקמנו משפחות. אמי נפטרה לפני כעשרים שנה, אבי לא שמענו וגם לא התעניינתי.

"לפני שמונה שנים אמרו לי שהוא נפטר. קרוב שהגיע לחו"ל סיפר לי זאת במקרה. לא התעניינתי מתי והיכן נקבר. עד הרגע הזה הוא אפילו לא ציץ בזיכרוני, אבל כשאתה אומר שאתה מתנדב בחברה קדישא בכפר סבא, המילים 'חברה קדישא' ו'כפר סבא' מתחברות לי, ואני נזכר באבא שלי".
"מה הקשר לכפר סבא?" אני שואל. "אבי התגורר בכפר סבא", הוא אמר.
"מתי?". "כשהייתי בן 18, לפני 42 שנים".

"ואולי הוא עבר דירה?" שאלתי. "אולי" משך בכתפיו. "ואולי קנה חלקת קבר במקום אחר?". "לא יתכן", פסק. "לא היה לו גרוש על הנשמה. הוא חי מהיד לפה. לא היה לו כסף מיותר, ודאי לא לחלקת קבר".

"בעצם, למה אני מקשה עליך?" אמרתי, "אני הרי מתנדב בחברה קדישא בכפר סבא, אני יכול לבדוק לך את העניין הזה תוך מספר דקות".
"נו, בשביל מה התיישבת לידי?" הוא מגחך. "בשביל להזיז אותך", רציתי לומר, אבל כמובן רק רציתי...

התקשרתי למשרד וביקשתי מהמזכיר לבדוק היכן קבור פלוני אלמוני. אמרתי לו את שמו המלא של האיש, הוא חיפש ולבסוף אמר: "כן, הבן אדם קבור כאן", וציין גוש וחלקה. "רגע", אמרתי, "ומתי הייתה הקבורה של האיש הזה?"

"תן לי לבדוק", הוא אומר, "אני רואה, זה היה לפני שמונה שנים".
"אבא שלך נפטר לפני שמונה שנים?" אני שואל את התייר שלצדי. "כן".
ואז אני מחליט לשאול על דעת עצמי: "באיזה תאריך הוא נקבר?".
והפקיד עונה לי: "התאריך הוא י"א בסיוון, לפני שמונה שנים". "אתה רציני?" אני אומר לו, "אתה יודע שזה יוצא מחר".
"אני לא רציני. המחשב רציני", הוא אומר ביובש. "על פי המחשב, היארצייט שלו יוצא מחר".

חשבתני שאני מתעלף "תקשיב טוב, ר' ייד", אני אומר לתייר שלצדי,
"באמת לא התיישבתני לידך לחינם. לא במקרה הסתכלתי בעיתון שלך
וראיתי את הידיעה על גופת הנער, וגם לא לחינם סיפרתי לך שאני
מתנדב בחברה קדישא בכפר סבא. הכל משמים, מסתבר שאבא שלך
קבור שם בכפר סבא, ולא זו בלבד, אלא שמחר היארציטט שלו. תגיד,
אתה אמרת עליו קדיש?"

"איך אמרתי קדיש אם לא ידעתי מתי נפטר?" הוא שואל, "חוץ מזה, הוא
לא היה כל כך אבא בשבילי".

"הוא לא היה כל כך אבא, אבל מבחינה דתית אתה מחויב להגיד עליו
קדיש, זו חובה שלך, לא סתם קוראים לזה 'חיוב'".

"אז מה אני עושה?" "בא איתי לכפר סבא, נעשה אזכרה ותגיד עליו
קדיש".

"ואין יהיה מניין?" הוא שואל. "נסתדר", אמרתי, אף שלא היה לי מושג
איך, כי מהיכרותי הלא קצרה עם תושבי כפר סבא הספקתי להבחין
בהבדלים בין בית הקברות הריק בכפר סבא, לעומת בית הקברות בבני
ברק המלא וגדוש במבקרים, שלא שוכחים את סבא שלהם גם אחרי
ארבעים שנה.

נסענו למחרת. ניצבנו ליד הקבר ולא היה לנו מושג מה עושים. שום בן
אדם לא נראה באופק, היה שם שקט כמו איזה בית קברות... "תגיד, איך
אומר קדיש אם אין מניין?" הוא שואל.

מרחוק נראתה קבוצה לא גדולה של אנשים. "בוא נחכה להם שיסיימו,
ניגש ונבקש שישלימו מניין", אמרתי, אף שמהיכרותי הלא קצרה עם
תושבי כפר סבא ידעתי, שהסיכויים שאלה יישארו רגע אחרי האזכרה של
קרובם, שואף לאפס.

לפתע הקבוצה עוזבת את הקבר הטרי ומתקדמת לעברנו. הם מתקרבים
ועוצרים ממש ליד הקבר של אביו של התייר.

אישה עטופה בצעיף אומרת למישהו: "תגיד עליו קדיש, הוא היה אדם יקר".

"רגע", אני אומר, "יש כאן את הבן שלו שיאמר עליו קדיש".

האישה מביטה בתייר ואומרת: "אתה הבן שלו? איפה היית עד היום?" הוא נבוך, ואני עניתי במקומו: "אביו התגרש מאמו כשהיה בגיל צעיר".

"תגיד לי, אתה יודע שאבא שלך מלאך?"

"נו טוב, את המידע הזה הוא החמיץ", רציתי לומר בצנינות, אך לא אמרתי. זה לא היה במקום.

"ספרי לי על זה", אמר.

"אני אמא של..." וכאן נקבה בשמו של מי שגופתו התגלתה שבועות אחדים לפני כן. "הבן שלי נעלם לפני אחת עשרה שנה, ולאיש לא היה אכפת. המשטרה חיפשה אחריו חודש והזניחה את התיק. רק אבא שלך הלך וחיפש, ברר וחקר במשך שנים, עד שנפטר. הוא גם עזר לי כאישה אלמנה, הביא לי דברים הביתה, שכר לי עורך דין, אף שלא היה לו הרבה כסף. הוא עשה הכל כדי למצוא את הגופה של הבן שלי. לפני שהוא נפטר, הוא אמר לי שם של תיכון בכפר סבא, שלדבריו כמה תלמידים בו קשורים להיעלמותו של בני. הוא העביר את זה למשטרה, אבל המשטרה לא התייחסה. לפני חודשים אחדים, במהלך רענון של הפרשה ופרשיות אחרות במשטרה, עלו על זה. הם הצליבו בין המידע שהוא נתן על התיכון, ובין כמה פשעים שפענחו וחקרו במשך השנים, וגילו כי אכן תלמידים, שלמדו באותו תיכון היו אחראיים למותו ולהעלמת גופתו. הם חקרו אותם שוב, ואז הכל התגלה.

"אני חייבת לו הרבה, לאבא שלך, לכן דאגתי גם בהלוויה שלו וגם בכל יום בשנה, שיגידו עליו 'קדיש'. הוא מעולם לא סיפר לי שהיה לו בן". אני

מביט באיש שדמעות בעיניו, והוא מתבונן בי. שנינו איננו מאמינים
למשמע אוזנינו.

"שימי לב מה קרה כאן", אני אומר לה. "אתמול במקרה שנינו קראנו
עיתון מלפני כמה שבועות, שבו הופיעה ידיעה על בנד, שגופתו נמצאה, זה
גרם לי לספר שאני מתנדב בחברה קדישא בכפר סבא, הוא התעניין אם
אני יודע איפה קבור אביו. תשמעי, גברת, הבן שלך יצא מקברו כדי
לגרום לבנו של מיטיבך ללכת ולומר קדיש על קברו. אין שוב הסבר
לתזמון הלא יאומן הזה.

כולם היו המומים ומזועזעים מהגילוי השמימי הזה. לאיש לא היה ספק שיד
ה' בדבר. פעילותו של האיש, שנועדה לשמור על כבוד המת, הובילה
בסופו של דבר להבאתו של המת לקבר ישראל. האיש שבחיו פעל
בצורה בלתי מובנת, הצליח להביא את בנו לומר קדיש על קברו.
נפרדנו למחרת. לא שמעתי עליו מאז, אבל בתוכי נשאר הסיפור המופלא
הזה.

אומרים "שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו". אני הייתי
קורא לסיפור הזה: "שלח לחמך על פני הארץ".

4 . "זאת תהיה תורת המצורע" (יד, ב)

בגמרא (ערכין טו, ב) איתא אמר ריש לקיש מאי דכתיב 'זאת תהיה תורת המצורע' זאת תהיה תורתו של מוציא שם רע.

יש להבין, אם זה עונשו של מוציא שם רע שנגעים באים עליו, א"כ איך נאמר במוציא שם רע (דברים כב, יט) 'וענשו אותו מאה כסף וגו' הרי מצינו בגמ' (מכות ד, א) ש'אין לוקה ומשלם' וזה שלקה בצרעת אף הוא יפטר מלשלם.

ועוד קשה כיצד נאמר (שם) 'ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו', והרי במצורע ומוכה שחין כופין אותם להוציא אף אם היא רוצה לשבת עמו, וכדאמרינן בגמרא (כתובות עז, ב).

ואפשר ליישב, דהנה פריך בגמרא (ערכין טז, א) אהא דאמרינן התם דעל עון לשה"ר באים נגעים, הרי מעיל כהן גדול מכפר על לשה"ר. ומשני הא דאהנו מעשיו הא דלא אהנו מעשיו אי אהנו מעשיו (שנתקוטטו על ידו. רש"י) אתו נגעים עליה, אי לא אהנו מעשיו מעיל מכפר.

א"כ י"ל, דכיון שבמוציא שם רע לא אהנו מעשיו שהרי בא הדבר לידי בירור שאין כלום בדבריו, וכדכתיב (שם פסוק טו) 'ולקח אבי הנערה ואמה והוציאו את בתולי הנערה וגו'', 'ופרשו השמלה לפני זקני העיר' (שם פסוק יז) א"כ אינו לוקה בצרעת ושפיר מכפר המעיל, ומעתה אפשר לחייבו מאה כסף בלא כל חשש.

5 . "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל-הכהן". (יד, ב)

יש לעיין מדוע דווקא המצורע צריך ללכת אך הכהן, לעומת שאר טומאות שצריך ללכל אל הרב?

ומסביר החפץ חיים, שהנה הסיבה שאדם מקבל צרעת הוא משום שדיבר לשון הרע, וכנראה הסיבה שהוא דיבר לשון הרע כי הוא זלזל בכוחו של

מילים ולא יודע מה גדול כוחו של הפה, ולכן הוא הולך אל הכהן שרואה שבכהן עם הארץ הכהן שואל את הרב מה הדין ואז הכהן אומר מה הדין ורק דברי הכהן הם שיוצרים את טומאת הצרעת ועתה כשרואה מה גדול כוח הפה יזהר מכאן ולהבא מלדבר לה"ר.

6 . "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל-הכהן."
(יד,ב)

איתא בתו"כ (פר' א) 'והובא אל הכהן' מלמד שטומאתו וטהרתו בכהן, אין לי אלא טומאתו וטהרתו בכהן, מנין שחיטת ציפרים והזיית דם ציפור ותגלחתו בכהן, תלמוד לומר 'תורת המצורע' בכהן.

והנה התוס' (שבועות ג, א ד"ה ועל הזקן) העירו, בהא דדחיא מ"ע דגילוח מצורע לאיסור הקפה הרי אפשר לקיים שניהם כשיגלחנו נכרי, ע"ש עוד. ובשער המלך הקשה, דמדברי חז"ל הנ"ל הרי למדנו שהגילוח הוא דוקא ע"י כהן, וא"כ אין לכאורה מקום להערת התוס'.

ובספר 'אהל דוד' הביא תירוצו של הגאון הנודע רבי משולם איגרא זצ"ל, דכיון דבאם היה לו ב' שערות מתקיימת מצות גילוח בהן, א"כ יכול הנכרי לגלחנו ולהשאיר ב' שערות עבור גילוח ע"י כהן, דבב' שערות אחרונות כבר אין איסור הקפה, כיון שהוא כבר מוקף מקודם. אלא שבספר 'אמרי משה' השיב לעומתו, דנראה דמ"מ כשיש לו שערות הכל ממצות הגילוח.

ואמנם ניתן לחזור כל זה, דאין הכי נמי דמצות גילוח הוא בכל השערות ולא דוקא בב' שערות אחרונות, אך מה שדרשו חז"ל בתו"כ שצריך גילוח ביד כהן אין הכוונה דמצוות הגילוח תיעשה דוקא ע"י כהן, אלא שטהרתו וטומאתו תלויים ביד כהן. אי לכך כיון דהטהרה היא בב' שערות אחרונות, נמצא דכל ההקפה יכולה ליעשות שפיר ע"י נכרי, והכהן יגלח רק את ב' השערות האחרונות שהן הגורמים לטהרתו. וא"כ חזר על כנו ביאורו של הר"מ איגרא לבאר הערת התוס'.

7. "וְהִנֵּה נִרְפָּא נִגְעַת-הַצָּרֶעֶת מִן-הַצְּרוּעַ." (יד, ג)

והנה אמרו בתו"כ (תזריע פ"ב) דהטהרה תלויה ביד כהן, וצריך הכהן לומר טהור אתה ובלאו דבורו אינו נטהר.

ויש להסתפק מה הדין אם יאמר לו הכהן תהא טהור בעוד שעה, האם הטהרה תחול רק בעוד שעה או לאו, דהנה בפסקי איסור והיתר אם החכם אומר על דבר שהוא כשר בעוד שעה, ודאי אינו מועיל מאומה שכן אין הכשרות תלויה בדבורו אלא במציאות דבריו, אבל בטהרת כהן שתלוי במאמר פיו יתכן שיכול להחיל הטהרה בעוד שעה, כשם שהמפריש תרומה ואומר שתחול הפרשתו בעוד שעה הרי זה חייל, כדאמרי' בערובין (לט, ב), וכך המקדיש דבר לאחר שלשים הר"ז חל און, כדתנן בנדרים (פת, ב). ואין חסרון ד'כלתה דבורו, לפי שכל דבר שחל בדיבור אין בו חסרון דכלתה. (עיין שו"ת הגרע"א בזה).

ואולם הא פשיטא דאפי' נימא שאפשר לכהן לטהר לאחר שעה, אם בא כהן וטיהרו לאלתר דחייל טהרה זו מיד, ולא אמרי' דאחר שפסק הכהן הראשון, א"כ מעתה משועבד לחלות טהרה דידיה.

והנה אי נימא שאפשר לטהרו לאחר שעה, דין הוא דאפשר אף לטמא לאחר שעה, ולפ"ז יל"ע מפני מה צייתה התורה (לקמן פסוק לו) וצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן ולא יטמא כל אשר בבית, הלא הכהן יכול לבא מיד ולפסוק דין טומאה לאחר שעה, ובינתים יוציאו את כל אשר בבית.

ואפשר דאה"נ דמהני, אלא שאין ראוי לאחר הפסק ולא לפוסקו מיד, ואם דין הבית ליטמא אין לפסוק על עוד שעה.

ואכתי יל"ע בהא דלמדו בחולין (י, ב) דין חזקה דמעיקרא מטומאת נגעים שיוצא הכהן חוץ לבית ופוסק טומאה, ולא חיישינן דלמא נתמעט הנגע משיעורו דטהור, ולכאורה הא אפשר שהכהן מטמא לאחר שעה, וחוזר לבית ורואה שלא קטן הנגע בסוף השעה, ולהכי בכה"ג שפור חייל הפסקו,

ובשלמא אם נימא דבזמן הפסק צריך לקבוע עליו טומאה ודאית, א"כ שפיר איכא הוכחה דלא חיישי' שיתמעט בזמן זה, דהא איכא למיחש שמא נתמעט הנגע עד שפסק, אבל אם אפשר לפסוק לאחר שעה שפיר איכא לברורי בזמן החלות.

ונראה דודאי אין אפשרות לטמא או לטהר לאחר שעה, דהרי יתכן שבינתיים יבואו סימני טומאה או סימני טהרה, וא"כ א"א לפסוק על זמן העתיד כשאין ידוע בדיוק מה יהא אז סימני הטומאה. והנה בחידושי המהרי"ל דיסקין כתב שאפשר לטהר מצורע 'על תנאי'. והוא פלא, דהא טהרת המצורע א"א לעשותה ע"י שליח דאין זה בעלות של הכהן, ולא מבעיא דאינו יכול למנות שליח ישראל, אלא אף שליח כהן אינו יכול למנות לטהרו, דכשימנה כהן אחר לטהר הר"ז מצד פסקו של השני ואין זה 'שליחות' דראשון, ואמרי' בנזיר (יא, א) דכל מאי דליתיה בשליחות ליתיה בתנאי.

8. " וְצוּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטְהָר שְׁתֵּי-צִפְרִים חֲיֹת טְהוֹרוֹת וְעֵץ אֲרֹז וְשְׁנֵי תוֹלַעַת וְאִזּוֹב." (יד, ד)

יש להתבונן למה יש שינוי בסדר הדברים בין מצורע לפרה אדומה, דהנה כאן במצורע נאמר בסדר הזה עץ ארז ושני תולעת ואזוב, ואילו בפרה אדומה נאמר (במדבר יט, ו) עץ ארז ואזוב ושני תולעת. עוד יש להעיר כאן, למה קדמה שני תולעת לאזוב, הרי היה ראוי לכותבם בסדר גודלם עץ ארז אחריו האזוב ורק לבסוף שני התולעת. אך איתא ברמב"ם (שמונה פרקים, וכן בהל' דעות ב, ב) שכדי לתקן מדה רעה שקנתה שביתה בלבו של אדם יש להטות בראשונה עד קצה השני ואז יגיע למדה הממוצעת.

אף כאן, כיון שהמצורע נכשל בשל היותו בעל גאוה כ"ארז", עליו להטות עצמו עד לקצה השני היינו לבחינת "שני תולעת", ואז ישוב לדרך

הממוצעת כ"אזוב". א"כ הסדר שנשנה כאן הוא מדוייק כסדר תשובתו הראויה.

אמנם גבי פרה אדומה נכתב הסדר הראוי לפי גודלם וחשיבותם הארז האזוב ורק לבסוף הביא את הקטנה שבהם היא התולעת.

9 . "וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לְמִטְהָר" (יד,ד)

יש להבין מדוע בפרשתנו סדר הפסוק הוא "עץ ארז ושני תולעת ואזוב", ולעומת זאת בפרשת חוקת (במדבר יט, ו) כתוב "ועץ ארז ואזוב ושני תולעת". ולכאורה נראה שהסדר הנכון הוא כפי שמופיע בפרשת חוקת, שם הפסוק מסודר לפי גודל המרכיבים בסדר יורד?

ונראה לומר שבאמת הסדר הנכון הוא כמו בפרשת חוקת וכמו שנתבאר. רק הטעם בפרשתינו הוא שעונש צרעת בא על לשון הרע, ובעית מדבר הלשון הרע הוא הגאווה. וכבר ידועים דברי הרמב"ם שמי שצריך לתקן מידה אחת צריך ללכת לקיצוניות השניה, ואחר כך יחזור לדרך האמצעית, ואם כן מרמזים למצורע שילך מעץ ארז שהוא גדול ומראה על גאווה וילך לקיצוניות השניה שזה שני תולעת, ועל ידי זה יגיע לדרך האמצעית, שהיא כאזוב (שהרי "מאד מאד הוי שפל רוח", ולכן דווקא כאזוב).

10 . "וְלָקַח לְמִטְהָר ... וְעֵץ אֲרֶז וּשְׁנֵי תוֹלְעֹת וְאִזּוֹב." (יד,ד)

רש"י: "לפי שהנגעים באים על גסות הרוח... מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עצמו מגאוותו כתולעת ואזוב".

מקשה השפת אמת, אם מדת השפלות היא הכפרה ותקנת החטא, מדוע ציוותה התורה על כך בדרך רמז ולא כתבה בפירוש ישפיל עצמו?

ומבאר שלא כשאר המידות מדת הענווה, כי בעוד שבכל המידות יש חשיבות שאדם יעמול עליהם להשיגם, מדת הענווה צריכה להיות כפועל יוצא, שכאשר יראה האדם בגדלות ד' מיד תגיע אליו מדת הענווה

ואפסיות עצמו, אבל אם האדם באמת מחשיב את עצמו, רק ש"מתייגע"
למצוא סיבות וטעמים להשפיל עצמו, לא זכה עדיין לדרוך על מפתן
הענווה התמה והשפלות האמיתית,

ולפיכך אין הכתוב מצווה הפירוש "ישפיל עצמו", אלא בדרך רמז, כי
כאמור עיקר עבודת הענווה אינה עבודה לכשעצמה אלא תוצאה מזוהר
נפשו וטוהר ליבו.

11 . "וְהִזָּה עַל הַמַּטְהָר מִן-הַצָּרְעַת שֶׁבַע פְּעָמִים" (יד,ז)

יש לדקדק בהא דכתיב כאן והזה 'על' המטהר, ואילו לגבי בית המנוגע
כתיב (לקמן פסוק נא) והזה 'אל' הבית, ומאי שנא.

לבירור הענין יש להקדים את דברי הרמב"ם (טומאת צרעת טו, ח) כיצד
מטהרין את הבית המנוגע אחר החליצה והטיחה, מביא מים חיים בכלי
חרס, ושתי צפרים ועץ ארז ואזוב ושני תולעת כטהרת אדם שביארנו לכל
דבר, אלא שבאדם מזה שבע פעמים לאחר ידו של מצורע, ובבית מזה
שבע פעמים על המשקוף של בית מבחוץ ושאר כל מעשיהן שוין.

דברי הרמב"ם הללו מבוססין על דברי חז"ל בירושלמי (יומא ה, ד) כתיב
(לקמן טז, טו) 'והזה אותו על הכפורת', יכול על גגה ת"ל 'ולפני הכפורת',
יכול על מצחה ת"ל 'על' 'ולפני'. ופי' הפני משה (על הירושלמי), דבמתן
דמים דשעיר כתיב 'והזה אותו על הכפורת ולפני הכפורת', יכול על גגה
דהיינו חודה של הכפורת, ת"ל 'לפני', אי 'לפני', יכול על מצחה ת"ל 'על'
'ולפני' כלומר דתרווייהו צריכי ללמד שלא יזה לא על חודה ולא על פני
רחבה אלא כנגדה.

ולפ"ז מובן מאד, דגבי מצורע שמזה עליו ממש שפיר כתב ביה 'על' ללמד
שיזה דוקא 'עליו' ולא על ראשו או צידו. ואילו גבי בית המנוגע שמזה על
משקוף הבית מבחוץ, שייך לומר 'אל' הבית.

12 . "וּכְפֹס הַמַּטְהָר אֶת-בְּגָדָיו וְגִלַּח אֶת-כָּל-שְׁעָרוֹ" (יד, ח)

ראוי לברר, למה לא פרט הכתוב כאן כיצד מגלח את שערו, רק בסמוך (פסוק ט) מפרט ואזיל 'והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו ואת כל שערו יגלח'. ולכאורה היה לו לפרט כאן את סדר התגלחת ואילו בסמוך רק להזכירו בכללות.

ואפשר, דבא לרבות שעליו לעשות תגלחת בראש וזקן גם במקומות שמן הדין אסור לגלח. והיה צד לומר דדוקא בתגלחת ראשונה בעינן ריבוי זה, אבל בתגלחת שניה שאינה אלא שבעה ימים אחר התגלחת הראשונה שאין בו עדיין איסור תגלחת כלל, שכן בזמן כה קצר עדיין לא צמח שוב השיער משום הכי שרי ולא צריך ריבוי.

אמנם מה נעשה אם נתאחרה התגלחת השניה מכל סיבה שהיא, ואדהכי והכי צמח השיער ס"ד לומר דאסור בתגלחת במקומות האסורים, להכי כתיב הריבוי גם בתגלחת השניה דבכל עת יוכל לגלח כנדרש ללא חשש, ואפילו בתגלחת שניה.

אלא שיש להעיר, דבאמת גם לאחר שבעה ימים בלבד כבר צומח השיער בשיעור שיוכל לכופ ראשו לעיקרו, וכמ"ש רש"י (נזיר טז, ב ד"ה דקסבר) שאין תגלחת כדי לכופ ראשו לעיקרו בפחות מז' יום, הרי שלאחר ז' יום כבר גדל כדי לכופ כל אחד. אמנם ניתן להשיב דלמרות כן תיתכן התגלחת השניה בעוד שלא צמח השיער עד שיוכל לכופ ראשו לעיקרו, והיינו אם התגלחת הראשונה היתה בסוף היום השביעי והשניה בתחילת יום השביעי.

ואין להקשות, דא"כ לא תקויים מצות תגלחת כלל בתגלחת שניה. די"ל דאכתי אפשר שיגלח במקום היתר בתחילת היום הראשון, ובמקום איסור – בסוף היום, וכשיגיע יום השביעי יהא גדל במקום היתר ובוזה יקיים מצות תגלחת.

משו"ה שפיר כתב קרא, כל הפרטים בתגלחת שניה, לומר לך דגם בתחילת השניה יכול וחייב לגלח גם במקומות האסורים שגדל שם שיער.

13 . "כִּי תִבְאוּ אֶל-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאַחֲזָהּ וְנָתַתִּי נֹגַע צִרְעַת בְּבֵית אֶרֶץ אַחֲזַתְכֶם." (יד, לד)

יש להבין למה הדגישה התורה בפסוק זה "ארץ כנען אשר אני נותן לכם", ובמיוחד תמוה הלשון "ארץ כנען" דבכל מקום כתיב בקצרה "כי תבאו אל הארץ" מבלי לפרט "ארץ כנען", וכן מה שנאמר "ארץ אחוזתכם" נראה כמיותר שלכאורה היה די לכתוב בפסוק זה "כי תבאו אל ארץ אחוזתכם ונתתי נגע צרעת בביתכם".

אלא הנה בין שבעת העוונות שמנו חז"ל (ערכין טז, ב) שבגינם באים הנגעים הוא גסות הרוח, דהנה בשעה שהאדם משופע בבית פרטי נאה ופרנסה מרווחת, הרי הוא עלול להיכשל במידה מגונה זו של גסות הרוח, וכל זה בא מחוסר שימת לב שבאמת כל מה ברשותו היא בעצם מתנת אלקים, ועל דרך שנאמר (דברים ח, יב-יג) "פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת וגו' ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך וגו'", וכל זאת משום (שם פסוק יז) "ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", ולעומתו בא הכתוב (שם פסוק יח) "וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל וגו'".

ונראה שענין זה מרומז גם במקרא כאן לפנינו, והפסוק מתחלק לב' אופנים, בתחילה מדבר הכתוב לכל תושב "כי תבאו", כשזכה להתיישב בארץ ויש לו אחוזת בית נאה משלו עליו להכניע עצמו ולהשריש בלבו "אשר אני נותן לכם לאחוזתה", וזהו "ארץ כנען" לשון הכנעה.

אך אל האנשים הללו אשר חושבים כי זו "ארץ אחוזתכם", ורם לבבם לאמר כי זאת מכחם ועוצם ידם, להם בא התגמול "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם", כי הנגעים באים על גסות הרוח כאמור.

14 . "וְצוּה הַפְּהֵן וּפְנֵו אֶת-הַבַּיִת בְּטָרִם יבֹא הַפְּהֵן לְרֵאוֹת אֶת-
הַנָּגֵעַ" (יד, לו)

ובמתני' נגעים (פי"ב) שנינו דאף שכנו הסמוך לו בביתו חייב לפנות עמו
האבן דאוי לרשע אוי לשכנו, ולהכי כתיב בל' רבים.

ויל"ע דבתר הכי (פסוק מה) כתיב ונתן את הבית את אבניו ואת עציו ואת
כל עפר הבית, דמבואר דניתון הבית וכן טיחת הבית דכתיב בל' יחיד
עושה המנוגע לבדו, וצ"ב דהא ק"ו הוא, דאם בתחילת הנגע חייבו אף את
שנינו לפנות עמו האבנים, כ"ש כשפשה וגדל הנגע ושכנו לא הרחיקו
מהמשך העבירה אחר שכבר התחיל ליענש, דיצטרך לטוח עמו ולנתן את
הבית.

ואשר יראה, ובהקדם מתני' ספי"ב דנגעים, דנגע החוזר בב' גריסים, וה"ט
דהוי פשיון ובעי שיפשה גריס מלבד הנגע, ואילו לגבי טומאת אדם ובגדים
שנינו לעיל מינה דנגע החוזר הוא בגריס, וביותר דהמנ"ח (מצוה קע"ז) כת'
דפריחה בכולו אינה מטהרת בבתיים, כמו דמטהרת בנגעי אדם ובגדים,
וצ"ב חילוק הדבר.

והנראה לחדש, דחלוק ביסודם דין נגע באדם ובבגדים דעיקרו שהנגע
הופך את האדם והבגד לחפצא דנגע כלישנא דקרא איש צרוע הוא והבגד
המנוגע וכו', אמנם יסוד דין נגעי בתיים, דהאבן שבה הנגע היא בלבד
המנוגעת והנגע מתייחס רק לאבן זו, ולהכי בעי שיהא הנגע על האבן ולא
בשיש ולא בעפר וכו', אלא דבבית איכא ב' דינים, א' עצם הנגע שהוא חל
באבן, ב' דאחר שיש אבן מנוגעת נהפך כל הבית לדין בית המנוגע
ומחמת כך יש דינים אף על דלתות ופרטי הבית בהיותם חלק מהבית
שחייבים בניתון אף שהנגע עצמו באבן כבר נתפנה.

ומעתה י"ל, דבבגד ובאדם דין הוא דאם הלך בו הנגע וחזר הוי נגע החוזר
ולא שייכא כלל לפשיון, ולהכי נמי שייך ביה פריחה בכולו, דאם הבגד
והאדם כולו נראה נגוע כה"ג ילפינן דהוא טהור, אבל בבית דהנגע מצ"ע

הוא רק באבן אחת, הרי לא שייך ביה פרחא בכולו דאין שייכות בעצם הנגע בין אבן לאבן, וכל אבן דין נגע עצמי לה, ואם היתה באבן נגע, חל על הבית דין המנוגע, ולהכי אם יהיה נגע באבן אחרת הוי פשוין ובעי שיעור ב' גרים, ואין סברא לטהר בפרחה בכולו, דאין הנגע בכולו כנגעי בגדים ואדם. (ויש להוכיח כן טובא מדינא דמטלית פחות מג' מצלת הבגד ואילו אבן אחת שיצאה ניתצת, ועוד ראיות, ואכמ"ל).

ומעתה י"ל, דכיון דנתבאר דדין טומאת הבית חלה מחמת הנגע, אבל אין הבית נהפך בעצמותו לבית המנוגע כמו שמצינו בבגד ובאדם, א"כ י"ל דכל האי כללא דאוי לרשע אוי לשכנו דיסודו הוא דהנגע בא אף בגלל השכן שדר עמו בסמיכות, ולא הזהירו מדיבור לשה"ר, א"כ כל זה שייך רק לגבי הנגע עצמו שבא באבן, להכי כשמפנים את האבנים המנוגעים, או מקציעים מה שסביבם שאף הם מחמת סמיכותם לנגע חשיבי כחלק מהם כמש"כ רש"י, א"כ בזה שפיר דין הוא דשכנו משתתף עמו ונצרך לפנות עמו, אבל דין טיחת הבית לאחמ"כ וניתוץ כל הבית אם פשה, הרי אין זה דין בנגע עצמו אלא הוא דין שחל בבית מחמת אותו הנגע, א"כ דין זה חל רק בבית של בעל הנגע, וכיון דהוא בית של המנוגע ולא של שכינו שפיר הוא נתחייב בכך דחל הדין בביתו, ולהכי הוא לבדו טח ומנתץ את הבית.

15 . "וְשַׁחַט אֶת-הַצֵּפֶר הָאֶחָת אֶל-פְּלִי-חָרֶשׁ עַל-מַיִם חַיִּים." (יד,ג)

ובגמ' סוטה (טו, ב) יליף לה דיהיו מיס חיים שלא נעשתה בהן מלאכה, ובתוס' שם ביארו דאף שכבר קידש מן המים מ"מ לא יצק מן הדדים שבו ולכך לא חשיב שהיתה בו מלאכה. והיינו דאף דקתני בזבחים (כא, א) דבדיעבד קידוש ידים ורגלים הוי כשמכניסם לתוך הכיור, וא"כ נמצא דמשתמש במים שכבר נשתמש בהן כהן אחר. ועלה מסיק בתוס' דאם נשתמש בו לקידוש עדיין לא מיקרי נעשה מלאכה.

ויש להקשות דהרמ"א (או"ח סי' ק"מ סי"א) כתב אבל אסור לרחוץ ידיו ממים שנטל בהן חבירו כבר, והיינו דנקט דכיון דבמים אלן נתקיים דין

נטילה הוה בכלל מלאכה שכבר פוסל לנטילה. ולכאורה לדבריו תקשה קושיית התוס' דהא במי מצורע בעינן מים חיים שלא נעשו בהם מלאכה וא"כ היאך יהא מותר להשתמש במי כיור שכבר קידש בהן כהן ידיו ורגליו.

ונראה בזה דשאני מים שנעשו בהן מלאכה לנטילת ידיים ממים שנעשו בהן מלאכה לגבי טהרת מצורע, דהתם איכא דין דכל מים שנעשו בהן מלאכה פסולים לנט"י וא"כ קמסיק הרמ"א דה"ה מים שנטלו בהם כבר כיון דעל מים האלו הוי דין נטילה, ולגבי זה מיקרי דנעשה בו מלאכה, אבל לגבי מים של טהרת מצורע עיקר דינו הוא דבעינן מים חיים חדשים, וא"כ בזה אפשר שכיון שבמציאות במים שנטלו בהן לא נעשה מלאכה, אלא רק כיון דיש כאן דין נטילה לא די לן בזה לאפקועי מיניה שם מים חיים דהיינו חדשים, ודו"ק.

16. "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן" (י"ד, ב')

הירושלמי מספר מעשה בכהן שהיה עני מאד ורצה לצאת לחו"ל לצורך פרנסה, אמר לאשתו אין לי מה להשאיר לך, אלמדך אפוא את חכמתי וכך לימדה כיצד הוא רואה נגעים. תוך כדי לימדו אמר לה: דעי שאין שערה בראש שאין תחתיה מעיין שממנו היא גדלה. אמרה לו אשתו ישמעו אזניך מה שפיך מדבר, מה כל שערה ושערה מזמן לה הקב"ה מעיין שתתפרנס ממנו אתה לא כל שכן ומדוע תצא לחוץ לארץ מיד חזר בו.

17. "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן" (י"ד, ב')

בני אדם מזלזלים בלשון הרע כי אינם יודעים את חומרת הדבר ואת כח המחץ שבפה ואת ההשפעה לרעה שיש בלשון הרע. רגילים להגיד: "וכי מה עשיתי? הרי אלה רק דברים בעלמא....". לכן נאמר "והובא אל הכהן". מתוך דיבורו של הכהן החותך גורלו לשבט או לחסד במוצא פיו, שבאומרו "טהור" – נטהר, ובאומרו "טמא" – נטמא, מזה ידע להעריך

את הכח העצום שבדיבור לטוב ולרע. כשיגיע לכהן יבין שהחיים והמוות ביד הלשון. (המגיד מדובנא).

18 . טהרה וקדושה / הרב ד"ר יהודה ברנדס

יש בפרשת טהרות שני סוגים של גורמי טומאה. הסוג האחד נובע מחולי: נגעים וזבים. כדי להתמודד עם טומאת נגעים ומחלות, צריך תחילה להרפא מן החולי, ורק אחר כך אפשר להטהר. כדי להרפא, יש לברר מהו הגורם לנגע ולחולי, כדי לשרש את גורמי הקלקול. חז"ל מבקשים לידע מהו הגורם הרוחני למחלות המחוללות את הטומאות הללו. מצרעת מרים למדו שנגע הצרעת הוא עונש על עבירות הלשון: רכילות ולשון הרע. אדם חולה, מחולל מפשעיו, אינו יכול לקרב אל הקודש, קודם שיירפא ויטהר. הסוג האחר של הטומאות נובע מסדר החיים הטבעי של בני אדם: המחזור הנשי, הזרע הגברי, הלידה.

הטומאות הללו אינן נובעת באופן ישיר מחטא של האיש או האשה, אלא מתופעה ראשונית יותר של טומאה בקיום האנושי בכלל. לרשימת הטומאות של פרשיותינו: תזריע ומצורע, יש להוסיף גם את אבי אבות הטומאה: המוות. אמנם דיני טומאתו וטהרתו מופיעים רק בפרשת חוקת שבספר במדבר, אבל הוא עוטף את פרשות הטהרות משני צדיהן: מות בני אהרן שקדם בפרשת שמיני לפרשת תזריע, ופותח את פרשת "אחרי מות [שני בני אהרן]", מייד אחרי פרשת מצורע.

חכמים הציעו גם לטומאות האלה טעמים רוחניים המסבירים את הסיבה להווצרות הטומאה. ראש לכל הטומאות הללו הוא המוות. הוא תולדתו של חטא אדם הראשון. ממנו נובעות גם כל שאר הטומאות הקשורות למחזור הפריה, מכיון שבכל תהליך ההולדה קיים גם מרכיב של מיתה: פיסות חיים שנפרשות מגוף האדם, אובדות ו"מתות": הזרעים שלא הולידו, הביציות שלא הופרו, השפיר והשליה ודם הלידה ששימשו מעטפת לילוד, סיימו את תפקידם, נפרשים ו"מתים". האבדנים הכרוכים בפריה הם הצד האפל של החיים, וגם הם מוסברים, על ידי חטאם הראשון של

אדם וחווה. קללת "בעצב תלדי בנים" היא הגורם להיבטים של הטומאה, הולי והסבל, המופיעים תמיד לצד ההפריה וההולדה. הצבתן של פרשיות הטהרות בתווך שבין פרשיות הקדושה של תחילת ספר ויקרא, לבין פרשת "קדושים" שבהמשכו של הספר, מעוררת את ההבנה שאי אפשר להתעסק בדברים שבקדושה, מבלי להתמודד עם בעיות הטומאה והטהרה. העקרון המרכזי העומד ביסוד הזיקה שבין פרשיות הקדושה לבין פרשיות הטהרות הוא, שאי אפשר להתקדש מתוך טומאה. לפני כל כניסה אל הקודש ולפני כל מגע עם הקודש, חייבים להטהר.

משהתברר שטומאה נוצרת לא רק על ידי חטא, אלא גם על ידי מהלך החיים הטבעי, וכרוכה בכל מעשה של יצירה, מובן, שאי אפשר לאדם להיות שרוי כל ימיו בחללה של קדושה. אין דרך לאדם חי ובריא להתחמק מן הטומאה הכרוכה ביצירה בעולם הזה. ואי אפשר לברוח אל עולם של קדושה בעזיבת העולם הזה, שכן הטומאה הגדולה והחמורה מכל היא דווקא הטומאה של ההסתלקות מן החיים – המוות. בית קברות הוא מקום טמא, וממילא – אין בו מקום לקדושה.

פלא הוא, שבחוק הישראלי וברשויות הממלכתיות, הטיפול בבתי קברות נחשב לטיפול ב"מקומות הקדושים", ולחברה העוסקת בהגנה על קברים עתיקים קוראים "אתרא קדישא". אין להתייחס למונחי הקדושה האלה אלה כפשוטם, לפחות לא על פי המונחים המקובלים בעולמה של תורה, בהלכה ובאגדה. אפשר להחשיב זאת כלשון סגי נהור. כשם שקוראים לבית הקברות "בית החיים", כך קוראים לו גם "אתרא קדישא". אבל באמת, אין קדושה במקום טומאה. כהן אינו רשאי להכנס לבית הקברות, ואסור להכניס לשם תרומה או קדשים. אדם כי ימות בבית המקדש, יטמא את כל הבית ויצריך התמודדות מיוחדת עם בעית הטומאה שנוצרה שם. כל עצמת הקדושה של המקדש אינה יכולה לעמוד כנגד טומאת המת ולבטלה.

העובדה שאין יצירת חיים בלי טומאה, מקבילה לרעיון שאי אפשר לאכילת בשר בלי שחיטה, אי אפשר לאכול פת בלי לנפות לדוש ולטחון את החיטה, ואי אפשר ליום העצמאות בלי יום הזכרון. אי אפשר להגיע להישגים בעולם הזה בלי להפריד תחילה את הטוב מן הרע, את הפרי מן הקליפה. וכל נסיון לעקוף את המסלול הזה מוביל לתקלה. או שאדם מוותר על הטהרה, המאמץ של הזיכוך, ושוקע בעולם של טומאה וכיעור בלי יכולת להחליץ ממנו, או שאדם שוגה בנסותו להעפיל אל הקודש מבלי שנטהר קודם לכן, ואז, זו בלבד שאינו נחלץ מן הטומאה, הוא גם מטמא עמו את הקודש.

ישנה טומאה ממשית, גופנית, וישנה טומאה מופשטת, רוחנית. נביאי ישראל נאבקו בעיקר בסוג השני, באלו שבאו אל המקדש, הקריבו קרבנות ועסקו בקדשים, מבלי שטיהרו קודם את עצמם מחטאיהם ומפגמי מידותיהם ועולם המוסרי: "ידיכם דמים מלאו", "כספך היה לסיגים", "סבאך מהול בייך". מימיהם של פסל מיכה בדן, בני עלי בשילה, דרך התרבות החטאית של סוף ימי בית ראשון, הכהונה הצדוקית בימי בית שני. נאבקו הנביאים והחכמים באלו האומרים "היכל ה' היכל ה'", אך אינם טורחים להטהר ולזכך מעשיהם קודם בואם אל היכל ה', אינם מבינים שהתקדשות שאין עמה טהרה, אינה מועילה להם, ורק מזיקה למקדש עצמו, כפי שהסביר הנביא ירמיהו חוזר והסבר בנבואות החורבן שלו.

גם כיום, ישנם הסבורים שיש ערך לקדושה בלי טהרה. להתקרבות אל המקומות הקדושים, אל אנשים קדושים, אל טקסים של קדושה, מבלי לעזוב את דרך החטא והעבירה, מבלי לתקן את המידות, מבלי לשפר את היחסים שבין אדם לחברו ואת העבודה שבין אדם למקום. רבים סבורים שהמפגש עם הצדיק (או עם קברו!) יכולים לטהר ולקדש כמות שהם. רבים מן המופקדים על חינוך והסברה, סבורים שדווקא פעילות מרוממת של התלהבות והתקדשות – באומן או במירון, בכותל המערבי או אצל שלחנו של אדמו"ר חסידי – יכולה ל"קרב" ול"חזק".

אין נביאים היום בישראל. ורוב חכמי הדור, חוששים מלהביע בתוקף ובלהט נבואי ביקורת על הגישה של הקדמת קדושה לטהרה. דומה, שיש לכך שתי סיבות, האחת נמוכת רוח: חשש מפני הביקורת הנגדית, האשמתם בהתנשאות וגבהות לב. הסיבה האחרת באה ממקום גבוה יותר: תקוה שמא המפגש עם המקום הקדוש או עם האיש הקדוש יחוללו תהליך של תשובה ותיקון, כך שבעקבות המפגש עם הקדושה תבוא התעוררות לטהרה.

יש מקום להרהר, האם תופעות מעציבות של חילול השם שאנו נפגשים בהן להוותנו חדשות לבקרים: האסירים שמתחילים לחבוש כיפה בבואם לבית המשפט, המיסטיקנים וה"צדיקים" הנחשפים כמוליכי שולל במקרה הטוב – וכעבריינים חמורים במקרה הפחות טוב, אלו הנושאים רוממות קדושת ארץ ישראל בגרונם, ופורעים חוק וסדר במעשיהם, האם אין כל אלו תוצרים של התפשטות תופעת הקדושה נטולת הטהרה? יתכן שהדרך הקצרה אל הקודש מתבררת בסופו של דבר כדרך המרחיקה מן הקודש. "פן יהרסו אל ה' לראות, ונפל ממנו רב". האחריות על הגבלת הגישה אל הקודש למי שעמל קודם על טהרתו, מוטלת בראש ובראשונה על הכהנים והלויים, ועל ממשיכיהם העוסקים בהוראת דרך התורה והקדושה בישראל: כדי ש"לא יהיה בבני ישראל נגף, בגשת בני ישראל אל הקודש".

19 . בדד ישב / הרב ד"ר יהודה ברנדייס

הבעיה העיקרית של המצורע היא הבידוד החברתי שנגזר עליו. לאחר שהחליט הכהן לטמא, מתואר דינו של המצורע: 'והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא, כל ימי אשר הנגע בו יטמא, טמא הוא, בדד ישב מחוץ למחנה מושבו'. עוד קודם לכן, בפרק הזמן שבו הכהן מסופק אם הנגע טמא אם לאו, הפעולה הנעשית ביחס לנגוע היא 'והסגירו הכהן'. ההסגר אף הוא בידוד. אלו הם גם הפעלים המשמשים בצרעת הבית: 'והסגיר את הבית', 'והשליכו אתהן [את האבנים הנגועות] אל מחוץ לעיר', 'ושפכו את העפר אשר הקצו אל

מחוץ לעיר'. הטמא מופרד ומושלך לחוץ. גם בשאר הטומאות שפרשיות השבוע האחרונות – תזריע ומצורע – עוסקות בהן, הבעיה העיקרית של הטמא היא בידודו והדרתו מן החברה: 'נידה' משמעו נידוי. הזב והזבה, טומאתם מתבטאת בכך שאי אפשר לקרב אליהם: 'ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב, והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב, והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב". בתיאור כל הטומאות הללו, משכב ומושב, מגע ומשא, אין התורה מסבירה מה הבעיה של הטומאה, מעבר לכך שיש להתרחק ממנה. ברור מן הכתוב, שמצופה מן הסובבים את הטמא להמנע בעצמם מן הטומאה ולא לגעת בו, או במשכבו או בכליו. האיסור להכנס למקדש, להקריב או לאכול קדשים בטומאה, אינו מוזכר בפרשתנו, אלא רק עצם הטומאה, שכפי שהיא מתוארת, היא מייצרת ריחוק.

הקשר המובהק העולה מן הפרשיות הללו, בין טומאה לבין בידוד חברתי הוא דו-סטרי, שהרי חז"ל מסבירים את הסיבה לעונש הצרעת בחטא חברתי: דיבור לשון הרע. זאת בעקבות הצרעת שלקתה בה מרים אחרי שדברה על משה וצפורה. הקשר פשוט: מי שמרעיל ומטמא את הסביבה החברתית, נדון להרחקה מן החברה. במדרש ויקרא רבה נמנות עבירות נוספות שלוקים עליהן בנגעים: עריות וגזל, עין הרע וגסות רוח. רובן של עבירות אלה משחיתות את החברה. (ויקרא רבה יז ג). החטא ועונשו חד הם. מי שאינו מתפקד חברתית, נדון להרחקה מן החברה.

מה קורה בחברה שיש בה נגעים חברתיים אבל אין בה הלכות טומאה? נראה, שגם כשהעונש של הנגעים הגופנים אינו קיים, הסבל הכרוך בו ממשיך להתקיים בפני עצמו. הבדידות מתקיימת באופן טבעי, מהותי, בחברה שכזאת. חברה שבה אין כבוד הדדי, אין בה זהירות בשמירה על פרטיותו של הזולת, בה אין יחסי רעות ואמון בין אנשים, היא חברה שבה שכיחות הנגעים החברתיים עולה, ועמה – גם הבדידות והניכור. הזלזול בכבוד האדם מאפשר חופש פרוע של לשון הרע ורכילות והוצאת שם רע.

לא רק הידוענים ואישי הציבור סובלים מן הנגע הזה, הוא פוגע גם באיש ברחוב, בבית ובמשפחה. הנגעים החברתיים מתבטאים באופן אקטיבי באלימות, פיזית, ומילוליות. בפגיעות מיניות וממוניות, בציבור ובבית. הזלזול בממון הזולת וברגשותיו מתרחש גם בחדרי החדרים של המשפחה, וגם ברשות הרבים הציבורית. כל אלו יחדיו מהוים את חטיבת העבירות שעונשה הוא נגעי הגוף והטומאה, ותוצאתם המעשית כיום היא הבדידות והניכור. אלו תופעות אופייניות לחברה המודרנית והן כרוכות באותה זילות של כבוד האדם שמאפיינת אותה, למרות המלל הרב בנושא זכויות האדם.

שיח הזכויות של החברה הליברלית במתכונתו המצויה, אינו מתמקד די הצורך בכבוד האדם אלא בזכויותיו. ולפיכך הוא הופך להיות שיח תובעני, משפטני, כוחני, במקום להיות שיח של כבוד, רעות, מחויבות כלפי הזולת והכרה בערכו של האדם. התוצאה המתבקשת היא – בדידות נוראה. האדם הנאבק על זכויותיו מגדר את סביבותיו מפני פגיעה פורמלית, אבל אינו זוכה לאהדה, לאוזן קשבת, לחמלה ולידידות. אין ספק ששיח הזכויות הועיל לא מעט לאדם המודרני. שחררו מעבדות, איפשר מוביליות חברתית, קידם את מעמד האשה, העצים את כוחו של ההמון כנגד האליטות, חיזק את החוליות החלשות בחברה: הילדים ובעלי המוגבלויות, אולם כל זה אינו מספיק, כיון שאינו נוגע בנקודות העדינות של קשרי הרעות והאהדה (אמפתיה) בין בני אדם. יש שיח, אבל אין שיחה. יש זכויות אך אין דנים את האדם לכף זכות.

בעולם הנגוע הזה מתפתח עוד סוג של ניכור ובדידות, והוא זה שכרוך בעקביה של האדישות. החוק מגיב בחומרה כלפי תופעות של פגיעה בזולת שתוארה לעיל, אולם אין לו מה לומר כנגד האדישות החברתית. אי האיכפתיות לגורלו של הזולת, חוסר המודעות לסבלו של השכן. 'שיח הזכויות' אינו מחייב איש לדפוק על דלתו של השכן ולברר אצלו אם יש לו היכן להסב לשלחן הסדר. הוא אינו מחייב להרים טלפון פעם בשבוע ולהתעניין בשלומם של הדודה הזקנה או החבר החולה. הוא מקנה חרות,

אך אינו מסביר שהחרות אינה תכלית לעצמה, היא כלי מחזיק ברכה, שנועד לאפשר לאדם להשתחרר משעבודים חיצוניים על מנת לחיות חיים מלאים של אחריות לעולם ולזולת. והאדם המודרני והפוסט-מודרני, כמו המצורע בעולם העתיק, 'בדד ישב' – גם אם בפועל הוא בתוך מחנה מושבו.

לא יפלא איפוא, כי סופרים שביקשו לתאר את העולם המנוכר של זמננו, השתמשו לעתים קרובות במסגרת של חולי ונגע כדי לתאר את התבנית הפגומה של החברה. כך לדוגמה סארטר ב'הבחילה', אלבר קאמי ב'הדבר', וסארמאגו ב'על העורון'. סופרים אלו זיהו את הנגעים הפיזיים עם הנגעים החברתיים, והבליטו את הבדידות, הניכור והתלישות כתחושות היסוד של האדם בחברה המודרנית.

פרשת נגעים שבתורה מכילה לא רק את תיאור הטומאה והבידוד הנובע ממנה, אלא גם מציעה דרך הטהרות ושיבה אל חיים מתוקנים וטהורים. בספר יצירה נטבע הרעיון שנגע בחילוף אותיות הוא ענג. אין בידינו כיום אפשרות לקיים את סדרי הטהרה של התורה, כפי שגם סדרי הטומאה אינם קיים. אך כשם שהחטאים החברתיים הם המקור לנגעי החברה, כך תיקונם הוא הדרך אל ה'ענג': 'אז תתענג על ה' מסכם הנביא ישעיהו את הפרק שבו הוא מסביר את סדר התיקונים החברתיים הנצרכים. (ישעיהו נח) ואלו הם, בלשונו של הנביא: פִּתַח חַרְצֻבוֹת רָשָׁע הַתֵּר אֲגָדוֹת מוֹטָה וְשַׁלַּח רְצוּצִים חֲפָשִׁים וְכָל מוֹטָה תִּנְתְּקוּ: הֲלוֹא פָּרַס לָרֶעִב לַחֲמֶךָ וְעַנְיִים מְרוּדִים תָּבִיא בַּיִת כִּי תִרְאֶה עָרִם וְכִסִּיתוּ וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלֵּם.

20 . "זאת תהיה תורת המצורע והובא...הן"/ הרב אברהם צוקרמן זצ"ל

"תורת המצורע – תורתו של מוציא שם רע (ויק"ר). כח הדיבור זו מתנתו המיוחדת של הקב"ה לאדם, שעל ידו יבוא לידי ביטוי צלם האלקים שבו.

"ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה" ועלזה אומר התרגום "לרוח ממללא".

"ה' בחכמה יסד ארץ". בחכמה – "בעשרה מאמרות נברא העולם" בדבור יצר את העולם ודאג לכך שכל דבר ודבר יהא טוב, ובכללותו – טוב מאד. וחכמה זו נטע באדם: "ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמים וליסוד ארץ". ניתן לו לאדם כח דבור, כדי לשכלל את עולמו של הקב"ה, וליצור תנאי חיים של אהבה ואחוה שלום ורעות. עליו לדאוג שדבורו יהיה נאה ויהא בו כדי להשפיע, להדריך ולכוון את אורחות החיים "ליסוד ארץ" ולא ח"ו להחריבה.

האדם המשתמש בדיבור, מתנתו של הקב"ה, להרע לבריות ע"י הוצאת שם רע או לשון הרע, דבורו הורס את חיי החברה ועלול להחריב את העולם, על כן "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" ולפיכך "ביום טהרתו והובא אל הכהן", ללמוד ממנו את תורת הדבור, מה מותר ומה אסור, מה בונה ומה הורס, "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו".

"זאת תהיה תורת המצורע"

"אמר ר"ל מאי דכתיב זאת תהיה תורת המצורע – המוציא לשון רע", לא הודיעה לנו התורה על כל העונשים המגיעים לאדם עבור איזה איסור בא עונש פלוני ועל איזה איסור עונש פלמוני, פרט ללשון הרע. כפשוטו אפשר להסביר, כל לאו שיש בו מעשה לוקין עליו, לאו שאין בו מעשה, כדוגמת לשון הרע, אין בו מלקות ועל כן יש עונש מן השמים.

לעמקו של דבר נראה לנו, ההבדל בין כל היצירות שהקב"ה יצר – שכלן נוצרו באמירה. גם החיות והעופות נוצרו עם הנפש שלהם מן האדמה. האדם – יצירתו הגופנית מן האדמה – אבל לא ע"י אמירה, מעשה ידיו של הקב"ה הוא "ויצר ה' אלקים את האדם מן האדמה" והנפש שלו – היא גם כח הדבור שבו – "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה" "לרוח ממללא", לאמר: האדם יצירה אלקית וכח הדיבור שבו מתנה אלקית.

האדם המשתמש במתנה זו לרע, למילוי יצריו החמריים הגסים, הריהו פוגם במתנת אלקים. לפיכך בא עונשו מן השמים. הגורמת לו: "בדד ישב מחוץ למחנה", אין מקומו בחברה, לא תמצא אף פעם חברה שיושבת ושותקת, יחיד – אין לו אם מי לדבר, מי שאינו יודע להעריך את מתת האלקים, כח הדבור, מקומו אינו בין המדברים.

21 . אבחון הצרעת דוקא ע"י הכהנים / הרב דב בערל וויין

כל הנושא של צרעת אפוף מסתורין ופליאה. האופי המדויק של המחלה לא בדיוק מוכר לרופאים שלנו. ברור שמחלה שמייחסים לשם צרעת היום היא מטעה ואיננה זיהוי מדויק של המחלה שמוזכרת בתורה.

חכמי התלמוד התייחסו למחלה זו כמחלה רוחנית בעיקרה, על אף שהיא מקבלת ביטוי בתסמינים גופניים. חז"ל זיהו הוצאת דיבה, צרות אופקים, קנאה ושאר תכונות אופי רעות כגורמים אפשריים להתפרצות המחלה. מאחר שצרעת יכולה להופיע לא רק בגוף אלא גם על הבגדים ועל קירות הבית, הצרעת הייתה עלולה לסלק מכל אדם את הכסות וההגנה שמעניקים לו נכסים ומראית העין, אותה הגנה שמאפיינת את החיים האנושיים, ולחשוף אותו בפומבי כאדם בעל אופי עלוב, חמדן, אנוכי ואפילו מרושע.

בהפטרה השבת נקרא על ארבעת המצורעים, גיחזי ושלוש בניו שאלישע קילל בגלל חמדנותם וחילול שם ה' שעשו כאשר גיחזי רדף את נעמן, שר צבא ארם, וביקש את הכסף שאלישע סירב לקבל. אפילו ברגע הניצחון, כשהם גילו את מחנה האויב ריק ונטוש, הם לא הצליחו לרסן את החמדנות שלהם ובזזו את המחנה לפני שדיווחו על תגליתם למלך ישראל. מתברר שקל יותר לרפא צרעת מאשר לסלק את פגמי האופי שמביאים את הצרעת.

הואיל והצרעת הייתה מחלה של תכונות אופי ושל מגרעות, רק טבעי שהתורה הטילה את האחריות על אבחון וריפוי הצרעת לא על רופאים או

מרפאים אלא על הכהנים. הכהן אמור להיות המורה והמדריך הרוחני של היהודים. הנביא מכריז "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ד' צבאות הוא". הכהן היה המרפא היחיד של חולשות האופי הנסתרות האלה ששכנו עמוק בנשמת האדם ובאישיותו. נראה שעם דעיכת הכח הרוחני של הכהנים בתקופת בית שני גם הצרעת נעלמה. אין לנו תיעוד של הופעתה בתקופת בית שני, על אף שכללי הטהרה שמפורטים בפרשת השבוע עדיין נלמדו ומופיעים במסכת נפרדת במשנה. חז"ל דיברו על צרעת גם כמשהו שמצריך לימוד וניתוח – "דרוש" – חפש ובחן. אדם שבאמת נהג כך ועבר את הבחינה העצמית הנדרשת כדי לעקור מתוכו את אפשרות הצרעת, זכה, במילות חז"ל, "לקבל שכר". הלקח הזה עדיין תקף בכל הזמנים ובכל הנסיבות. אמנם אין לנו כהן שמסוגל להבחין סוגי צרעת וגם אין בקרבנו צרעת, אבל גורמי הצרעת עדיין קיימים בשפע בתוכנו ובחברה שלנו.

בפרוס הפסח ראוי שנשתדל לטהר את עצמנו מכל אותן תכונות אופי שליליות

22 . יש דין ויש דיין / הרב יוסף כרמל

ההפטרה בה נקרא השבת, עוסקת בישועה הגדולה שהגיעה לעם ישראל בעקבות נבואת אלישע:

"וַיֹּאמֶר אֱלִישֶׁע שְׁמְעוּ דְבַר יְקֹנָק כֹּה אָמַר יְקֹנָק בְּעֵת מָחָר סָאָה סֶלֶת בְּשֶׁקֶל וְסֵאתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל בְּשַׁעַר שִׁמְרוֹן: וַיַּעַן הַשָּׁלִישׁ אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ נִשְׁעַן עַל יָדוֹ אֶת אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה יְקֹנָק עֹשֶׂה אַרְבּוֹת בְּשָׁמַיִם הִיְהִיָּה הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הַנֶּכֶה רֵאָה בְּעֵינַיִךְ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכַל" (מלכים ב' ז' א-ב).

ההפטרה מסתיימת בפסוקים המתארים את קיום הנבואה תוך כדי חזרה על הפסוקים הללו כמעט מילה במילה, וז"ל הכתוב:

"וַיְהִי כַּדְּבַר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר סֵאתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל וְסָאָה סֶלֶת בְּשֶׁקֶל יְהִיָּה בְּעֵת מָחָר בְּשַׁעַר שִׁמְרוֹן: וַיַּעַן הַשָּׁלִישׁ אֶת אִישׁ הָאֱלֹהִים

וַיֹּאמֶר וְהִנֵּה יִקְוֶה עֲשֵׂה אַרְבּוֹת בְּשָׁמַיִם הִיְהִיָּה בְּדָבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הֲנִיךָ רֹאֵה
בְּעֵינַיִךָ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכַל: וַיְהִי לוֹ כֵּן וַיִּרְמְסוּ אֹתוֹ הָעַם בְּשֹׁעַר וַיָּמָת" (שם יח-ג).

כפי שניתן לזהות בקלות, המילה המנחה של הפתיחה והסיום היא "שער".
"מה עוד שהנביא קובע בנבואה את ה"שער" של המסחר במוצרי
היסוד הן מבחינת מאכל האדם-הסולת והן מבחינת מאכל הבהמה-
השעורים. בית הדין היושב בשעה אחראי גם על שמירת הצדק מבחינת
השעורים.

שאלת ה"שערים" הייתה שאלת המפתח של אותם ימים, בבחינת "להיות
או לא להיות" שהרי קודם ל"נס" הגדול, נקבעו "שערים" אחרים בשער
שומרון:

"וַיְהִי רָעַב גָּדוֹל בְּשֹׁמְרוֹן וְהִנֵּה צָרִים עָלֶיהָ עַד הָיִוֹת רֹאשׁ חֲמוֹר בְּשָׁמַנִּים כָּסֶף
וְרַבֵּעַ הַקֶּבֶד דְּבִיּוֹנִים בַּחֲמִשָּׁה כָּסֶף" (שם ו' כה).

ננסה להסביר את העניין ואת מקומו החשוב של ה"שער" בנבואה זו.

ההפטרה עוסקת בישועה הגדולה שנתגלגלה על ידי ארבעת המצורעים
ולכן היא נקבעה כהפטרת פרשת מצורע. כדי להבינה יש להבין את
המאורעות שקדמו לה. בפרשיה הקודמת מספר לנו הכתוב כי המשבר בין
הנביא ובין המלך הגיע לנקודת שפל נוראה. המצב בשומרון היה נורא
ואיום. דברי התוכחה האיומים התקיימו בפעל.

אזהרת התורה כי עם ישראל עלול להעניש בעונש הבלתי נתפס הפכה
למציאות של ממש בימי אלישע:

"וְהִצֵּר לָהּ בְּכָל שְׁעָרֶיהָ עַד רָדַת חֲמֹתֶיהָ הַגְּבֹהוֹת וְהַבְּצֻרוֹת אֲשֶׁר אָתָּה בִטַּח
בָּהֶן בְּכָל אֲרָצָה וְהִצֵּר לָהּ בְּכָל שְׁעָרֶיהָ בְּכָל אֲרָצָה אֲשֶׁר נָתַן יְקֹוֹק אֱלֹהֶיהָ
לָהּ: וְאֶכְלֹת פְּרִי בִטְנֶהָ בְּשֶׁר בְּנֵיהָ וּבְנֹתֶיהָ אֲשֶׁר נָתַן לָהּ יְקֹוֹק אֱלֹהֶיהָ בְּמִצּוֹר
וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יֵצִיק לָהּ אִיבָךְ" (דברים כ"ח נב-ג).

כך מתאר הכתוב את המצב בשומרון ערב נבואת הישועה של אלישע
(עיינו ברש"י):

"וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן וַיִּקְבֹּץ בֶּן הַדָּד מֶלֶךְ אֲרָם אֶת כָּל מַחְנֵהוּ וַיַּעַל וַיִּצַר עַל שֹׁמְרוֹן:
וַיְהִי רָעַב גָּדוֹל בְּשֹׁמְרוֹן וַהֲנֵה צָרִים עָלֶיהָ עַד הָיִיתָ רֹאשׁ חֲמוֹר בְּשָׁמְנִים כֶּסֶף
וְרַבֵּעַ הַקֶּבֶב חֲרִייוֹנִים דְּבִיוֹנִים בַּחֲמִשָּׁה כֶּסֶף: וַיְהִי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל עֹבֵר עַל הַחֲמָה
וְאִשָּׁה צָעֵקָה אֵלָיו לֵאמֹר הוֹשִׁיעָה אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ: ... וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה לָּךְ
וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַזֹּאת אָמְרָה אֵלַי תִּנֵּי אֶת בְּנִךְ וְנֹאכְלֵנוּ הַיּוֹם וְאֶת בְּנֵי נֹאכְלֵנוּ
מָחָר: וְנִבְשָׁל אֶת בְּנֵי וְנֹאכְלֵהוּ וַאֲמַר אֵלֶיהָ בַּיּוֹם הַאֲחֵר תִּנֵּי אֶת בְּנִךְ וְנֹאכְלֵנוּ
וַתַּחַבֵּא אֶת בְּנָהּ" (מלכים ו' כד-כח).

בעבר הסברנו כי מלך ישראל בתקופה זו הוא יהואחז, בנו של יהוא (דלא
כרש"י). יהואחז ובנו ביצעו מהפך רוחני אדיר והשמידו את בית אחאב ואת
עובדי הבעל מישראל. ההתנתקות מהצידונים בראשות אתבעל ונציגתו
איזבל הביאה משבר כלכלי חמור. גם המצב הצבאי היה בשפל המדרגה
כמתואר לעיל. זאת בהשוואה למצב הכלכלי והצבאי של ימי אחאב
ש"משל בכיפה". מציאות זו הביאה למסקנות חמורות ביותר.

כלפי הנביא מכריז המלך: "וַיֹּאמֶר כֹּה יַעֲשֶׂה לִי אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסֵף אִם יַעֲמֹד
רֹאשׁ אֱלִישָׁע בֶּן שָׁפֵט עָלָיו הַיּוֹם" (שם ו' לא). הנביא שהדריך אותנו אשם
בתוצאות הקשות.

כלפי הקב"ה מכריז המלך: "הֲנֵה זֹאת הָרָעָה מֵאֵת יְקֹוֹק מָה אוֹחִיל לִיקְוֹק
עוֹד" (שם ו' לג). מסקנתו של יהואחז היא כי הקב"ה איננו שופט צדק, לית
דין ולית דיין, מבחינתו אין טעם לפנות אליו יותר.

ה"שער" לאורך כל התנ"ך הוא מקום המשפט. לכן דווקא ב"שער"
מקום המשפט, מוכיח אלישע כי למרות שהיה נראה להם שהכל אבוד,
שאינן למהפכה הדתית ביטוי בהשגחה האלקית, ו"אין דיין ואין דיין" (גם
מבחינת הקב"ה, ח"ן) דווקא משם תבוא הישועה. מה"שער" יצאו
ארבעת המצורעים אל מחנה ארם ול"שער" ישובו לבשר את בשורת

הגאולה. ב" שער " יקבעו "שערים חדשים". ב" שער " גם יבוא על עונשו השליש חסר האמונה.

שם, בשער שומרון, התברר ששופט כל הארץ עושה משפט, השאלה היא רק אם יש סבלנות לחכות למחר. יהי רצון שנדע גם היום להפנים מסר חשוב זה של אמונה וסבלנות.

23 . אהבת ה' לישראל / הרב משה צוריאל

"כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה, ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם" (ויקרא יד, לד). מה כתוב אח"כ? "וצוה הכהן ופנו את הבית" (ויקרא יד, לו). מפרש רש"י: "שאם לא יפנהו [בעל הבית] ויבא הכהן ויראה הנגע, [יהיה] נזקק להסגר וכל מה שבתוכו יטמא. ועל מה חסה תורה? אם על כלי שטף [מתכת ועץ], יטבילם ויטהרו! אם על אוכלין ומשקין, יאכלם בימי טומאתו. הא לא חסה תורה אלא על כלי חרס שאין להם טהרה במקוה [אלא שבירתם היא טהרתם]" עכ"ל. הרי שהתורה חסה על פחות שבכלים, שלא ילכו לאיבוד.

וב"תורת כהנים" על פסוק זה הוסיף רבי מאיר:

"וכי מה מטמא בנגעים, הרשעים או הצדיקים? הוי אומר הרשעים (שדיברו לשון הרע, עיין רמב"ם, סוף הל' צרעת פט"ז ה"י). אם כך חסה התורה על ממונו הבזוי, קל וחומר על ממונו החביב. אם כך על רשע, קל וחומר על [ממון] של צדיק!"

יחס נפלא זה שהקב"ה מרחם אף על הרשעים, למדנו גם בבבלי (סנהדרין מו ע"ב). מי שהמיתו אותו מפני שהיה מחרף ומגדף את ה', או עובד ע"ז, היו ממיתים אותו בסקילה ואח"כ תולים הגופה על העץ. ואין להלין נבלתו על העץ כי "קללת אלוהים תלויו". דרשו את המלים "קל לית", ארמית של "זה לא קל" [בשביל הקב"ה]. והוא כביכול מתאונן "כבוד עלי ראשי, כבוד עלי זרועי". מפרש מהרש"א כי שני מקומות אלו באברי האדם שם מניחים תפילין. פירושו לפירושו: חז"ל (ברכותו ע"א) דרשו כמליצה כאילו

הקב"ה עצמו מניח תפילין. ומה כתוב בתפילין של הקב"ה? "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". התפילין שעל הראש (כביכול) והתפילין שעל היד (כביכול) מכבידים עליו ית"ש. זאת אומרת הקב"ה מצטער על שפיכות דמיהם של הרשעים.

מעין זה כתב הגאון ר' יהונתן אייבשיץ, ב"יערת דבש" (דרוש ראשון) ביאורו לתפלת "שמונה עשרה", בברכת "רפאנו":

"ויכלול כל חולי ישראל וישתתף עמם בצערם, כי הלא הכל נפש אחד וגוף אחד. ואם חלה אחד מישראל הרי קצת מאיבריו חולים וכו' וכן ראוי מאד להתפלל על כל איש ישראלי, הן (מפאת) [מפני] שאין לך איש מישראל שאין לו חלק ויד במצוות, וחיתה נפשו בגללו. ואם הוא רשע גמור, פשיטא שיש להתפלל עבור בריאותו לבל ימות חייב. ואולי כאשר ישוב לבריאותו יתקן אשר שיחת? ועד יום מותו יחכה לו [ה'] אולי ישוב, ופשיטא שיש להתפלל עבורו. ואם ימות בלי תיקון ח"ו, הרי יחסר אבר מגוף גדול שהוא כללות ישראל שהם כגוף אחד" עכ"ל [ו]שרש דבר נמצא בזוהר ח"א דף קה ע"א].

אמנם דברי הרב ודאי נאמרו רק כאשר מדובר ברשע בין אדם למקום. אבל אם הוא רשע המציק ומזיק בין אדם לחברו, הא כיצד נתפלל עליו שיחיה? והרי אנו עושים בזה רע לאלו שסובלים ממנו? הא כיצד אפשר להיטיב לחולה זה, ובו בזמן להרע לעשרות או למאות אלו שסובלים מרדיפותיו? ולבקש עליו מהקב"ה שיחזירו בתשובה? הרי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות לג:): והקב"ה לא יכול להתערב בזה. ועל חילוק זה יש להביא ראיה מדברי ירמיה שקלל לאלו שהציקו לו והלשינו עליו "בעת אפך עשה בהם" (ירמיה יח, כג). וכן בזה מוסבר כל רצף קללותיו של דוד נגד רודפיו והמלשינים נגדו (תהלים קט, עיי"ש רד"ק פסוק א'. וכן תהלים כח, ג-ה). והרי חז"ל עצמם לימדו אותנו חילוק זה. כך לשון המדרש:

"אם אחד מישראל רוצה לשמוח במפלתן של רשעים, באותן המבקשים לעשות רעה לישראל, שהם רשעים גמורים, מותר לשמוח ברעתן" (תנא דבי אליהו רבה, יח).

אבל באופן כללי למדנו מהסוגיא בסנהדרין (מו:): שהקב"ה מצטער על הריגתם של רשעי ישראל (רשעים בין אדם למקום), כי היה מעדיף שיתקנו את מעשיהם ולא יזדקק להענישם. ואף חברי סנהדרין שפסקו שיש להרוג מי שעבד ע"ז וכיו"ב, היו מתענים אותו היום (סנהדרין סג ע"א) כדי לכפר על נפשותם ("צדקת הצדיק", לר' צדוק הכהן, פסקא קעה).

אבל כל הגישה הנ"ל סותרת מאמרים אחרים לחז"ל, שהקב"ה ממש שמח באבדן רשעים. אמרו במשנה סנהדרין (קיא ע"ב) [אמר הקב"ה] "אם אתם עושים דין [כלומר חיסול כל העיר] בעיר הנדחת (שעבדו ע"ז), מעלה אני עליכם כאילו אתם מעלים עולה כליל לפני". ושוב אמרו (קיג ע"ב): "תנו רבנן, רשע בא לעולם, חרון בא לעולם. רשע אבד מן העולם, טובה באה לעולם". ובמדרש הלכה (ספרי, קרח, פסקא קיז) "יש שמחה לפני המקום כשיאבדו מכעיסים מן העולם, וכן הוא אומר 'באבוד רשעים רנה'. ועוד אומר 'יתמו חטאים מן הארץ, ברכי נפשי את ה'!" [וכבר בארנו ב"אוצרות אגדה", על ברכות י', שיש הרבה הטועים בדברי ברוריה. היא רק לימדה זכות על מי שחוטא לפעמים, אבל לא על "חטאים" (ט' דגושה, כלומר איננו רבוי של מעשה "חטא", אלא של איש הרגיל בחטא). עליהם ודאי נתפלל "יתמו"]

מי שאינו מתבונן היטב בדברי חז"ל אוהב למצוא פתרון קל: "חילוקי דיעות היו בין חז"ל". אבל כמעט בכל דברי חז"ל אין זה נכון. אלא גם כאן שתי הגישות צודקות, האחת לפני שהרשע בא על עונשו, והאחת אחר כך. "כל האומר הקב"ה וותרן הוא, יוותרו חיינו שנאמר 'הצור תמים פעלו, כי כל דרכיו משפט' (בבא קמא נ ע"א, ומפרש רש"י "יופקרו חיינו"). אבל אחרי שנענש רשע מישראל, הוא שב לחיק האומה ונכלל ביניהם. ודאי הקב"ה מצטער שגזקק להענישו.

בזה מוסבר כי אחרי שאנו תולים את עובד ע"ז והמחרף ומגדף, מתאונן הקב"ה "קל לית", הקב"ה מצטער על דמו שנשפך. וכן למדנו שאסור להוסיף אפילו הלקאה אחת לחוטא הנענש במלקות, "ונקלה אחיך לעיניך" (דברים כה, ג) מפרש רש"י (בשם הגמרא במכות כג.) כל היום קוראו 'רשע'. אבל כיון שלקה קרא לו 'אחיך'. וכן מוסבר בזה פסוק תמוה בתהלים (עט, ב) "באו גוים בנחלתך וכו' נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים, [נתנו] בשר חסידך לחיתו ארץ". קשה להבין, הרי נהרגו מחמת שחטאו. והא כיצד קורא להם "עבדיך", "חסידך"? אלא כיון שנענשו, חזרו לכשרותם הראשונה. (עיין מדרש תהלים, עט פסקא ד).

כן לענין נגעי בתים, כיון שבעל הבית רואה נגע בקירות ביתו, כבר נכנס בו פחד שמא ייהרס ביתו. כאשר הוא קורא לכהן לבוא, הוא כבר נרעד ומדוכדך. על כן ה' חס אף על כליו הפעוטים.

לסיכום: כל הלשונות המביעות שמחה על אבדן הרשעים נאמרו או מבחינת בני אדם שסבלו מהרשעים ההם (כמו מאמרם בסנהדרין לט ע"ב, קיג ע"ב) ועוד, אבל הקב"ה איננו שמח שמחת הקב"ה היא רק עד גמר ביצוע העונש. ואחר כך חוזר הרשע לכשרותו. ויש עוד אופן ליישב, ע"פ דברי מהר"ל ("נצח ישראל", עמ' סו) ששתי בחינות יש. מצד האדם היחיד, ומצד התכללותו בכלל ישראל. ובארנו זאת ב"אוצרות הראי"ה" (ח"א עמ' 177).

"אהבתי אתכם אמר ה', ואמרתם במה אהבתנו? הלוא אח עשו ליעקב נאום ה', ואוהב את יעקב" (מלאכי א, ב). כותב אדמו"ר ר' צדוק הכהן שאעפ"כ שלמראית עין נראים יעקב ועשו כאחים דומים במעשיהם, ה' אוהב את ישראל מחמת שורשם הנעלם ("רסיסי לילה", נח עמ' 177).

וכן כתב מרן הראי"ה ("אורות", עמ' עה) "ואוהב את יעקב, שהיא תשובה ניצחת מספקת לכל תאנתם של המתאוננים קטני אמנה, האומרים בכל דור ודור, וביותר בדור התגלות הישועה, 'במה אהבתנו?' וכו' וכו'. ואע"פ שהגלוי סותר זה לפעמים, אין בכך כלום. כי האמת הברורה הוא מאמר

השבטים כולם "כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד".
ישראל הם מאמינים בני מאמינים (שבת צו).

24 . מ-צר-ע וצרות עין / הרב יוסף כרמל

חז"ל מנו שבעה דברים שבגללם נענש אדם ח"ו בצרעת. וז"ל הגמרא:

"א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן על שבעה דברים נגעים באין: על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, ועל שבועת שוא, ועל גילוי עריות, ועל גסות הרוח, ועל הגזל, ועל צרות העין" (ערכין טז ע"א).

מכל הרשימה נראה ש"צרות העין" היא יוצאת דופן שהרי מי שנוהג במידה שכזו איננו עובר על איסור, כל שהוא, בוודאי לא איסור חמור כמו שאר האיסורים המנויים ברשימה. ננסה להסביר מדוע התורה הקפידה כל כך על מידה זו.

חז"ל מנסים להביא מקור לכך שצרות עין מביאה לנגעים. וז"ל הגמרא (שם):

"ועל צרות העין, דכתיב: (ויקרא י"ד) ובא אשר לו הבית [וגו'], ותנא דבי ר' ישמעאל: מי שמיוחד ביתו לו."

וביתר פירוט במסכת יומא:

"לו למה לי? – מי שמיוחד ביתו לו, שאינו רוצה להשאיל כליו, ואומר שאין לו, הקדוש ברוך הוא מפרסמו, כשמפנה את ביתו" (יא ע"ב).

כלומר "צר העין" מסרב להשאיל את כליו לשכניו בטענה ש"אין לו". הקב"ה שולח את הצרעת לביתו. האדם, נאלץ לפנות את ביתו ועכשיו נגלים לעין כל, כל הכלים שסירב להשאילם.

מסביר רבנו מאיר שמחה הכהן מדוינסק בספרו "משך חכמה", שההבנה כי צרעת באה על "צרות עין" מסבירה שתי הלכות בתחום זה:

א. עונשו של המצוה הוא ישיבה בדד ככתוב:

"כָּל יְמֵי אֲשֶׁר הִנָּגַע בּוֹ יִטְמָא טְמָא הוּא בְּדָד יֵשֵׁב מְחוּץ לְמַחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ"
(ויקרא י"ג מו).

המצורע מבודד גם משאר הטמאים כמפורש בברייתא:

"דתניא: בדד ישב – לבדו ישב, שלא יהו טמאין אחרים יושבין עמו"
(פסחים סז ע"א).

זהו עונש מידה כנגד מידה כלפי מי שלא היה חלק מחברה, בה היה חבר
כביכול לפני צרעתו.

ב. חז"ל לימדונו כי:

"עשיר והביא קרבן עני – ...רבי חגא אמר רבי הושעיא: יצא. ... מצורע –
עני שהביא קרבן עשיר – יצא, [מצורע –] עשיר שהביא קרבן עני – לא
יצא!" (יומא מא ע"ב).

אם הצרעת באה לו לאדם על צרות עינו לא יתכן כי איש עשיר שנצטרע
יצא ידי חובה בקרבנו של עני, אף על פי שבשאר קרבנות יצא. זאת מכיון
שהוא עדיין נוהג בצרות עין וכיצד יתכפר שהרי הוא ממשיך בחטאו
ולמרות שהוא עשיר הוא מביא קרבן של עני!

נביא עתה שתי הוכחות הלכתיות כי כל אדם חייב להיות שותף לחיי
קהילה והתורה מעוניינת ומעודדת חיים חברתיים.

א. "אמר רב כהנא: המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאל נפה
וכברה וריחים ותנור – יוציא ויתן כתובה, שמשאיה שם רע בשכינותיה....
וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאל נפה וכברה וריחים ותנור"
(כתובות עב ע"א).

זאת מפני שההלכה רואה בחיי החברה והקהילה וביחסי שכנות טובים,
צורך קיומי בסיסי שאסור לשלול אותו.

ב. אף על פי שבכל התורה כולה:

"לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר" (דברים י"ט טו),
"עד אחד נאמן באיסורין". מסביר הריטב"א בשם הירושלמי:

"שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם מתאכסן אצל חברו" (חידושי הריטב"א מסכת גיטין דף ב ע"ב).

מכאן אנו למדים כי הערך העליון של עידוד פגישות חברתיות שלרוב נערכות בסעודת רעים גובר על היסוד המשפטי הפורמלי הדורש עדות של שניים.

נוסיף במאמר מוסגר כי כאן, דוגמא נוספת לעדיפות של הלכות "בן אדם לחברו" על הלכות "בן אדם למקום".

אם כך, למדנו כי "צרות עין" – מידה אנטי חברתית – שקולה כנגד גילוי עריות שפיכות דמים וגזל, לכן גם עליה נגעים באים.

הבה נשתדל לתקן את הצד החברתי ומתוך כך יצטרפו יותר אנשים לחיים מתוקנים גם בתחומים של "בין אדם למקום".

25 . גם כששותקים, מכריזים! / הרב יוסף כרמל

ידועות ומפורסמות דרשות חז"ל כי הצרעת באה על לשון הרע, גבהות לב וחמדנות. בכל המקרים הנ"ל האדם עשה פעולות שליליות ועבר בקום ועשה על ציווי התורה. חכמי האמת פתחו בפנינו צהר חדש בהבנת הצרעת כעונש וממילא גם דרך חדשה בהבנת המושג הימנעות מעשיה ודיבור. בעל "שפת אמת" (תרס"א) מביא:

"כמה דעונשא דהאי בר נש (כמו העונש שבא על האדם) בגין מלה בישא (בגלל דיבורים שלא היה אמור להוציא מפיו כמו לשון הרע) כך ענשיה בגין מלה טבא דקאתי לידיה וביול למללא ולא מליל (כך עונשו על מילים

טובות כמו דברי תורה שהיה יכול לומר ולא אמר" (זוהר כרך ג (ויקרא)
פרשת תזריע דף מו עמוד ב).

קרבתנו של המצורע מורכב מארבעה חלקים:

א. עץ ארז ב. שני תולעת ג. אגודת אזוב ד. שתי ציפורים חיות טהורות.
רש"י כבר הסביר כי הציפורים המפטפות באות לכפר על פטוטיו של
המצורע. וז"ל:

"לפי שהנגעים באין על לשון הרע, שהוא מעשה פטוטי דברים, לפיכך
הזקקו לטהרתו צפרים, שמפטפטין תמיד בצפצוף קול" (ויקרא י"ד ד).

ציפור אחת נשחטת והיא אסורה באכילה. השנייה משולחת ומותרת
באכילה. הסיבה ההלכתית לכך מופיעה בסוגיא במסכת קידושין (נז ע"ב)
שם הגמרא מסכמת "רבא אמר: לא אמרה תורה שלח לתקלה (סברא הוא
שהמשולחת מותרת דלא אמרה התורה שלח לתקלה שתהא למכשול עון
וילכדנה אדם ויאכלנה – רש"י, עיין עוד ב"פני יהושע" על אתר וב"שערי
יושר" שער ג פרק ו). ה"שפת אמת" מסביר את העניין גם מבחינה רעיונית.
הציפור השחוטה היא כנגד הדיבורים הלא כשרים שיצאו מפי המצורע, לכן
ברור מדוע היא נאסרת באכילה. לעומתה הציפור המשתלחת היא כנגד
הדיבורים הכשרים שלא שולחו מהפה, לכן ברור מדוע היא מותרת
באכילה, כי בזה תיקונו.

עקרון זה, שאי דיבור משמעותו אמירה והוא יכול להיחשב כחטא בא לידי
ביטוי גם בדברי חז"ל הבאים. על הפסוק "כִּי רַבִּים חֲלָלִים הַפִּילָה וְעַצְמִים
כָּל הַרְגִיָּה" (משלי ז' כו) דורשים חז"ל:

"כי רבים חללים הפילה – זה תלמיד חכם שלא הגיע להוראה ומורה,
ועצומים כל הרוגיה – זה תלמיד חכם שהגיע להוראה ואינו מורה" (סוטה
דף כב ע"א).

בשם הגר"א, הגאון מוילנא, מובא שזו הסיבה שעל פי חלק מהמסורות הדיבר "לא תרצח" מופיע פעם בניקוד קמץ ופעם בניקוד פתח. דברי חז"ל מתבארים נפלא, יש "רציחה" על ידי הוראה טרם הזמן, הדיבור המיותר הופך לכלי משחית ויש "רציחה" על ידי המנעות מאמירת דברי אמת ובחירה בשתיקה כשיש מה לומר.

את הרעיון הנ"ל ביטא רבי מנחם מנדל מקוצק כשקבע "אין דבר רועם יותר מן השתיקה".

בימים אלה אנו נמצאים בחודש ניסן, ימים שעליהם אמרו רבותינו "בניסן נגאלו". מתחילה תקופה שראשיתה בפסח וסופה בשבועות. בין לבין נציין את יום השואה והגבורה, יום הזכרון לחיילי צה"ל ונפגעי הטרור, ל"ג בעומר ויום שחרור ואיחוד ירושלים. שאלת אמירת ההלל והיחס לימי הזכרון תעלה לדיון הלכתי וציבורי, כמדי שנה בשנה. אולי זה הזמן לחזור על העקרון שאי אמירה כמוה כאמירה שלילית. החלטה שלא להחליט משמעותה להחליט לכיוון השלילי. מי שאינו אומר הלל, מכריז מה דעתו על תקופתנו לא פחות ממי שאומר הלל. חזקיהו מלך יהודה הצדיק איבד את זכותו להביא גאולה לעולם כיוון שסגר את פיו ולא שלח שיר תודה והודאה לד' אלקיו (סנהדרין צד ע"א).

הבה נתפלל כי נזכה כולנו בקרוב לשיר לקב"ה שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו.

4. מיצירתם וממורשתם הרוחנית של רבותינו

הרב פרופ' משה עמאר שליט"א יו"ר מכון "אורות יהדות המגרב"
הגדה של פסח 'סדר פסח' לפי נוסח התושבים בעיר פאס

ההגדה של פסח 'סדר פסח' לפי נוסח התושבים בעיר פאס, השתמרה בכתובים בתוך מחזור פאס, היא הוהדרה ע"י דר' שלמה אלקיים הי"ו, ויצאה לאור בהוצאה משותפת של מכון 'אורות יהדות המגרב' ומכללת חמדת הדרום'.

הגדה 'סדר פסח' היא כוללת לבד ממהגדה עצמה, גם תפילות החג וצ'היר, מתוך מחזור פאס. נותרו ממנה במלאי מעט עותקים וכל הקודם זוכה. להלן קטעים מתוך המבוא של דר' שלמה אלקיים.

הגדה 'סדר פסח' השתמרה במחזור פאס. מחזור פאס הוא השריד היחיד שיש בידינו להכרת נוסח התפילה הקדום של בני מרוקו, בטרם התיישבו מגורשי ספרד במגרב ולפני התפשטות מנהגי האר"י ובית מדרשו. הוא חדל להתקיים לפני מאות שנים, ורק קהילת 'התושבים' של פאס (צלא דלפאסיין). וקהילות אחדות בעיקר בדרומה של מרוקו, החזיקו בפיוטים מיוחדים מתוכו.

רבי כליפא אבן מלכה רבה של העיר אגאדיר, למד בעיר פאס בראשית המאה הי"ח לפני הרה"ג רבי יהודה אבן עטר ורבי שמואל הצרפתי זצ"ל [רבי כליפא חי סביב השנים ת"ל-תק"ך]. ובימי שבתו בפאס נהג להתפלל בבית הכנסת של התושבים. הוא רשם לתוך ספרו 'כף נקי' את רוב מנהגי בית הכנסת של התושבים ושינויים בנוסח התפילה שנהוג אצלם מיתר הקהילות במרוקו.

הספר 'כף נקי השלם', הוהדר על ידי הרב משה עמאר שליט"א, ויצא לאור לאחרונה בהוצאת אורות יהדות המגרב.

נוסח ההגדה.

נוסח ההגדה שבמתזור פאס שווה בעיקרו לנוסח הנפוץ בכל קהילות ישראל. השינויים הם בעיקר שינויי גירסה ושינויי לשון, ועל כל אחד מהם הערנו במקומו. כאן נסקור בקצרה חלק מהשינויים בעלי עניין מיוחד.

1. קידוש.

הוא הקידוש המורחב כמובא בסידור רב סעדיה גאון בתוך התוספות שהוא מתיר לאומרן, ומשם לקחוהו בני תימן. וכך הוא מובא במנהג פרס הקדום (ראה ש' טל, נוסח התפילה של יהודי פרס, ירושלים, תשמ"א, עמ' 114 - 117); והוא מקויים עד היום בקהילות יוצאי ג'רבה (כך מסר לי ידידי פרופ' אפרים חזן). בקהילות אחדות במרוקו המשיך הקידוש הרחב להתקיים עד הדורות האחרונים, כך מעיד הרב יצחק חזן, ב"הגדה של פסת, כה לחי" (עמ' קלט - קמ): "ומנהגנו (בבית אבא ז"ל - הסוגריים במקור) היה לקרות סדר הקידוש הרגיל כמו שכתוב בספרים ואת זה הארוך אח"כ בלי שם המלכות".

2. סימני הסדר.

הסדר הקבוע של הסימנים הוא כידוע קדש ורחץ כרפס יחץ. במחזורנו אינו כן. פריסת המצה (יחץ) נעשית סמוך לאכילתה ולא לפני קריאת ההגדה, וכך הוא, כנראה, גם מנהג בני תימן, כפי שמתארו הר"י קאפח בספרו, הליכות תימן, עמ' 20 - 22: "מוזגים כוס ראשון [...] ראש המשפחה אומר את הקידוש. רוחצים את ידיהם ומברכים על נטילת ידים וכל אחד נוטל ממנו כזית ירק. ראש המשפחה פותח באמירת "בבהילו יצאנו ממצרים" [...]. שוב רוחצים ידיהם ומברכים [...]. ראש המשפחה [...] בוצע כיכר אחד לשני חצאים". גם רס"ג אינו מזכיר את מנהג הפריסה שלפני אמירת ההגדה.

3. ברכת השיר.

ברכת "יהללוך" המסיימת את סדר פסח, באה מיד אחרי מזמור קי"ח ללא אמירת ההלל הגדול, נשמת כל חי וישתבת, זאת בניגוד למ"ש הטור בסימן תפ'. ובניגוד לדעת מרן בבית יוסף בסימן תפ' ופסיקתו בש"ע, סימן תפ"ו. הנוסח המקויים במחזורנו הוא כהכרעת הגאונים רב עמרם ורב סעדיה, וכן הרי"ף והרמב"ם במחלוקת בין ר' יהודה ור' יוחנן על ברכת השיר, אם היא "יהללוך" כדעת ר' יהודה או "נשמת כל חי" כדעת ר' יוחנן (פסחים קיח ע"א). ועיין באריכות בהגדה של פסח ותולדותיה לד' גולדשמידט, ירושלם תשכ"ט, עמ' 64 - 68.

הגדה 'סדר פסח' כוללת לבד מההגדה עצמה, גם תפילות החג וצ'היר, מתוך מחזור פאס. היא מודפסת יחד צילום עם כתב היד עמוד מול עמוד. נותרו ממנה במלאי מעט עותקים וכל הקודם זוכה.

ע"ה משה עמאר הי"ו

בלא"א שלמה ומ"א רחל מ"כ

5. בין אדם לחבירו , מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית

5.1. בין אדם לחבירו

שמירת הלשון / החפץ חיים

וכאשר נחפשה דרכינו ונחקורה, איזה עוונות הם העיקריים לאריכות גלותינו נמצאם הרבה. אך חטא הלשון עולה על כולו בגלל כמה טעמים.

אחד, כי זה היה הסיבה העיקרית לסיבת גלותינו. אם כן כל זמן שלא נתקן את זה החטא, איך תוכל להיות גאולה. כשזה החטא שגרם לכך שנגלה מארצנו, על אחת כמה וכמה שאין מניח לנו לבוא לארצנו.

ועוד הלא ידוע שנגזר עלינו גלות מעת מעשה המרגלים, כמו שכתוב בתהילים, כמו שכתוב בתהילים (פרק ק"ו, כ"ו-כ"ז) "וישא ידו להם להפיל אותם וגו' בגויים ולזרותם בארצות". וכמו שפירש רש"י שם. וחטא המרגלים הלא היה לשון הרע, אם כן מוכרחים אנו לתקן עוון זה קודם הגאולה.

ועוד נמצא מפורש שעוון זה גורם שיהיו ישראל נרדים בפרך. ממה שכתוב בפרשת שמות (ב' י"ד) "אכן נודע הדבר". ועוד נמצא מפורש במדרש רבה (דברים רבה ו' י"ד): "אמר הקדוש ברוך הוא, בעולם הזה על ידי שהיה לשון הרע ביניכם – סילקתי שכינה מביניכם אבל לעתיד לבוא וכו'. ועוד מקרא מפורש בפרשת ברכה (דברים ל"ג ה'): "ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" ופרש רש"י שם, שאימתי מלך הוא בישורון? דווקא כשהם יחד שבטי ישראל ולא אגודות אגודות, וידוע שדבר זה רגיל לבוא על ידי לשון הרע.

ולבד זה, היאך יכולות לחול עלינו ברכותיו של הקדוש ברוך הוא, שאנו מקוים לזה, כיון שבעוונותינו הרבים אנו מורגלים בעוון זה. הלא יש על זה

ארור מפורש בתורה (דברים כ"ז כ"ד) "ארור מכה רעהו בסתר". שהוא עולה על לשון הרע. ולבד שאר ארורין שיש שם.

ולבד זה ידוע הוא מגמרא בערכין (ט"ו:) שגודל עוון זה הוא עד אין שיעור, עד שאמרו עליו שהוא ככופר בעיקר, חס ושלום. ואמרו בירושלמי בפאה (א' א') שנפרעים מן האדם עבור עוון זה בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא.

ועיין לקמן בפתיחת ובספרי שמירת הלשון שם העתקנו כל מאמרי הש"ס והמדרשים והזוהר הנזכרים בענין זה, ומי שיעיין ויתבונן היטב בהם, תסמר שערות ראשו מגודל העוון.

מוטב לרדת באמצע הדרך ולא לשמוע לשון הרע

פעם נסע החפץ חיים בעגלה עם סוחרים בהמות וסוסים.

בכל הדרך שוחחו הסוחרים על שוורים, פרות, סוסים וכדו'. ר' ישראל מאיר ישב שקוע במחשבותיו ולא שם לבו לשיחותיהם.

פתאום העלה אחר האנשים שיחה על סוחרים אחרים והתחיל ללעוג עליהם. ר' ישראל מאיר כאילו הקיץ משנתו,

והעיר להם בנחת: "אחים! עד כה עסקתם בשיחה נאה על הסוסים והשוורים הנוגעת לפרנסתכם, אבל למה עברתם לשוחח בעסקי הבריות? הרי יש בזה עבירות חמורות של לשון הרע ורכילות".

שכניו בעגלה, שהיו אנשים פשוטים, חשבו אותו להלך או ל"משולח" והגיבו בדברי לעג ובוז על אשר הוא מתערב בענייניהם ומטיף להם דברי תוכחה.

ר' ישראל מאיר לא השיב לגידופיהם והיה נראה כאילו הוא נהנה מכך כיוון שהם הפסיקו בינתיים את שיחותיהם בעניני לשון הרע.

לאחר שגמרו ללעוג לו, הם המשיכו לספר על חבריהם. החפץ חיים העיר להם שוב והתחנן לפניהם שידברו על סוסיהם ופרותיהם ולא על חבריהם. כשלא הועילו דבריו הוא ביקש מהעגלון שיוריד אותו מהעגלה. מוטב לו להשאר באמצע הדרך מלשבת בחבורת לצים ולהקשיב לדברי לשון הרע ורכילות.

5.2 . מניין המצוות בתורה ומהותן לפי ספר החינוך

תרי"ג מצוות הוא הנושא בו אנו עוסקים השנה – תשע"ד ב"הפנינים לשבת"

תרי"ג (613) המצוות מפוזרות בפרשיות התורה אך לא בפריסה שווה, ישנם פרשיות בתורה המשופעות במצוות רבות (בפרשת כי תצא יש 76 מצוות) ולעומתן ישנן פרשיות רבות שאפילו מצווה אחת אין בהן.

אנו מסיבות פרקטיות החלטנו לחלק את כל המצוות שווה בשווה בין כל גליונות "הפנינים לשבת" של שנה זו (12 מצוות כל גליון) וכך נעסוק ונלמד את מצוות התורה במהלך כל שבועות ושבטות השנה.

רשימת המצוות לסקירה בגליון זה לפרשת "מצורע"

קדושים (המשך)

רכח. שלא לעשק.

רכט. שלא לגזל.

רל. שלא לאחר שכר שכיר.

רלא. שלא לקלל אחד מישראל בין איש בין אשה.

רלב. שלא להכשיל תם בדרך.

רלג. שלא לעול המשפט.

רלד. שלא לכבד גדול בדין.

רלה. מצוה שישפט בצדק.

רלו. שלא לרגל.

רלז. שלא לעמד על דם רעים.

רלח. שלא לשנא אחים.

רלט. מצות תוכחה לישראל שאינו נוהג כשורה.

רכת. שלא לעשק.

שלא נחזיק במה שיהיה בידינו מזולתנו דרך אנס או דרך דחיה ורמאות, כמו אנשי און שדוחים בני אדם לאמר להם לך ושב כדי לסבב שישאר להם מה שבידם מזולתם. וזאת היא מדה רעה ביותר, והרחיקתנו תורתנו השלמה ממנה והזהירה בכך בזה המקום, דכתיב (ויקרא יט ג) לא תעשק את רעך. כי מחזיק ממון מזולתו בזה הענין שאמרנו, נקרא עושק. ובכלל עושק הוא גם כן כל חיב לחברו ממון מעין ועושק אותו, כגון כובש שכר שכיר וכיוצא בו, דלא בעינן שיבוא ממש ממון מיד העשוק ליד העושק, אבל כל שיש אצלו תביעת ממון מעין והוא דוחה אותו מחמת אלמות שיש בו או כל צד רמאות, נקרא עושק. ואף על פי שהעשק והגזלה והגנבה ענין אחד הוא עם היות שהמעשה חלוק זה מזה, כי כונת שלשתן שלא יקח האדם ממון מזולתו משום צד, לפי שבשלשה דרכים אלו יחמסו בני אדם זה את זה, פרטן הכתוב כלן והזהיר בכל אחד בפני עצמו, וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה במציעא פרק המקבל (קיא, א) רבא אמר זהו עושק זהו גזל ולמה חלקן הכתוב? לעבור עליו בשני לאוין.

ופרוש ענין זה ועקר הטעם לפי דעתי הוא משני צדדין. האחד, שכל מה שרצה האל ברוך הוא להרחיק ממנו לטובתנו רחוק גדול, הרבה לנו בו אזהרות רבות. ועוד לנו תועלת נמצא ברבוי האזהרות. והוא כמו שאמרו זכרונם לברכה (מכות כג, ב), שרצה המקום לזכות את ישראל, ולפיכך הרבה להם מצות. והכונה להם באמרם מצות גם על האזהרות, שהרבה להם אזהרות הרבה במה שהיה אפשר להודיע באזהרה אחת, כמו בכאן שהיה אפשר להזהירנו דרך כלל לא תקחו ממון מזולתכם שלא כדין, ונתרבו האזהרות לנו בדבר, כדי שנקבל שכר הרבה על הפרישה מן העברה. וכמו כן בכל מקום שאמרו זכרונם לברכה לעבור עליו בהרבה לאוין, כן נפרש הדבר, שאין לפרש חלילה שירצה השם יתברך לבוא בעלילה על בריותיו, ולכן שירבה הנקם עליהם, כי חפץ השם ברוך הוא וברוך שמו לזכות בריותיו, לא לחיב, אבל יזרו אותם זרוז אחר זרוז למען ילמדו יקחו מוסר ויזכו בהתרחקם מן העברה זכות רב. וזה הטעם ליודעי דעת דבש וחלב.

שרש המצוה. ידוע, כי היא מן המצות שהשכל מחיב אותן. דיני המצוה בבבא קמא, ועקר בפרק תשיעי ובפרק עשירי [ח"מ סימן שנט].

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליו ועשק את חברו עבר על לאו זה, והוא לאו הנתק לעשה, כלומר שישב החמס אשר בכפיו וירצה את חברו על שהקניטו והכעיסו. וכבר הודיעונו זרונם לברכה (ברכות לב א) שגדול כח בעלי תשובה. והרב הצרפתי (סמ"ג לרבינו משה מקוצי ל"ת קנו) כתב בחשבון המצות מכיון דאשכחן דאמר רבא דעשק וגזל חד הוא, לא נמנה לאו דעשק במנין הלאוין, והוא ימנה במקום זה ולא יהיה כקרח וכעדתו. כלומר שלא נחזיק במחלקת. ולדעתנו אנו אין כונת רבא שלא ימנו בשני לאוין אלא לעבר בגזל בשני לאוין, ובעשק גם כן, ומכיון שענינן חלוק נמנה אותם בשני לאוין כמו הגזלה והגנבה, שאף על פי שענין שניהם הוא שלא נקח ממון מזולתנו אין ספק כי לשני לאוין הן נחשבין בתרי"ג מצות.

רכט. שלא לגזל.

שלא לגזל. כלומר, שלא נטל מה שאין לנו זכות בו בכוח ובזרע בפרסום, שנאמר (ויקרא יט יג) ולא תגזל, ובא הפרוש עליו, (ב"ק עט ב) שלשון גזלה נופל על החוטף דבר מיד חברו או הוציאו מרשותו בעל כרחו דרך אנס ובפרסום כענין שנאמר (שמואל ב כג כא) ויגזל את החנית מיד המצרי.

שרש המצוה ידוע, שהוא דבר שהשכל מרחיקו הרבה, וראוי להרחיקו, כי יודע הגוזל החלש ממנו כי בבא עליו תקיף ממנו יהיה גם הוא נגזל וכו', והוא סבה לחרבן הישוב.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (סנהדרין נו א) שאסור דאוריתא לגזל אפילו כל שהוא. אבל לאו דלא תגזל אינו חל אלא בשוה פרוטה, כי התורה לא תחייב אלא בדבר שהוא ממון, ופחות משוה פרוטה אינו נקרא ממון. אבל מכל מקום אסור הוא דבר תורה, כמו חצי שיעור שאין לוקין עליו והוא אסור דאוריתא. וכתב הרמב"ם זכרונם לברכה (גזילה ואבידה א, ב) אפילו גוי ועובד עבודה זרה, אסור לגזלו או לעשקו, ואם גזלו או עשקו יחזיר. ובגמרא (ב"ק קיט, א) אמרו זכרונם לברכה, שאפילו אנשים שמתר לאבד גופם, כגון המנין, אסור לאבד ממונם ולגזל או לגנב להם. ואמרו בטעם זה, שמא יצא מהן זרע ראוי ויהיה ממונם להם. ועוד אפשר לומר שכונתם זכרונם לברכה בהרחיקם זה, כדי שלא ירגיל האדם טבעו בכך, כי גריעות יהיה בנפש בהרגילה במדות הפחותות והרעות, והוא חבל חזק למשך העון (עפ"י ישעיהו ה יח).

וכן מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה (ב"ק צח ב), שהגזול חייב להחזיר הגזלה עצמה, שנאמר (ויקרא ה כג) הגזלה אשר גזל. ופרשו זכרונם לברכה (שם) יחזיר כעין שגזל. ומפני כן אמרו, כי בדין הוא שאפילו גזל מריש פרוש קורה ובנאה בבירה, מקעקע כל הבירה ומחזיר מריש לבעליו, אלא מפני תקנת השבים תקנו (גיטין נה, א וברש"י ד"ה מפני), נותן את דמיה ויפטור. וכבר כתבנו למעלה (מצוה קל), איך יש כח ביד חכמים בזה. ודין הגזול חברו בישוב ורצה להחזיר לו במדבר מה דינו, ודין הגזול חברו והבליע לו בחשבון, שיצא ידי חובתו בכך, ואם החזיר לכיסו יצא, והוא שיש בה מעות, דקימא לן כרבי יצחק דאמר (ב"ק קיח, ב) אדם עשוי למשמש בכיסו וימנה מעותיו. ומנין שלא מדעת פוטר במה שאינו בעל חיים. ודין הגזול ומת, בין שהאכיל הגזלה לבנים קדם יאוש או אחר יאוש, אם הניח קרקע, חיבין הבנים לשלם דמי הגזלה, אבל מן המטלטלין לא יהיו חיבין היתומים לשלם, אלא מפני תקנת הגאונים שתקנו כן שאפילו במלוה על פה ישתעבדו מטלטלי דיתמי מפני תקון העולם. ודין הלוקח מן הגזול כדין הלוקח מן הגנב שיש חלוק בין מפרסם לשאינו מפרסם. ומה שאמרו (שם קיט, א) שאסור להנות מאדם שחזקתו שכל שיש לו מן הגזל, אבל אם היה קצת מה שבידו שלא מן הגזל אף על פי שהוא מועט, מתר להנות ממנו עד שידע בברור שאותו דבר ממש שהוא נהנה בו גזול. ויתר דיני גזלה ודיני יאוש ושנוי רשות ושאר פרטיהן מבארים בפרקים תשיעי ועשירי מקמא [שם], וקצת מהן כתבתי בסדר ויקרא (במצוה קל). ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות, והעובר עליה וגזל משה פרוטה ולמעלה, עבר על לאו, אבל אין לוקין על לאו זה לפי שהוא נתק לעשה דהשבה, שנאמר והשיב את הגזלה וגו' ואפילו בטל עשה שבה, כלומר, ששרף את הגזלה או השליכה לים הגדול, מקום שאינה נמצאת לעולם, אינו לוקה, לפי שהוא לאו שנתן לתשלומין שישלם מה שהיתה שוה. ואם כפר בה ונשבע לשקר יוסיף החמש ויקריב אשם כמו שהתבאר בקמא ובסוף מכות (טז א).

רל. שלא לאחר שכר שכיר.

שלא נאחר שכר שכיר, שנאמר (ויקרא יט יג) לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר. וזה הכתוב אמרו זכרונם לברכה (ב"מ קי, ב) שמדבר בשכיר יום, והאריכה התורה זמן פרעונו כל הלילה, שנאמר (שם) עד בקר, ובשכיר לילה למדנו במקום אחר, שזמן פרעונו כל היום, שנאמר (דברים כד טו)

ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש. ופרשו זכרונם לברכה (שם) שזה הכתוב מדבר בשכיר לילה. ולשון המשנה (שם), שכיר יום גובה כל הלילה, ושכיר לילה גובה כל היום. ואף על פי שבאו במצוה זו שני כתובים, אינם אלא מצוה אחת, והאחד נאמר להשלים דין המצוה, ואין לנו למנות מה שיבוא בתורה לתשלום דין המצוה [מצוה] בפני עצמה. וענין מצוה זו, שלא נאחר לשכיר פרעונו, אבל נפרעהו תוך זמן קצוב, זהו יסוד המצוה, ועם שני הלאוין אלו הנזכרים בה, ידענו זמן הפרעון בשכירין. בין שכיר יום בין שכיר לילה, מתי הוא. וזכר זה העקר בכל המצות, כי עקר גדול הוא בחשבון המצות, והוא העקר שהסכימו עליו שני עמודי העולם הרמב"ם זכרונם לברכה (בספר המצות ל"ת רלח) והרמב"ן זכרונם לברכה.

משרשי המצוה. לפי שהשם ברוך הוא חפץ בקיום האדם אשר ברא, וידוע כי באחור המזונות, יאבד הגוף ועל כן צונו לתת שכר שכיר, כי אליו הוא נושא את נפשו. להתפדנס בו. ולפי הנראה, על כן שם גבול זמנו יום אחד ולא יותר, כי דרך בני אדם להתענות יום אחד לפעמים. ובפרוש הודיע הכתוב טעם הדבר באמרו (שם טו) ואליו הוא נושא את נפשו. ואף על פי שדרשו בו זכרונם לברכה (שם קיב א) בענין אחר, פשטיה דקרא כמו שכתבנו משמע.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (שם קיא, א), שאחד שכר האדם והבהמה והכלים, יש בהם משום ביומו תתן שכרו, ומשום בל תלין. וכך מה שפרשו זכרונם לברכה (שם) ששכיר שעות של יום גובה כל היום, ושכיר שעות של לילה גובה כל הלילה, שכיר חדש שכיר שבת שכיר שנה שכיר שבוע יצא ביום גובה שכרו כל היום, יצא בלילה גובה שכרו כל הלילה. ודין נתן טליתו לאמן, גמרה והודיעו, כל זמן שהטלית ביד אמן, אינו עובר, נתנה לו ולא פרעו ביום שנתנה לו, עובר, שהקבלנות כשכירות, כן פרשו זכרונם לברכה.

ודין שליח ששכר פועלים מי עובר משום בל תלין הוא או בעל הבית, שהכל הולך לפי הלשון שאמר לפועלים. ומה שאמרו (שם) שאין השוכר עובר אלא בזמן שתבעו השכיר ולא נתן לו, אבל אם לא תבעו אינו עובר. [תוספת: או שתבעו ולא היה לו מה שיתן לו ואינו מוצא מי שילוהו אינו עובר, עד כאן]. וכן אם המחיה לפועל אצל אחר שיפרע לו השכר וקבל הפועל, פטור השוכר אף על פי שלא פרעו האחר אחר כן. ומה שאמרו זכרונם לברכה (שם קי, ב), שהמשהה שכר שכיר עד אחר זמנו אף על פי שכבר עבר בעשה ולא תעשה, חייב לתן לו מיד שיתבעהו, וכל זמן שיששהה

פרעונו אפילו אחר הזמן, עובר עוד על לאו של דבריהם זכרונם לברכה, וסמכו לזה המקרא שכתוב (משלי ג כח) אל תאמר לרעך לך ושוב וגו. ודין השכיר שנשבע ונוטל כל זמן שתבע שכרו תוך זמנו, ואפילו היה השכיר קטן, גם הוא נשבע ונוטל, ונתנו זכרונם לברכה (שם קיב ב) טעם בזה לפי שבעל הבית טרוד בפועליו. ויתר פרטיה מבארים בפרק תשיעי ממציעא [ח"מ סימן שלט].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ועכב שכר שכיר עד אחר הזמן המגבל, בטל עשה ועובר על לאו ואין לוקין על לאו זה לפי שנתן להשבון, שהרי חיב הוא לשלם שכרו בכל עת. ועוד אמרו זכרונם לברכה (שם קיא, א) בכובש שכר שכיר על דרך האזהרה, שעובר משום בל תעשוק ובל תגזל ובל תלין, ומשום לא תבוא עליו השמש. ואמרו (שם) בגר תושב שיש בו משום ביומו תתן שכרו, אבל אין עוברין בו משום בל תלין וזה הדין דגר תושב מפרש במשנה פרק המקבל וכתב הרמב"ם זכרונם לברכה, דהוא הדין לבן נח.

רלא. שלא לקלל אחד מישראל בין איש בין אשה. שלא לקלל אחד מישראל בין איש בין אשה. ואף על פי שאינו שומע הקללה, שנאמר (ויקרא יט יד) לא תקלל חרש. ובא הפרוש עליו מי שאינו שומע קללתך, וכך תרגם אונקלוס (שם). ולשון ספרא (קדושים ב יג) אין לי אלא חרש, מניין לרבות כל אדם? תלמוד לומר (שמות כב כז) בעמך לא תאר. אם כן למה נאמר חרש? מה חרש מיחד שהוא בחיים, יצא המת שאינו בחיים. אף על פי שאין בנו כח לדעת באי זה ענין תנוח הקללה במקלל ואי זה כח בדבור להביאה עליו, ידענו דרך כלל מכל בני העולם שחוששין לקללות, בין ישראל בין שאר האמות, ויאמרו שקללת בני אדם גם קללת הדיוט תעשה רשם במקלל ותדביק בו המארה והצער. ואחר דעתנו דבר זה מפי הבריות נאמר כי משרשי המצוה, שמנענו השם מהזיק בפינו לזולתנו כמו שמנענו מהזיק להם במעשה, וכעין ענין זה אמרו זכרונם לברכה (מו"ק יח א) ברית כרותה לשפתים. כלומר, שיש כח בדברי פי אדם.

ואפשר לנו לומר, לפי עניות דעתנו, כי בהיות הנפש המדברת שבאדם חלק עליוני, וכמו שכתוב (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים. ותרגם לרוח ממללא, נתן בה כח רב לפעל אפילו במה שהוא חוץ ממנה, ועל כן ידענו ונראה תמיד כי לפי חשיבות נפש האדם ודבקותה בעליונים כנפש

הצדיקים והחסידים ימהרו דבריהם לפעל בכל מה שידברו עליו, וזה דבר ידוע ומפרסם בין יודעי דעת ומביני מדע. ואפשר לומר עוד, כי הענין להשבית ריב בין בני אדם ולהיות ביניהם שלום, כי עוף השמים יוליך את הקול, ואולי יבואו דברי המקלל באזני מי שקלל. והרמב"ם זכרוננו לברכה אמר (בסהמ"צ ל"ת שי"ז) בטעם מצוה זו כדי שלא יניע נפש המקלל אל הנקמה ולא ירגילנה לכעס. ועוד האריך בענין בספרו. ונראה לי מדבריו, שלא יראה הוא בדעתו נזק אל המקלל בקללה, אלא שתרחיק התורה הענין מצד המקלל, שלא ירגיל נפשו אל הנקמה וכעס ואל פחיתות המדות. וכל דברי רבותינו נקבל עם היות לבבנו נאחז במה שכתבנו יותר. מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (שבועות לה, א) שאסור לקלל בשום ענין, ומכל מקום אינו לוקה אלא המקלל בשם מן השמות כגון יה, שדי ואלוה וכיוצא בהן או בכנוי. ובכל לשון שקלל בשם או בכנוי מן הכנויין, כגון חנוך, קנוא, וכיוצא בהן. חיב, שהשמות שקוראין בהן הגוים להקדוש ברוך הוא הרי הן בכלל הכנויין. ומה שאמרו (שם לו, א) שאפילו המקלל את עצמו לוקה, שנאמר (דברים ד ט) השמר לך ושמר נפשך מאד. ומה שאמרו במכלתא (עי' סנהדרין סו א) לא תקלל חרש באמללין שבאדם. ועוד אמרו שם כשהכתוב אומר (שמות כב כז) ונשיא בעמך לא תאר וגו'. אחד דין ואחד נשיא במשמע, ומה תלמוד לומר אלהים לא תקלל? לחיב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. מכאן אמרו יש מדבר דבר אחד וחיב עליו משום ארבעה דברים, בן נשיא שקלל אביו חיב עליו משום האב ומשום דין ומשום נשיא ומשום בעמך לא תאר [ח"מ סי' כו]. ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר עליה וקלל בשם או בכנוי אחד מישראל במזיד ויש עדים והתראה, לוקה, שזהו אחד משלשה לאוין (תמורה ג א), שאף על פי שאין בהן מעשה ולא נאמר בהן בפרוש בתורה מלקות לוקין עליהן, והשנים האחרים הם נשבע וממר, שמפרש בגמרא סנהדרין.

רלב. שלא להכשיל תם בדרך.

שלא להכשיל בני ישראל לתת להם עצה רעה, אבל נישיר אותם כשישאלו עצה, במה שנאמין שהוא ישר ועצה טובה, שנאמר (ויקרא יט יד) ולפני עור לא תתן מכשל. ולשון ספרא (ב יד) לפני סומא בדבר והיה נוטל ממך עצה, אל תתן לו עצה שאינה הוגנת לו. ואמרו זכרונם לברכה (שם) אל יאמר אדם לחברו מכר שדך וקח חמור, והוא עוקף עליו ונוטלה הימנו.

וזה הלאו כולל כמו כן מי שיעזר עובר עברה, שהוא מביא אותו שיתפתה בזולת זה לעבר פעמים אחרים עוד, ומזה הצד אמרו זכרונם לברכה (ב"מ עה ב), במלוה ולוה ברבית ששניהם עוברים בלפני עור וגוי. שרש המצוה. ידוע, כי תקון העולם וישובו הוא להדריך בני אדם ולתת להם בכל מעשיהם עצה טובה.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה, בריש מסכת עבודה זרה (יד א) דאלפני מפקדינן אבל אלפני דלפני לא מפקדינן, ומפני כן פרשו שם (ו א), דכי בעיא לן בגמרא טעמא דמתניתין אי משום דאזיל ומודה אי משום לפני עור, דלא הוה מסתפק בטעמא דמתניתין אלא בלשאת ולתת עמהם, דיהיב ליה ישראל לגוי מידי דחזי לתקרובת, ובכי האי גונא אפשר דאכא ביה משום ולפני עור, אבל שאר מתניתין כלה, כגון להלוות ולפדען ולהשאילין משום דאזיל ומודה הוא אסורא, דמשום לפני עור לכא למימר, דשאלה בעינה הדרא, ולהלוותן ולפרען נמי, זווי יהיבין להו זווי לא חזו לתקרבת, מאי אמרת, דילמא זבין בהו תקרבת, הוה ליה לפני דלפני ובכי האי גונא לא מפקדינן, כמו שאמרו, וכן כל כיוצא בזה. וכן מה שאמרו זכרונם לברכה (שם טו ב), שאסור למכר כל כלי מלחמה וכל דבר שיש בו נזק לרבים, אלא אם כן מוכרין כי היכי דמגנו עלן. וכן אסור למוכרו לישראל המוכרין לעכו"ם, וכן לישראל לסטים, ואסור הכל משום ולפני עור. ויתר פרטיה במקומות מהתלמוד בפזור [הלכות רוצח פי"א]. ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר עליה והשיא את חברו לדעת עצה שאינה הוגנת לו או סיע אותו בדבר עברה, כגון המושיט כוס יין לנזיר וכל כיוצא בזה עבר על לאו זה, והוא כעובר על מצות מלך, ואין לוקין עליו, לפי שאין בו מעשה.

רלג. שלא לעול המשפט.

שלא יעשה הדין עול בדין והעול יהיה בכל עת שיעבר על מה שצותה לנו התורה בענין הדין, אלא אם כן עשה ברצון בעלי הדין, ועל זה נאמר (ויקרא יט טו) לא תעשו עול במשפט.

שרש המצוה ידוע, כי במשפט צדק, יתקים ישוב בני אדם.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (כתובות קה, א), שהמענה את הדין בכלל מעול המשפט הוא. ומה שאמרו (אבות א א) הוו מתונים בדין, כדי שלא יבואו לעול המשפט. ואמרו זכרונם לברכה (יבמות קט ב) שראוי למי שדן להמלך עם גדול ממנו אם הוא אצלו, ואמרו (אבות ד, ז) באזהרת

ענין זה כל המונע עצמו מן הדין מונע ממנו איבה וגזל ושבועת שוא, וכל זה ללמדנו שהדבר צריך מתון וישוב הדעת הרבה כדי שלא יטעו בדין, כי הרבה דברים יש בדינים, וחכם גדול צריך להיות בדין, וכמו שאמרו זכרונם לברכה (ב"ב קעה, ב) הרוצה להתחכם יעסק בדיני ממונות, שאין מקצע בתורה גדול מהן, שהם כמעין הנובע. והזהירונו גם כן (סנהדרין ח, א) שיהא חביב עלינו דין של פרוטה כדין של מאה מנה לדון אותו לאמתו. ומפני חמר הדין, שבחו הרבה מי שיכול להטיל פשרה בין בעלי הריב, ועליו נאמר (זכריה ח טז) אמת ומשפט שלום שפטו, שזהו משפט של שלום, וכן בדוד הוא אומר (שמואל ב ח טו) ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו, אי זהו משפט שיש עמו צדקה? הוי אומר זהו מצוע. ויתר רבי האזהרות שהזהירונו זכרונם לברכה בהשוות הדין, ושאר פרטי המצוה, הם בפזור בסדר נזיקין, והעקר במסכת סנהדרין [ח"מ סי' יז].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים כי להם המשפט. והעובר על ועשה עול במשפט, כלומר, שדן שלא כדין תורה לדעת עבר על לאו זה אבל אין לוקין עליו, דלאו שאין בו מעשה אלא דבור לבד, אין לוקין עליו, חוץ מאותן שמנינו למעלה (מצוה רלט), ועוד שהרי כל הדן שלא כדין תורה דינו חוזר, ולפיכך אין לוקין עליו, וכדאמרינן בסנהדרין פרק אחד דיני ממונות (לג א), שכל הטועה בדבר משנה, לעולם חוזר. והענין לומר שכל הטועה לדון במה שהוא הפך כונת התורה, בלי ספק דינו בטל לגמרי, והרי הוא כאלו לא נאמר, ושם יתבאר שיש צדדין. שאם דן הדין בהפך האמת שדינו דין וחיב לשלם מביתו למי שעות לו דינו, ומכל זה לא יתחייב מלקות, ואפילו עשה בו מעשה, וכגון שנשא ונתן ביד, מן הכלל שבידינו שכל לאו שנתן לתשלומין, אין לוקין עליו.

ואם לא שיארך הענין ונצא מגדר מלאכתנו באנו לפרש בארכה כל הצדדין שהדין חוזר, והצדדין שאינו חוזר וחיב הבית דין לשלם מביתו, והצדדין שאינו חוזר ופטור הבית דין לשלם. ומכלל דמלתא לפי הנראה, דכל היכא שדנו בלא קבלה ואכא בעיר גדול מהם וטעו ואפילו בשקול הדעת דינם חוזר, והוא שלא נשאו ונתנו ביד שאלו נשאו ונתנו ביד אין דינם חוזר, אבל חיבין לשלם, בענין אחר אין דינם חוזר. והיכא שדנו ברשות דלכא למימר דהוו פושעים כשבאו לדון פטורים מלשלם. והיכא דלאו ברשות, אי נמי בכל צד דאכא למימר דהוו פושעים כלל כשבאו לדון חיבים לשלם. וכל היכא דאמרי דינם חוזר, אפילו אבד או נאכל הדבר שדנו עליו פטורים מלשלם, אלא אם כן נשאו ונתנו בידם ממש, כיון

שכן מדין מזיקין מיהת חיבים לשלם, הא לאו הכי פטורין. והא דאמרינן לעיל דכל שטועה בדבר משנה לעולם חוזר, פרשו לנו מורי ישמרו אל, דלאו דוקא משנה ממש, אלא אף כל שהוא מפרש בתלמוד בדברי האמוראין שהוא הלכה וטעה בה הדין גם זה טועה בדבר משנה יקרא. ועוד הפריזו על מדותם לומר עוד, שאפילו הטועה בדבר אחד שפסק אחד מן הגאונים או מן החכמים המפרסמים בינינו בחכמה כטועה בדבר משנה משוינן ליה, אלא אם כן יאמר אותו הבית דין שאע"פ שהיה יודע ונזכר דעת אותו הגאון או החכם לא יהיה דין כמוהו ולא ישוב בשבילו מלדון דיניו כדעתו, והוא שיהא ראוי לכך.

רלד. שלא לכבד גדול בדין.

שלא יכבד הדין אחד מבעלי הדין בשעת הריב, ואפילו היה גדול ונכבד ונשוא פנים, שנאמר (ויקרא יט טו) ולא תהדר פני גדול. ואמרו בספרא (קדושים ד ג) שלא תאמר עשיר הוא זה, בן גדולים הוא, היאך אבישנו, כלומר שלא אכבד אותו יותר מבעל דינו שאינו גדול כמוהו, לכך נאמר ולא תהדר פני גדול.

שרש המצוה ידוע, וכתבתיו בראש הסדר (מצוה רלה).

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (שבועות ל, א) שלא יהא אחד יושב ואחד עומד אלא שניהם עומדין, כי בהיותם לפני הבית דין ראוי להם לעמד כאלו הם לפני שכינה, כי רוח אלהים שוכן בתוך עדת דיני ישראל, כמו שנאמר (תהלים פב א) אלהים נצב בעדת אל. ומכל מקום אמרו זכרונם לברכה (שם ב), שאם רצו להושיב בעלי הדין הרשות בידם, ובמה דברים אמורים? בשעת משא ומתן, אבל בגמר דין, מן החיוב הוא בעמידה, כמו שנאמר (שמות יח יג) ויעמד העם על משה. אלא שנהגו בכל בתי דיני ישראל מאחר התלמוד להושיבם מפני המחלקת, ואפילו העדים, שכתוב בהם (דברים יט יז) ועמדו שני האנשים נהגו גם כן היום להושיב (רמב"ם סנהדרין כא ה). ויתר פרטיה מבארים במקומות מסנהדרין ושבועות [שם].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים, כי להם המשפט. ועובר עליה וכבד בעל דין אחד יותר מחברו במזיד עבר על לאו זה ובטל עשה שכתוב (ויקרא יט טו) בצדק תשפט עמיתך. ומה שהתירו זכרונם לברכה בזה ביתרון החכם על עם הארץ עם קצת שאר דיני המצוה, נכתב לקמן במצוה הבאה בסמוך (מצוה רלה).

רלה. מצוה שישפט בצדק.

לשפט בצדק, שנאמר (ויקרא יט טו) בצדק תשפט עמיתך, ובא הפרוש שנצטוו הדינין להשוות בעלי הריב, כלומר, שלא יכבד הדין אחד. מבעלי הדין יותר מן האחר, וכן אמרו בספרא (קדושים ד ד) שלא יהא אחד מדבר כל צרכו, ואחד אומר לו קצר דבריך. וכן בפרק שבועת העדות (שבועות ל א), תנו רבנן בצדק תשפט עמיתך, שלא יהא אחד עומד ואחד יושב, אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך. וכן בכלל מצוה זו, שכל איש שהוא חכם בדיני התורה וישר בדרכיו, שהוא מצוה שידין דין תורה בין בעלי הריב אם יש כח בידו, ואפילו יחיד יכול לדון מדין תורה, וכמו שאמרו זכרונם לברכה (סנהדרין ג, א) אחד דן את חברו דין תורה, שנאמר בצדק תשפט עמיתך. וחכמים הזהירו (אבות ד ח), שלא יהא אדם דן יחיד. ועוד יש בכלל מצוה זו, שראוי לכל אדם לדון את חברו לכף זכות ולא יפרש מעשיו ודבריו אלא לטוב.

שרש המצוה נגלה הוא, כי בהשוות הדין יתישב העולם, ואם יכבד הדין את האחד מבעלי הדין על האחר יפחד בעל הריב מלהגיד כל טענותיו לפניו, ומתוך כך יצא המשפט מעקל. ובמה שאמרנו שמצוה על החכם בדברי תורה והוא איש ישר לדון בין החולקים, שזהו בכלל המצוה, כמו כן, גם בזה תועלת, כי החכם והישר, ידין דין אמת. ואם הוא היודע לא ירצה לשפט ישפטום שאר בני אדם שאינם חכמים ויטו הדין על האחד מבעלי הדין בלי ידיעה. גם במה שאמרנו שכל אדם חייב לדון חברו לכף זכות, שהוא בכלל המצוה, יהיה סבה להיות בין אנשים שלום ורעות, ונמצא שעקר כל כונת המצוה להועיל בישוב בני אדם עם ישר הדין ולתת ביניהם שלום עם סלוק החשד איש באיש.

מדיני המצוה. מה שאמרו זכרונם לברכה (שבועות לא א) ששני בעלי דין שהיה האחד לבוש בגדים יקרים והשני בגדים בלויים, אומרים למכבד הלבבישהו כמותך או לבש כמותו ואחר כך נדין ביניכם, כדי שתהיו שוין, ועכשו בזמננו לא ראינו בית דין שעשה כן. ועוד אמרו זכרונם לברכה (רמב"ם סנהדרין כא ג) שמצוה להושיבם בשוה, ולא האחד למעלה מחברו או האחד בישיבה והאחר בעמידה, רק בתלמיד חכם ועם הארץ שאמרו בהם מושיבין החכם ואומרים לעם הארץ שב, ואם לא ישב אין מקפידין על כך (שם ה"ד). ואמרו זכרונם לברכה (שם ה"ו) שאם באו לפניך הרבה דינין ויש ביניהן דין יתום ואלמנה, שמצוה להקדימן, שנאמר (ישעיהו א יז) שפטו יתום ריבו אלמנה. כלומר, שבדינם נצטוינו לזרז יותר מבדין אחרים. וכן

אמרו זכרונם לברכה (כתובות קה ב), שדין תלמיד חכם קדם לדין עם הארץ, ודין אשה קדם לדין איש, לפי שבשת האשה מרבה, וכל זה שאמרנו בכלל בצדק תשפט הוא. וענינים אלו עם יתר פרטי המצוה, במקומות מפזרים בתלמוד, ומהן הרבה בסנהדרין ושבועות [ח"מ סימן יז]. ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים, שהן חיבין לדון ולא הנקבות. ואולם גם הנקבות חיבות במה שאמרנו שהוא בכלל מצוה זו, והוא לדון החבר לכף זכות.

רלו. שלא לרגל.

שנמנענו מרכילות, שנאמר (ויקרא יט טז) לא תלך רכיל. והענין הוא, שאם נשמע אדם מדבר רע בחברו, שלא נלך אליו ונספר לו פלוני מדבר כך וכך, אלא אם כן תהיה כונתנו לסלק הנזקין ולהשבית ריב. ואמרו זכרונם לברכה (כתובות מו, א) בפרוש רכיל רך לזה וקשה לזה, דבר אחר לא תהא כרוכל, מטעין דברים והולך.

משרשי המצוה. כי השם חפץ בטובת הבריות אשר ברא וצונו בזה כדי להיות שלום בינינו כי הרכילות מביא לריב ומצה.

פרטי המצוה ורב האזהרות שהזהירונו זכרונם לברכה על הרכילות ועל לשון הרע שתפו, יתבארו במקומות מהתלמוד ובמדרשות בפזור [ה' דעות פ"ז]. ובפרוש אמרו (ערכין טו ב) בלשון הרע. שממית האומרו והמקבלו [ו] שנאמר עליו, והמקבלו יותר מכל, והזהירו הרבה עליו עד שאמרו דרך משל (ב"מ נט ב): מאן דאית [ליה] זקיפא בדקתיה, לא לימא זקוף ביניתא. ואמרו (ערכין טז א) כי בכלל אבק לשון הרע הוא המשבח חברו בפני שונאו, שנאמר (משלי כז יד) מברך רעהו וגו'.

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות, והעובר עליה ורגל על לשונו עובר על לאו, והוא כעובר על מצות מלך, ואין בו מלקות, לפי שהוא לאו שאין בו מעשה, וכמה שלוחים למקום להלקות מלבד רצועה של עגל ושל פרות. ואף על פי שאין בלאו הזה מלקות לפי שאין בו מעשה, פעמים שיש בו אפילו חיוב מיתה, כידוע בדין מוסר. וזה הדין התירו חכמים לעשות אפילו בחוצה לארץ לתקון העולם, מוטב ימות איש אחד ולא יזיק ויאבד לרבים גופם או אפילו ממונם.

ואכתב לך בני מעט ממה שיש בגמרא בענין זה, ואם תזכה לדעת תראה הכל במקומו. גרסינן בפרק הגזול בתרא (ב"ק קטז ב) ההוא גברא דאחוי כריא דחטי דבי ריש גלותא, חיביה רב נחמן לשלומה, וטעמא משום דינא

דגרמי (שם קיז ב). ודוקא שהראה מעצמו אבל מתוך האנס, פטור, וכדתניא (שם קיז, א) ישראל שאנסוהו גוים והראה ממון חברו פטור. ופרשו מורינו זכרונם לברכה, דלא סוף דבר אנסוהו בגופו אלא אפילו אנסוהו בממון שיקחו לו ממון אם לא יראה ממון חברו והראהו פטור, דכל מראה על ידי אנס פטור ואינו חייב אלא במראה מעצמו. וכן כתב הרב רבי אברהם בר רבי דוד זכרוננו לברכה. ואם נשא ונתן ביד חייב, ואפילו על ידי אנס נפשות. ואם תאמר אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש, יש לומר מי אמרינן ליה ימות? יתן וישלם קאמרינן ליה, ולא יציל עצמו בממון חברו, ואפילו בנרדף שהיה בורח מפני רודף ושבר כלים חייב, ואף על פי שלא שברן בכונה אלא בלא כונה, ובשעה שהיה בורח להנצל, וכל שכן נשא ונתן ביד שחייב בתשלומין.

ואם לאחר שהראה מתוך האנס נשא ונתן ביד, משעה שהראה רואין את הדבר כאלו נשרף ושוב אינו מתחייב עליו משום נשא ונתן, ומשום שהראה נמי אינו חייב כיון שהראה מתוך האנס כדכתיבנא. והכי אמרינן התם ההוא גברא דאחוי חמרא דרב מרי ורב פנחס בני דרב פפא, פרוש מתוך האנס. אמרי ליה דרי ואמטי, דרא ואמטי. ואסיקנא, דכיון דאוקמינהו עלויה, מקלא קליא ושוב אינו מתחייב עליו. והיכא דהראה מעצמו בלא טענת אנס חייב מיתה ותשלומין, דגרסינן התם ההוא גברא דהוה בעי דנחוי בי תבנא דחבריה אתא לקמיה דרב, אמר ליה רב לא תעבד הכי כלומר התרה בו לא הוה צאית הוה יתיב רב כהנא קמיה דרב, קם רב כהנא שמטיה לקועיה כלומר הרגו והכי מוכח הא דאמר ליה רב לרב כהנא האידנא מלכותא דפרסאי היא וקפדי אשפיכות דמים. ואמרינן נמי בגמרא (שם קיט א), גבי מאן דאבעיא לן ממון מוסד אם מתר לאבדו, ומהדרינן ליה, לא יהא ממונו חמור מגופו, אלמא דגופו מתר לאבדו, מיהו דוקא בשעת מעשה ועל ידי התראה, וכמעשה דרב כהנא, ואינו צריך שיקבל עליו התראה כשאר חייבי מיתות. ומי שמחזק למסר, נראה שהוא כמתרה ועומד, ומתר להרגו בכל שעה.

ודעת הרמב"ם זכרוננו לברכה (חובל ומזיק ח י א), שכתב בדין מוסר כך הוא, כיון שאמר הריני מוסר פלוני בגופו או בממונו ואפילו ממון קל הרי זה התיר עצמו למיתה, ומתרינן בו ואומרים לו אל תמסר, אם העיז פניו ואמר לא כי אלא אמסר מצוה להרגו, וכל הקודם להרגו זכה. עשה המוסר אשר זמם ומסר, יראה לי שאסור להרגו, אלא אם כן החזק למסר הרי זה יהרג שמא ימסר אחרים, עד כאן לשון הרב. הצריך התראה למי שאינו מחזק

למסר ושיקבל התראה, ולמי שהוא מחזק למסר נראה מתוך דבריו שאינו צריך התראה. ואין המוסר יכול לומר בשביל שפלוגי מצר לי אני מוסרו ביד גוים, שאין זה פוטרו מענשו, אבל המצר לצבור, מתר לצבור למסרו ביד גוים, וכן כתב הרמב"ם זכרוננו לברכה (שם הי"א). ואסור לאבד ממון מוסר, משום (איוב כז יז) רשע יכין וצדיק ילבש. כדאסיקנא בפרק הגזול (ק"ט א).

ר"ז. שלא לעמד על דם רעים.

שלא נמנע מלהציל נפש מישראל כשנראהו בסכנת המיתה והאבדה ויהיה לנו יכולת להצילו בשום צד, שנאמר (ויקרא יט טז) לא תעמד על דם רעך. ואמרינן בסנהדרין (עג א) תניא מנין לרואה את חברו שטובע בנהר או חיה גוררתו או לסטים באים עליו שהוא חייב להצילו בנפשו שנאמר לא תעמד על דם רעך. ולא מבעיא אצוליה בנפשיה דמחייב, אלא מטרח ומיגר נמי אגירי חייב, ועוד כללו דבותינו ז"ל באזהרה זו שלא לכבש עדות כדי שלא יאבד חברו ממון. וכן הוא בספרא (סדר קדושים ד ח) מנין שאם נודע לו עדות שאינו רשאי לשתק עליה, שנאמר ולא תעמד על דם רעך. ומנין שאם ראיתו טובע בנהר וכו'. ומנין לרודף אחר חברו להרגו, שאתה חייב להצילו בנפשו? שנאמר לא תעמד וגו'.

שרש מצוה זו ידוע, כי כמו שיציל האחד את חברו כן חברו יציל אותו ויתישב העולם בכך, והאל חפץ בישובו כי לשבת יצרה, וכבר נתבארו דיני מצוה זו במסכת סנהדרין (עג א).

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר עליה ונמנע מלהציל ויש יכולת בידו עבר על לאו, ואין לוקין עליו לפי שהוא לאו שאין בו מעשה, דקימא לן אין לוקין עליו.

ר"ח. שלא לשנא אחים.

שלא לשנא שנאת הלב אחד מישראל. שנאמר (ויקרא יט יז) לא תשנא את אחיך בלבבך. (קדושים ד ח) ולשון ספרא, לא אמרתי אלא שנאה שהיא בלב. וכמו כן בערכין (טז ב) בשנאה שבלב הכתוב מדבר. אבל כשיראה לו שנאה וידע שהוא שונאו אינו עובר על זה הלאו, אמנם הוא עובר על לא תקם ולא תטר, ועובר כמו כן על עשה, שנאמר (שם יח)

ואהבת לרעך כמוך. ומכל מקום שנאת הלב היא קשה מכל השנאה הגלויה, ועליה תזהיר התורה ביותר. שרש המצוה ידוע. כי שנאת הלב גורמת רעות גדולות בין בני אדם להיות תמיד חרב איש באחיו ואיש ברעהו, והיא סבה לכל המסירות הנעשות בין אנשים, והיא המדה הפחותה והנמאסת תכלית המאוס בעיני כל בעל שכל.

פרטי המצוה ורבי האזהרות שהזהירונו רבותינו זכרונם לברכה עליה שלא להרגיל נפשנו במדה רעה זו, מבארים בתלמוד בפזור ובמדרשים. ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. והעובר עליה וקבע שנאה בלבו לאחד מכל ישראל הכשרים עבר על לאו זה, ואין לוקין עליו, לפי שאין בו מעשה, אבל בשנאת הרשעים, אין בו אסור, אלא מצוה לשנאתם אחר שנוכח אותם על חטאם הרבה פעמים ולא רצו לחזר בהם שנאמר (תהלים קלט כא) הלא משנאיך יי אשנא ובתקוממך אתקוטט.

5.3 . ברכת האילנות

הרב בן דהאן, לוח דינים ומנהגים. יצחק ברט, מכון התורה והארץ

ברכה שמברכים בימי ניסן על פריחת האילנות

מקור הברכה

המקור לברכת האילנות מופיע בגמרא ברכות מג ע"ב:

"אמר רב יהודה: האי מאן דנפיק ביומי ניסן [=זה שיוצא ביומי ניסן] וחזי אילני דקא מלבלבי [=ורואה אילנות מלבלבים], אומר 'ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם'."

הפוסקים הרבו לדון בברכה זו:

האם ניתן לברכה דווקא בחודש ניסן או גם באייר (להלכה: ראוי לברכה דווקא בניסן);

האם חייבים לברך דווקא על האילן הראשון שרואים או שניתן לדחות את הברכה (להלכה: ניתן לברך גם על הראייה השנייה או השלישית). ועוד דיונים רבים.

"שולחן ערוך" פוסק שאין מברכים ברכה זו אלא על אילנות מלבלבים, אך "אם איחר לברך עד אחר שגדלו הפירות – לא יברך עוד" (או"ח רכ"ו, א). הסיבה להגבלה זו אינה ברורה, אך מסתבר שהיא קשורה לברכת "שהחיינו".

ייתכן שההבחנה בין שתי הברכות מבוססת על טבעו של האדם. כאשר האדם רואה אילן שפירותיו ראויים לאכילה – הרגש הראשון המתעורר בו הוא הרגש התועלתני השימושי, והוא מברך את הקב"ה על כך שזיכהו להגיע שוב לעונתו של פרי טעים זה – "שהחיינו". כאשר הפרי הבשל עומד לנגד עיניו, האדם מרוכז רק בו ובתועלת שעשויה לצמוח לו ממנו, ואינו פנוי לשעות ליופיו של האילן ולפרחיו.

אבל כאשר רואה האדם אילן שפירותיו עוד אינם גמורים – הוא פונה לצדו האסתטי, מעריך את יופיו ואת טובו ומברך את הקב"ה על שיצר אילן כה נאה: ברכת האילנות.

סדר הברכה

מברכים ברכת האילנות לכתחילה בחודש ניסן, אין מברכים את הברכה אלא על פרחי אילנות מאכל המלבליים. וצריך שיהיו לפחות שני אילנות.

סדר ברכת האילנות במנהג הספרדים:

"פתח אליהו":

מברך "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהן בני אדם",
"הללויה הללו את ה' מן השמים",
"שיר המעלות בשוב ה'",
קדיש על ישראל.

ברכת האילנות כנוסח אשכנזים

אומרים את המזמורים הבאים:

תהלים כט

תהלים קכו

תהלים קמח

תהלים קכב

ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, שלא חסר בעולמו דבר, וברא בו בריות טובות ואילנות טובים ליהנות בהם בני אדם.
יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שתעלינו בשמחה לארצנו, ותטענו בגבולנו, ושם נקיים מצות תרומות ומעשרות וכל מצות התלויות בארץ אשר הנחלת לאבותינו, היא ארץ זבת חלב ודבש, ארץ נחלי מים

עינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר, ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון, ארץ זית שמן ודבש, כאשר צויתנו בתורתך על ידי משה עבדך. אנא ה', למען שמך הגדול, הגדל חסדך עמנו, וקיים לנו את הדבר אשר הבטחתנו ע"י משה עבדך:

ונתתי גשמיכם בעתם, ונתנה הארץ יכולה, ועץ השדה יתן פרו: והשיג לכם דיש את בציר, ובציר ישיג את זרע, ואכלתם לחמכם לשבע, וישבתם לבטח בארצכם:

וקיים בנו את הדבר אשר הבטחתנו ע"י ישעיה נביאך: ביום ההוא יהיה צמח ה' לצבי ולכבוד, ופרי הארץ לגאון ולתפארת לפליטת ישראל:

ונאמר:

ובנו בתים ויָשְׁבוּ, ונטעו כרמים ואכלו פרים: וקיים בנו אשר הבטחתנו על ידי עמוס נביאך: הנה ימים באים, נאם ה', ונגש חורש בקוצר, ודורך ענבים במושך הזרע, והטיפו ההרים עסים, וכל הגבעות תתמוגגנה: ושבתתי את שבות עמי ישראל. ובנו ערים נשמות ויָשְׁבוּ, ונטעו כרמים ושתו את יינם, ועשו גנות ואכלו את פריהם:

וקיים בנו אשר הבטחתנו ע"י יחזקאל נביאך: והרביתי את פרי העץ ותנובת השדה, למען אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגויים:

ונאמר:

ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה, כל עץ מאכל לא יבול עלהו ולא יתום פרו, לחדשיו יבכר, כי מימיו מן המקדש המה יוצאים, והיה פרו למאכל ועלהו לתרופה.

יש שנהגו לאומרה בסדר אחר המובא בסידורים. יש שנהגו לברך ברכה זו ביום ראשון של חוה"מ פסח.

6.1 . שלום לעם / מבט לחיים למות בשביל מדליה / הרב אבי בן אבנר

הנצנוץ המבהיק משביל העפר, עורר את תשומת לבו והוא התקרב לבחון את החפץ מקרוב. הרוזן דה קפלו שליטה של לימוז' התכופף והרים מדליה יוקרתית. המדליה הייתה נראית עתיקה והייתה משובצת ביהלומים, היה ניכר כי המציאה שנפלה לידיו בעלת ערך כספי והיסטורי, והוא הכניס אותה לכיסו. 'מדליה יקרה שכזאת, תציב אותי במקום של כבוד בין אנשי האצולה ותעלה את ערכו של אוסף היהלומים שברשותי עשרת מונים' שמח הרוזן על המציאה.

השמועה על המדליה שנמצאה בידי הרוזן מלימוז' התפרסמה במהירות. הרוזן לא טרח להסתיר את המדליה ונהג לענוד אותה בגאווה באירועים חגיגיים. רבים מהרוזנים ושליטי האצולה חמדו לעצמם את המדליה היקרה וקיוו לנפילתו של הרוזן, כדי שיוכלו להניח את ידיהם על המדליה היקרה. השמועה הגיעה אף לאזניו של מלך אנגליה ריצ'רד הראשון המכונה בפי כל ריצ'רד לב הארי, שהיה מצביא עטור תהילה ושבע ניצחונות. ציפור קטנה דאגה ללחוש באזניו של המצביא היהיר, כי המדליה דומה למדליה שאותה ענד אביו המלך הנרי השני בקרבות שניהל בוילס. השמועה הספיקה בשביל המלך האנגלי להכריז על המדליה כאחד מאוצרותיו הפדטיים. על אף שריצ'רד היה בדרכו חזרה מהמלחמה עם מלך צרפת,

ולאחר מסע הקרבות שניהל בארץ ישראל במסעי הצלב, הוא לא היסס לרגע. הוא הריץ שליח מהיר לטירתו של הרוזן מלימוז, כדי להבהיר שהמדליה אותה מצא הרוזן שייכת לריצ'רד לב הארי. השליח הודיע בשמו של מלך אנגליה שעל הרוזן להשיב אותה במהירות האפשרית לבעליה והציב אולטימטום של שלושים יום כדי להעביר את המדליה לרשותו. 'אני אחכה בקרבת מקום, עד שהרוזן יעביר לידי את המדליה' הודיע השליח בתקיפות.

הרוזן מלימוז' התייחס בזלזול להודעתו של השליח האנגלי: 'אתה יכול למסור למלךך בשמי שלא יחשוב שכל מה שנראה כשייך לו, הוא צריך לקבל. אינך צריך להמתין כאן בצרפת, אתה יכול לעשות את דרכך בחזרה...'. גירש הרוזן את השליח מטירתו. כאשר התייצב השליח בארמון וסיפר על תגובתו המזלזלת של הרוזן מלימוז' כעסו של ריצ'רד הרקיע לשחקים. הוא גייס במהירות את טובי הלוחמים שעמדו לרשותו ויצא להוציא בכוח את המדליה מידיו של הרוזן. הלה התבצר בטירתו וריצ'רד הודיע חגיגית לאנשי האצולה המקומיים שבאו לקבל את פניו, כי בתוך ימים ספורים יצא הרוזן על ברכיו בתחנונים ויעניק לו את המדליה המבוקשת. ריצ'רד לב הארי היה אז בשיא תהילתו כמצביא עטור ניצחונות, לאחר שכבש את עכו וירושלים וקנה לעצמו שם כמצביא הגדול ביותר שקם אי פעם לאנגליה. הזלזול המופגן שהפגין הרוזן מלימוז' לבקשתו, הרתיח את זעמו עד להשחית. המצור סביב טירתו של הרוזן היה הדוק ביותר וכניעתו הייתה עניין של ימים ספורים, כל בר דעת הבין שהרוזן לא יעז לצאת מן הטירה ולהילחם פנים מול פנים נגד ריצ'רד לב הארי ולוחמיו האבירים. ריצ'רד היה כה בטוח בניצחונו, עד שאפילו לא טרח ללבוש את שריון הקרבות שלו כאשר היה יוצא מדי ערב לסייר סביב הטירה הנצורה ולפקד על חייליו.

באחד הלילות, התייצב פרש בהול באוהל המלכותי. ריצ'רד שסיים את הסיור היומי והתכוון לשינה, תהה למראהו של הפרש ומיהר לשמוע את המתרחש: 'אדוני המלך, נשלחתי על ידי מפקד המשמר שסביב הטירה.

זיהינו כי בשעות האחרונות אנשיו של הרוזן משנים עמדות, נראה כי הם הולכים לצאת מן הטירה ולנסות לתקוף אותנו בחסות הלילה...
זעמו של ריצ'רד התעורר מחדש, לא דיי בכך שהרוזן אינו מוכן להיכנע אלא הוא עוד מנסה להילחם בו ולתקוף את אנשיו! הוא הורה לשלישו, להכין את הסוסים. לבש עליו את בגדי הקרב כאשר אינו טורח ללבוש את השריון ויצא בדהרה אל הטירה. כשהגיע לחייליו, היו הללו עסוקים בשיפור עמדותיהם, להבי חרבות נצנצו מעל שער הטירה והיה נראה כי אנשיו של הרוזן הולכים לפרוץ בכל רגע בקרב פנים מול פנים. בעודו נותן הוראות אחרונות לחייליו, החלו להתעופף מכל עבר חיצים שנורו מצריחי הטירה. חייליו של ריצ'רד השיבו מלחמה שיערה וקרב הקשתים נמשך ללא הכרעה, שני הצדדים נלחמו אל תוך הלילה ללא השגת יתרון ברור האחד על רעהו. באחת מהפוגות הקרב יצא ריצ'רד החוצה מהמחסה כדי לסקור את עמדות לוחמיו. הניצחון לדעתו היה מובטח והוא זלזל ביכולותיהם של אנשי הרוזן. הוא התקרב לעמדות חייליו כשחץ פלדה שנורה על ידי אחד הקשתים פגע בו בצווארו. הפגיעה הייתה מדויקת, ריצ'רד לב הארי המצביא הבלתי מנוצח נפל ארצה כשהוא מתבוסס בדמו. חייליו ניסו להגיש לו עזרה, אבל לאחר מספר שעות מת ריצ'רד מול שער הטירה של הרוזן מלימוז'. המלך שהפך לאגדה בקרב אזרחי אנגליה, המצביא שקנה לעצמו תהילה עולמית מת בקרב על המדליה, כיוון שסירובו של הרוזן להעניק לו את המדליה פגע בכבודו...

*

סיפור אמיתי זה ממחיש לנו את מאמר חז'ל 'הקנאה, התאוה והכבוד – מוציאים את האדם מן העולם'. ריצ'רד לב הארי שנחשב לאחד המלכים עטורי הניצחונות, סיים את חייו בהפסד בקרב, רק משום שחמד מדליה שמצא אותה מישהו אחר. ברגע שנלמד לשמוח בחלקנו, לדעת שבסופו של דבר נקבל רק את מה שמגיע לנו, נוכל להימנע ממצבים שכאלו, לעבוד על המידות הרעות שטמונות בנו ולהיבנות כאנשים מוסריים וערכיים.

6.2 . סיפור לשבת

עצת הזקן והינשוף החכם / אריק סגל

המלך לוואי הרביעי היה ידוע כמלך חכם ונבון. המלך נודע בקרב האנשים כמלך מסור, שקשוב למצוקת האזרחים. כדי לדעת מהי דעתו של האיש הפשוט מן השורה, היה נוהג המלך לצאת אל העם שבשדות ולהסתובב בערים השונות, כדי להתבונן מקרוב בחיי האזרחים. באחד הימים הסתובב המלך בשוק המקומי שבעיר הבירה, כשהוא נהנה לשמוע את התגרנים מכריזים בקול על סחורתם המשובחת. המלך הסתובב בין דוכני השוק, כשלפתע התגלה לעיניו מחזה מוזר: איש קשיש ובא בימים יושב על גבי מחצלת כשהוא עוטה לגופו גלימה ארוכה וכובע מחודד. לפניו היה מונח ינשוף כשהוא קשור למקל. פנה המלך אל הזקן ואמר: 'סבא חביב, הלא אנו מצויים בשוק וכולם מציגים את מרכולתם, האם אתה מציע משהו למכירה מלבד הינשוף שלמרגלותיך?!

'הינשוף אינו למכירה' אמר הזקן. 'הינשוף מייצג את החכמה, ואני מוכר עצות חכמות, עצות טובות לחיים לכל המעוניין...'

סקרנותו של המלך התעוררה והוא שאל: 'זמה מחירן של העצות?!

תלוי בטיב העצה. יש עצות ששווין הוא פרוטות אחדות, ויש כאלו השוות יותר. ישנן גם עצות חכמות במיוחד שעבורן תידרש לשלם דוקט שלם של

זהב, השיב הזקן, והוסיף כי ישנו תנאי אחד לרכישת העצות. על הקונה לשלם את הסכום המלא מראש, ואין הוא רשאי לדרוש בחזרה את כספו – אף אם העצה אינה מוצאת חן בעיניו.

חייך המלך בליבו וחשב כי לא יזיק לו להשתתף במשחק של הזקן. ופנה אל הזקן: 'סבא, אני אדם עשיר והפרוטה מצויה בכיסי, אשלם לך דוקט שלם של זהב ואמור לי את הטובה שבעצותיך...'

נטל הזקן את הדוקט מידיו של המלך, בדק כי הוא אכן מזהב, הרהר עמוקות ולאחר דקות ארוכות שנדמו כנצח ביקש הזקן מן המלך להתכופף ולחש באוזנו: 'דע לך בני, כי כעת אני מלמד אותך את הטובה שבעצותיי והיא: 'עשה את אשר תעשה – אך חשוב תמיד על התוצאה...'

הזקן סיים את דבריו והמלך נפרד ממנו לשלום. שב בחשאי לארמונו, לבש את בגדי המלוכה וחזר לענייני המלוכה התובעניים, כשלצדו שני יועצים נאמנים ומסורים, היועץ המדיני, והיועץ הכלכלי. שניהם ייעצו למלך בשאלות המדיניות החשובות הנוגעות לצבא ולהתנהלות כלפי המדינות השכנות, ובשאלות הנוגעות לאוצר המדינה ולהתנהלות הכספית של הממלכה. המלך לוואי סמך על שני יועציו לחלוטין ונהג ליישם את עצותיהם החכמות.

ביום שלמחרת, הופיע בארמון המלוכה הספר כדי לספר את המלך כמנהגו בכל תחילת חודש. המלך התיישב על הכיסא והספר החל להכין את התער, שבו נהג לגלח את שערותיו של המלך. בעוד הספר מכין את כלי עבודתו, נתקף המלך בהרהורים והחל לחשוב על עצתו של הזקן שמכר לו עצה בעד דוקט של זהב וניסה להבין את כוונתו העמוקה של הזקן בדברים. 'עשה את אשר תעשה – אך חשוב תמיד על התוצאה'. חזר המלך בקול על העצה, כשהוא תוהה על כוונתו של הזקן. לפתע פרץ הספר בבכי והתער נשמט מידי הרועדות. הוא כרע ברך לפני המלך והתחנן לפניו כי לא יהרוג אותו, מאחר ואינו אשם בתכנון המזימה. המלך שהבין שמשוה מתרחש לנגד עיניו, פנה אל הספר בתקיפות ואמר: 'קום,

עמוד על רגליך! ספר הכול מתחילה ועד סוף, אבוי לך אם תחסיר אפילו פרט אחד!

בקול רועד ובעיניים מושפלות תיאר הספר לפני המלך כיצד שכרו אותו יועציו הבכירים, היועץ המדיני והכלכלי כדי לרצוח את המלך בשעת התספורת, על ידי שיסוף גרונו בתער הספרים. הוא נשבע לפני המלך כי לא רצה להשתתף ברצח מלכו האהוב, אך היועצים הציעו לו סכום כסף גדול ואיימו עליו כי אם לא ישתתף בקנוניה, הם ימצאו שליח אחר ויבוא יום והוא ישלם על סירובו להשתתף במזימתם. 'כשנטלתי את התער החד, ורציתי להתנקש בחייך – המלך' אמר הספר, 'שמעתי אותך אומר 'עשה את אשר תעשה, אך חשוב תמיד על התוצאה' והבנתי כי אתה יודע הכול ושיהיה עליי לשלם על המעשה הנפשע...'

המלך שראה את חרטתו הכנה החליט לפטור אותו מעונש, שומרי הארמון נשלחו לביתם של היועץ המדיני והכלכלי. באופן לא מפתיע שהו שני היועצים בביתו של היועץ המדיני ותכננו את הימים שאחרי ההפיכה. היועצים שהיו בטוחים שמזימתם צלחה, שאלו את השוטרים האם המלך עדיין בחיים. בתגובה לשאלתם, נתנו החיילים אזיקים על ידיהם והובילו אל המקום הראוי עבורם – בית הכלא...

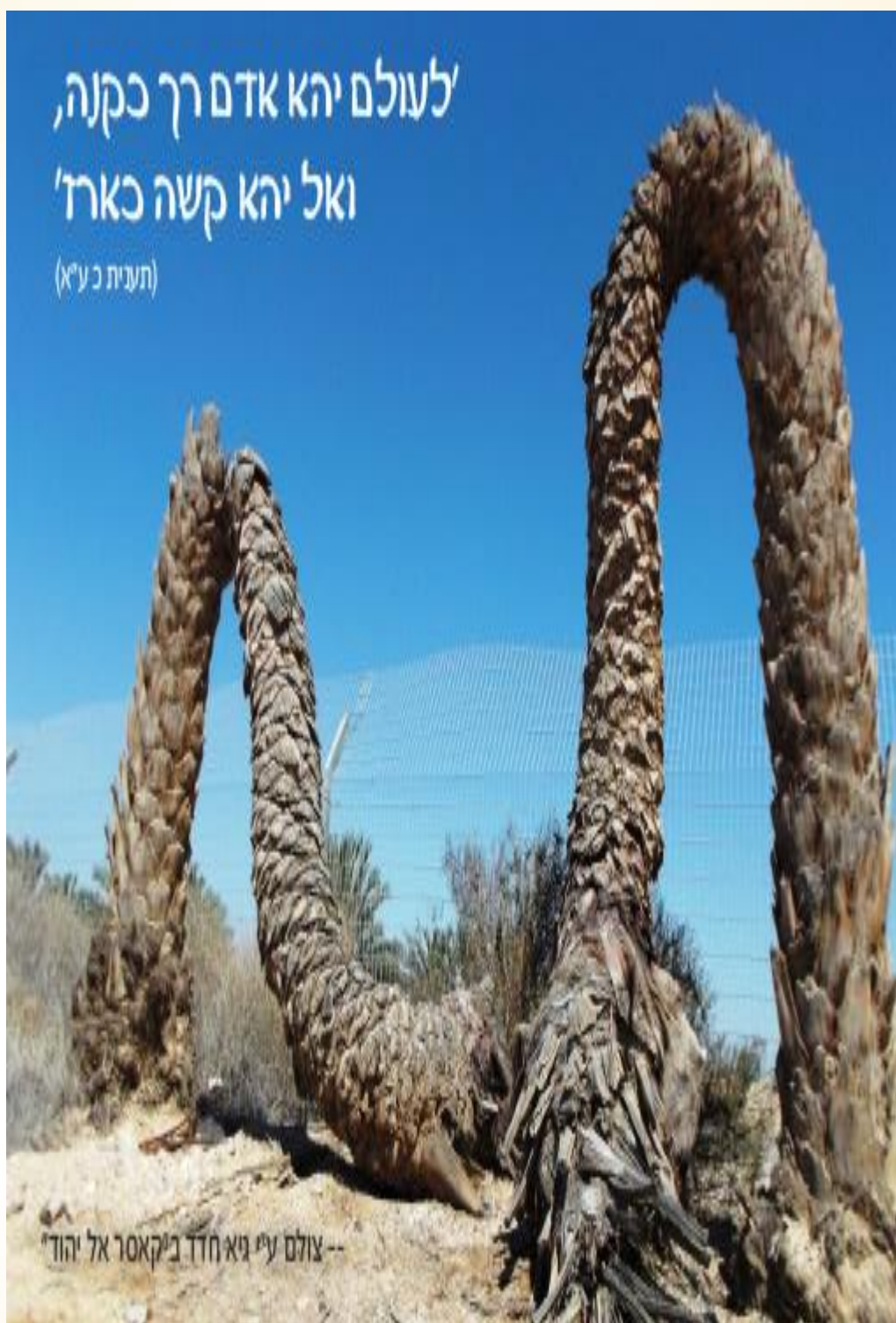
****

'עשה את אשר תעשה, אך תמיד חשוב על התוצאה' זו לא רק סתם עצה טובה שהצילה את חייו של המלך, אלא כלל לחיים הנוגע לכל אחד מאתנו. בפרשת השבוע מתארת התורה את ענשו של המצורע שיוצא משלושת המחנות ועליו לשבת מחוץ למחנה, עד שתעבור צרעתו מעליו. חז"ל לימדו אותנו כי עוון הצרעת בא בעטיו של עוון לשון הרע. כאשר אדם מדבר על האחרים, ואינו חושב על התוצאה שיכולה לצאת מדבריו, באה עליו הצרעת שמוציאה אותו מחוץ לתחום, כדי שיהיה לו זמן לחשוב על מעשיו ולהתחרט על הדברים שהוציא מפיו.

לעולם יהא אדם רך כקנה,

ואל יהא קשה כארז'

(חנניית כ' ע"א)

-- צולם ע"י גיא חדד ב'קאסר אל יהוד'

7. החיים הבריאים

חשיבותם התזונתית של האגוזים אסנת עופר וטובה קראוזה, דיאטנית קלינית

לא רק מצות וקניידלעך מככבים בחג הפסח: אגוזים הם אחד המזונות המזוהים ביותר עם החג. אילו מהם מומלצים, כמה קלוריות הם מכילים, ומה עוד יש בהם?

משחקים באגוזים, וגם אוכלים

לא רק מצות וקניידלעך מככבים בחג הפסח: אגוזים הם אחד המזונות המזוהים ביותר עם החג. על פי המנהג, אגוזים משמשים כמשחק ילדים. ואולם מלבד משחקים, אנחנו גם אוהבים לאכול מהם ולהשתמש בהם בהכנת מאפים כשרים, עשירים ונטולי קמח-חמץ. לפי ההגדרה הבוטנית משפחת האגוזים כוללת פקאנים, אגוזי מלך ואגוזי לוז. ואולם מבחינה קולינארית ותזונתית אנחנו נוטים לצרף למשפחה גם אגוזי ברזיל ומקדמיה (שהינם זרעים), בוטנים – שנקראים בשם "אגוזי אדמה" למרות שמבחינה בוטנית הם דווקא קטניות, ובן פיסטוקים, קשיו, שקדים וקוקוס.

עיקר חשיבותם התזונתית של האגוזים, בהגדרתם הרחבה, בהיותם מקור מצוי לשומנים "טובים".

ובמיוחד לשומן חד-בלתי-רווי ולחומצת שומן אלפא-לינולנית, ששייכת למשפחת אומגה-3. לכן אגוזים מומלצים כמקור לחומצת השומן החיונית והחשובה הזו.

"חומצת השומן מסוג אומגה 3 וכן שומן חד-בלתי-רווי חיוניים לבריאות הלב וכלי הדם. בנוסף, אגוזים למיניהם עשירים בוויטמין E ובמינרלים שונים, בסיבים תזונתיים וגם משלימים את צריכת החלבון, לכן מומלצים לצמחונים ולטבעונים. יתרון חשוב נוסף, הוא שאגוזים מפחיתים את האינדקס הגליקמי של מזונות – מכיוון ששומן מאט את קצב ריקון הקיבה. אכילת אגוזים, ובמיוחד אם משלבים את אכילתם באכילת פירות, יכולה להאט את קצב עליית הסוכר בדם וכן להגביר את תחושת השובע", חשוב לציין, כי מדובר באכילת אגוזים בצורתם הטבעית, ולא כשהם קלויים או קלויים ומומלחים. עם זאת, צריך כמובן לזכור שאגוזים עשירים מאוד בקלוריות ולכן צריך לאכול מהם במידה. בנוסף, אסור לילדים לפני גיל 5 לאכול אותם בצורתם השלמה, מחשש לחנק.

אילו אגוזים עשירים באילו רכיבים תזונתיים?

בוטנים, פיסטוקים ושקדים – עשירים בחלבון: צמחונים או מי שממעטים לאכול מוצרים מהחי, יכולים ליהנות מתוספת של חלבון, בזכות אכילתם.

אגוזי מלך: הם העשירים ביותר בחומצת שומן מסוג אומגה-3 (חומצה לינולנית), והכמות שהם מכילים גבוהה משמעותית לעומת סוגי אגוז אחרים.

אגוזי מקדמיה ואגוזי ברזיל: הם עשירים ביותר בשומנים רוויים, שכידוע אינם מומלצים לבריאות הלב וכלי הדם. ואולם המקדמיה עשיר מאוד גם בחומצת שומן חד-בלתי-רוויה, ושדווקא מומלץ להרבות בצריכתה.

שקדים: עתירי סידן, ומכילים כמויות שגבוהות פי שניים עד חמישה לעומת אגוזים אחרים.

אגוזי ברזיל: נחשבים גם מקור מצוין לסלניום ולמגנזיום.

פיסטוקים: מקור מצוין לאשלגן.

פיסטוקים פקאנים, אגוזי לוז ושקדים: עשירים בסיבים תזונתיים לעומת סוגי אגוזים אחרים.

ומה עם הקלוריות?

לפניכם טבלת הקלוריות ל-100 גרם אגוזים טבעיים, שאינם קלויים וללא קליפה. מצאו את ההבדלים:

אגוזי מלך	פיסטוק	פקאן	בוטנים	מקדמיה	לוז	קשיו	ברזיל	שקד
650	570	690	590	720	630	570	660	580

8. אירועים היסטוריים שקרו בשבוע הזה

ז' ניסן רמ"ה 1.4.1485 הרב עובדיה מברטנורא עולה לארץ ישראל
ר' עובדיה מברטנורא נחשב כגדול פרשני המשנה, נולד בשנת 1450 באיטליה בעיר ששמה ברטנירו (ומכאן שמו). ר' עובדיה מברטנורא היה ציוני גדול ולכן בגיל 35 החליט לעלות לארץ ישראל. מסעו שהיה דרך מצרים ארך כשנתיים וחצי ולבסוף הגיע לירושלים שם נתקל בעוני רב של היהודים. באותם שנים שלטו בדלת העם קבוצת אישים שכוננו בשם: "זקנים", והללו התעמרו באכזריות בעם כמוכסים בגביית מס מטעם השלטונות, ומפאת התנהגותם שלא כהוגן התדלדלה הקהילה היהודית בירושלים, כשרבים נוטשים את העיר.
ר' עובדיה מברטנורא היה בעל אמצעים משלו, ולא נזקק לאותם בעלי שררה. בנוסף שינה את כל היחס אל בני הקהילה כבר בעצם הופעתו במקום, מיד עם בואו התבשר על ידי אותם "זקנים" שפטור הוא מאותו מס קצוב לגולגולת בשנתו הראשונה למגוריו בעיר ירושלים. ר' עובדיה מברטנורא התערב בכל תחומי הציבוריות הירושלמית והחל ביוזמות חדשות להעלות את קרנה של העיר, ייסד קרנות צדקה וחסד, עם קשריו מחו"ל הביא נדיבי עם לעזור לבני ירושלים בתרומות הגונות, וקבע בבתי כנסת שיעורים תורניים ודרשות לקהילה ואף שימש כדוגמא אישית לכל, ולפי תיאורו: "נעשיתי קובר מתים בירושלים, כי לא ימצא בה נושאים מתים והולכי אחרי המטה"
מאמציו נשאו פרי ותוך כמה שנים כבר מנה הישוב הירושלמי כמאתיים בעלי בתים, אפילו את מסי המלך העביר למסלול הוגן יותר, עד אותה תקופה היו משלמים מס גולגולת בשם: "גזיזה" בתשלום של 400 דוקאטי. מס זה חולק בצורה שווה בין כל בני הקהילה העניים ועשירים כאחד ועקב השתדלותו נקבע "מס פרוגרסיבי" (לפי גודל ההכנסה, כמו מס הכנסה כיום), עם 3 מדרגות מס: לעשירים לבינוניים ולעניים.
מסיבה שאיננה ידועה נאלץ לעזוב את ירושלים לתקופה מסוימת לעיר האבות חברון, ולפי אחת ההשערות ידם של "הזקנים" היתה בדבר" אנו מוצאים באיגרותיו "בשנת ר"ו הלכתי לחברון וגרתי בה ימים רבים, עד אשר היתה ישיבתה חביבה אלי כמעט יותר מירושלים, להיות היהודים בה מעטים וטובים, ואינם כאנשי ירושלים". אחרי תקופה מסוימת, בשנת תנ"ו חזר ר' עובדיה

לירושלים, והחל לנהל את חיי היהודים בירושלים כפי תיאור תלמידו. הרדב"ז מכנהו: "ראש לכל רבני ירושלים, כל חכמי צרפת ספרד ואשכנז שבירושלים, היו יושבים לפניו כפופים לו".

ר' עובדיה היה דורש פעמים בחודש בדברי תורה שהחידוש היה שהעביר שיעורים אלו בעברית. מתוך האגרות שכתב ניתן ללמוד על מצבם של היהודים בארץ ישראל ככלל ובירושלים בפרט. בירושלים סיים ר' עובדיה מברטנורא לסיים את פירושו על המשנה, פירוש שנחשב עד היום לפירוש המרכזי של המשנה. שתיים עשרה שנה חי ר' עובדיה מברטנורא בירושלים נפטר ונקבר בפאתי עיר דוד בירושלים למרגלות הר הזיתים.

ז' ניסן תרצ"ו 30.3.1936 תחנת השידור הראשונה בארץ ישראל הוקמה על ידי המנדט הבריטי

תחנת הרדיו הוקמה על ידי שלטון המנדט על מנת לשדר בעיקר חדשות. במקביל לשידורים אלו הוקמו רשתות שידור על ידי המחברות אשר העבירו את תמונת המצב האמיתית ולא היו משדרים "חדשות מטעם". עם קום המדינה, הפך הרדיו לחלק ממערך ההסברה הממשלתי – תחילה תחת משרד הפנים, ולאחר מכן כמחלקה במשרד ראש הממשלה. בתחילה נקרא הרדיו הממלכתי "קול ירושלים" ובשנת 1950 הפך להיות "קול ישראל". בשנות השבעים, עם הופעת הטלוויזיה, נקראו השידורים "שידורי ישראל" וכמה שנים לאחר מכן, הוחזר השם והיה ל"קול ישראל".

בתחילת דרכו, עבד הרדיו תחת פיקוחו של ראש הממשלה הראשון, דוד בן גוריון שראה ברדיו מכשיר לגיוס לאומי, להתגייסות עממית ולהרמת מוראל ומשרדו שלט ברדיו ביד רמה. שני עוזרי ראש הממשלה, טדי קולק ויצחק נבון, שלטו בפועל בתוכן השידורים, והכתיבו הודעות וידיעות להנהלת הרדיו שישבה במשרד ראש הממשלה וכן עסקו בתיקון שגיאות עברית לקריינים. ברבות הימים הפך קול ישראל לישות עצמאית אם כי הממשלה עדין ממנה את המנהלים. כיום ישנם מספר רשתות במסגרת קול ישראל ובהם רשת א' רשת ב' רשת ג', קול המוסיקה, ערוץ 88 והרדיו האיזורי. עד לפני מספר שנים מי שרצה להתקבל ולעבוד כקריין ברדיו היה נאלץ לעבור בחינות רבות ורק לאחר סינון רציני נבחרו הקריינים אשר דיברו עברית צחה ונכונה, בשנים האחרונות עם פתיחת התחרות לרדיו האזורי חדלה העברית מלהיות השפה התקינה של המגישים

ז' ניסן תשל"ג 9.4.1973 מבצע "אביב נעורים"

כחלק מהכרזת מלחמת החורמה במחבלים בעיקר לאחר רצח 11 הספורטאים במינכן הוחלט על פגיעה בראשי המחבלים ששהו בבירות וכן בבסיסי המחבלים בעיר לצורך כך הוקם כח שהיה מורכב מאנשי סיירת מטכ"ל, אנשי הקומנדו הימי וכן חיילים מחטיבת הצנחנים. כמהלך מקדים לקראת המבצע הגיעו אנשי המוסד וחלק ממפקדי הסיירת לביירות, שכרו מכוניות וחיכו לכח העיקרי על שפת הים. בראש המבצע עמד אהוד ברק (לימים הרמטכ"ל וראש ממשלה) אשר לפי פרסומים שונים התחפש לבחורה בלונדינית. כשהכוחות נחתו הובילו אותם לנקודות היעד ובהם: המפקדה הראשית של אירגון החזית העממית, דירות המגורים של ראשי המחבלים, בתי מלאכה ומוסכים של המחבלים. במבצע נהרגו 2 מחיילינו וכ-50 מחבלים ובהם שלושה מראשי אירגון המחבלים.

ח' ניסן תש"ד 22.3.1944 הועלו לגרדום במצרים אליהו חכים ואליהו

בית צורי

כחלק ממדיניות מחתרת הלח"י (לוחמי חרות ישראל) להמשיך ולהלחם השלטון הבריטי הוחלט על התנקשות בלורד מוינן שהיה ידוע כאנטי ציוני ואשר נתמנה למיניסטר המדינה במזרח התיכון, וממקום מושבו בקהיר היה אחראי לביצוע מדיניות "הספר הלבן". לצורך המבצע נבחרו אליהו חכים ואליהו בית צורי. הפעולה הצליחה ואולם חברי הלח"י נתפסו והועמדו למשפט במצרים, הורשעו ונשפטו למוות בתלייה. עדים שהיו נוכחים בזמן התלייה סיפרו שיצאה נשמתם תוך כדי שירת התקווה. אליהו חכים ואליהו בית צורי נקברו בבית העלמין במצרים. גופותיהם הוחזרו במסגרת חלופי שבויים בשנת 1975. סיפר הרב וויס, מי שהיה הרב הראשי הצבאי מפי איש הרבנות הצבאית שהיה נוכח, שבעת החזרת הארונות היה על כל ארון שלט עם שמו של הנפטר. במעמד זה נכחו יצחק שמיר, ראש הממשלה לשעבר ומפקד הלח"י וגאולה כהן, שהיתה קריינית של תחנת הרדיו המתרתית של הלח"י "קול ציון המשתחררת" וכאשר נפתחו הארונות התברר שגופותיהם נשמרו כמעט בשלמותם ואז שמו לב שהכיתוב על הארונות לא תואם את הגופות ואכן לאחר הזיהוי תוקן המצב והם נקברו בבית הקברות הצבאי בהר הרצל

ט' ניסן תשכ"ט 28.3.1969 נפטר "רב האסירים" הרב אריה לוי

הרב לוי נולד בשנת ב-ו' בניסן תרמ"ה (1885) ברוסיה ובגיל צעיר נתפס לרעיון הציוני ועלה לבדו לארץ ישראל. וכך הוא כתב על רגע מרגש זה "והנה בראותי מרחוק את ארץ הקודש אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו, נעשיתי לאיש אחר לגמרי. נרעשתי ברגש נורא מאוד מרוב שמחה ועיני זלגו דמעות. אמרתי אמותה הפעם, אשר זיכני השי"ת להיכנס לארץ אבות. .... ירדתי על החוף ודרכתי על אדמת הקודש, הרגשתי על כל צעד ושעל שאני דורך בכף רגלי על אדמת הקודש".

כאן הפך לאחד מתלמידיו הנאמנים של הרב הקוק וכל דרכו ואמונתו היה בקשר שבין עם ישראל, ארץ ישראל ותורת ישראל. כל זמנו ומרצו היו קודש להיטיב עם הבריות, לעזור לנצרכים, לתמוך בחלכאים ונדכאים (כגון בבית החולים למצורעים בשכונת טלביה בירושלים), לעודד ולהמריץ חלשים ולהיות אוזן קשבת לכל אדם. את כינויו כ"רב האסירים" קיבל כשלקח על עצמו להיות רב לכל האסירים ובעיקר לאסירי המחתרות. מסופר על הרב כשאשתו חשה כאבים ברגלה וכשהלכו למרפאה אמר הרב לוי לרופא "שהרגל שלנו כואבת" לאחר מלחמת השחרור הושבו לישראל מהשבי הירדני גופותיהם של ל"ה החיילים שנהרגו על ידי פורעים ערבים מכפר צוריף כשהם בדרכם לסייע לגוש עציון הנצור, בשל פגעי הזמן לא הצליחו אנשי הרבנות הצבאית לזהות מי הוא כל אחד מבין ל"ה הגופות ונשארו 12 גופות לא מזוהות. על פי המסופר בספרו של שמחה רז "איש צדיק היה" הגורל נערך על פי קביעתו של רבה של ירושלים הרב צבי פסח פרנק, שסבר כי יש הצדקה לכך. לפי תיאורו, בעת עריכת הגורל, לאחר שהופיעו מספר פסוקים כלליים כמו "בקרובי אקדש", ו"לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה" שרומז על הל"ה, החלו להופיע אחד עשר פסוקים הרומזים לסדר הקבורים, כמו "וממטה בנימין בגורל" (יהושע כ"א ד) כרומז לחלל בנימין בוגלבסקי, "הלוא בן ימיני" (שמואל א כ"א) כרומז לחלל עודד בן ימיני, וכיוצא בזה. ואכן לפי התשובות שעלו בו נקבע של מי הגופות ולפי תוצאות אלו הובאו הקדושים לקברם.

ר' אריה לוי נפטר ביום ששי לאחר הצהרים ונקבר בבית הקברות בסנהדריה. רוב חייו התגורר ר' אריה לוי בדירת חדר צנועה בשכונת משכנות ישראל בירושלים ולאחר פטירתו הוסב שם הרחוב לשמו ונקרא רחוב "רבי אריה" וגם זאת בהתאם לצניעותו

י' ניסן תשמ"ד 12.4.1984 פרשת "קו 300"

קבוצה של ארבעה מחבלים פלסטינים בני 17 חטפה באיומי סכין אוטובוס של "אגד" בקו 300 שנסע מתל אביב לכיוון אשקלון על כביש החוף ובו 25 נוסעים. בדרך שיחררו החוטפים אשה בהריון אשר הזעיקה את כוחות הבטחון. בבוקר שלמחרת עצרה יחידה של סירת מטכ"ל את האוטובוס בצפון רצועת עזה, בקרבת מחנה הפליטים דיר אל בלאח. לאחר עצירת האוטובוס פרצו אנשי הסיירת אל תוכו. על הפעולה פיקד קצין צנחנים וחי"ר ראשי תת-אלוף יצחק מרדכי. במהלך הפריצה וההשתלטות על האוטובוס, נהרגה החיילת אירית פורטוגז ונפצעו מספר נוסעים.

שניים מן המחבלים נהרגים במקום, ואילו שני הנותרים נתפסים ומוכים על ידי החיילים על מנת להממם, מחשש שיפעילו מטען נפץ שהיה ברשותם. שני המחבלים נלקחים לחקירה בשדה סמוך, על פי העדויות הראשוניות נראה איציק מרדכי כשהוא מכה את המחבלים על מנת לקבל מידע. לאחר מכן מועברים המחבלים לידי השב"כ בראשות אהוד יתום. בדרך מקבל יתום הודעה מראש השב"כ דאז, אברהם שלום, להרוג את השניים. עיתון חדשות בניגוד להוראת הצנזורה פרסם את העובדות וכן את צילום של המחבלים בעודם בחיים ולכן בהוראת בית המשפט לאחר תביעת הצנזורה נסגר העיתון למספר ימים. בעקבות הפירסומים מינה שר הביטחון משה ארנס וועדת חקירה בראשות האלוף (מיל) זורע כשבועדה יושב גם נציג השב"כ יוסי גינוסר. במהלך החקירה ניסו אנשי השב"כ (באמצעות יוסי גינוסר) להעלים ראיות וכן לטפול את האשמה על איציק מרדכי שהיה מפקד הכח שהשתלט על האוטובוס. סוף הפרשה היה שאנשי השב"כ קיבלו חנינה גורפת ואיציק מרדכי זוכה מאשמה.

י"א ניסן ה' ל' 11.4.1279 נפטר הרמב"ן (רבי משה בן נחמן)

הרמב"ן היה מגדולי ישראל ומחשובי הפרשנים בימי הביניים. הוא נולד ופעל בספרד הנוצרית. כמו כן היה הרמב"ן רופא ופילוסוף, מנהיג דתי, יועץ למלך ומראשוני החכמים שעסקו בקבלה. בגיל 69 נאלץ בפקודת מלך ספרד להתייצב לוויכוח עם מומר נוצרי. בעקבות הוויכוח והספר שכתב על הוויכוח, נאלץ הרמב"ן להימלט מספרד, והחליט לעלות לארץ ישראל בשנת 1267. בארץ ארגן את הקהילה היהודית בירושלים ובעכו שם ייסד ישיבה והשלים את פירושו הגדול לתורה. הטיף כל ימיו ליישוב ארץ ישראל (בספריו ובמכתביו הרבים) ולכן אף כלל את מצוות יישוב הארץ בין תרי"ג המצוות שבתורה.

בס"ד

הריצה במרתון ירושלים
להשלמת המימון להקמת פארק החסד ע"ש אודליה

בננו הצעיר ישי ה' יחייהו ויזכהו יזם עם הנוער ביישובנו - חשמונאים פעולה
לסיוע בהשלמת המימון החסר להקמת פארק החסד להנצחתה של
אודליה.

אחרי שרץ כבר שני מרתונים שלמים 42.2 ק"מ כ"א (מרתון טבריה
ומרתון תל אביב) אותם הוא הקדיש למטרות חברתיות (פעמונים) הוא רץ
במרתון ירושלים אותו הוא הקדיש לפארק החסד ע"ש אודליה (הפארק
מתוכנן להתאים גם לילדים נכים)

היעד שהם קבעו לעצמם לגייס הוא 42,195 ₪. שקל על כל מטר שהוא
רץ. וכל זאת הוא מסביר באתר אשר הקישור אליו מצורף בזה. הוא ביקש
ממני שאעזור לו להפיץ האתר ואני כאבא ממושמע עושה זאת.

כדאי ללחוץ על הקישור:

בס"ד

אבוש, מצ"ב קישור לאתר התרמות לפארק אודליה. אתה מוזמן להפיץ

אותו <http://www.mimoona.co.il/ProjectsMobile/171>

From: ישי דוד תורג'מן [mailto:ishay.d.t@gmail.com]

Sent: 19 Mar 2014 1:59 PM

To: אבוש

Subject: אתר התרמה לפארק אודליה

9 המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה

מס'	המקור	מאת
1	שלום לעם – תורה ויהדות	דוד קליינר, יוסף רזניק, איתמר מאיר, אבי בן אבנר, אריה תומר
2	פרשת השבוע לשוטרי ישראל	דודו אלהרר, הרב אליהו מוגרבי, מני ישי, יוסי לוי
3	שבת שלום מקובי ביטר	קובי ביטר
4	בית מורשה	הרב יהודה ברנדס הרבנית מיכל טיקוצ'ינסקי
5	ניר אביעד	ניר אביעד
6	פרסומא – נקודה טובה	ר' משה רוט
7	הרב שמעון בוחניק שליט"א	הרב שמעון בוחניק
8	חמישה חומשי תורה ומפרשי המקרא	רש"י, ראב"ע, רד"ק, רס"ג, רמב"ן, חזקוני, ספורנו, רשב"ם
9	מסכת אבות	
10	אתרי יהדות באינטרנט	

תודה לכל בעלי המקורות שבזכותם יכולתי לערוך ולהפיץ
פנינים אלו מהפרשה להגדיל תורה ולהאדירה .

בברכת שבת ומבורך

שמעון תורג'מן

סדרת פרסומי "גמ"ח תורג'מן"

בנושא מעגל השנה ומעגל החיים של האדם היהודי:

1. פנינים לשבת גליון שבועי בפרשת השבוע וחגים בדוא"ל למנויים.
2. ברית מילה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים בנושא הברית ו"ברית יצחק" כולל קריאת התיקון מחולק ל 10 קוראים.
3. פדיון בן חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא הפדיון.
4. זבד הבת חוברת אישית מזכרת לתינוקת ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא זבד הבת.
5. חלאקה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה מנהגים, תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא ה"חלאקה".
6. בר מצווה חוברת אישית מזכרת לבר המצווה ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בר מצווה".
7. בת מצווה חוברת אישית מזכרת לבת המצווה ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בת מצווה".
8. נישואין חוברת אישית ובה הדרכה לבני הזוג ובה תפילות וברכות, תוכנית לוגיסטית לאירגון החתונה כולל לוי"ז מפורט כולל הנחיות לרישום ברבנות, טיפים לבחירת האולם, הקייטרינג, התזמורת הצלם ויתר בעלי המקצוע וכן תוכנית להכנת תקציב לאירוע וניהול ההזמנות והמוזמנים, מתנת ועוד. וכן טיפים שונים לניהול האירוע.
9. חנוכת בית חוברת אישית מזכרת למשפחה ובה מנהגים, הלימוד מחולק, ל-10 קוראים תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט טקס "חנוכת הבית".
10. אזכרות: חוברת תפילה וזכרון לעילוי נשמת המנוח/ה כולל פרקי תהלים ומשניות המותאמים לשם הנפטר/ת וכן דברי זכרון, קווים לדמותו/ה ותמונתו/ה של המנוח/ה.

רחוב הגפן 22, ת"ד 1601, חשמונאים 73127
 טלפון: 08-9761519, פקס: 08-9761010
 נ"ד: 050-5333949
 דוא"ל: h-tourjy@smile.net.il

